

RPR

BIBLIOTECA CENTRALA

A

UNIVERSITAȚII

DIN

BUCUREȘTI

Nº Curent 24018 Format

Nº Inventar H. 6242 Anul

Sectia Depozit I Raftul

Inw. A. 6242

ROMÁN NYELVTAN

ÉS

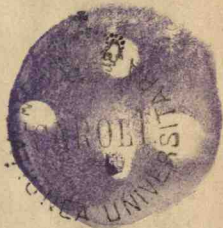
GYAKORLÓ KÖNYV.

333929

ÍRTA

DR. ALEXI GYÖRGY.

MÁSODIK BŐVÍTETT KIADÁS

Donațiunea
ION BOGDAN

28240

BUDAPEST, 1904.

LAMPÉL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)

es. és kir. udvari könyvkereskedés kiadása.

1947

CONTROL 1953

1956

1951

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 24018

120/17/06

B.C.U. Bucuresti

C28240

ELŐSZÓ.

A jó könyvnek legjobb ajánló levele *kelendősége*. Könyvem immár második kiadásában hagyja el a sajtót, kibővítve azokkal a tapasztalatokkal, melyeket a keleti kereskedelmi akadémián szereztem tizenhárom esztendő lefolyása alatt, mint a román nyelv tanára. Azt a meggyőződést összegeztem, hogy mentől kevesebb nyelvtani szabályt kell adni a tanulónak, de annál több olvasmányt, illetve mentől több szót elsajátíttatni vele. A grammatikai botlásokat a gyakorlat kisimítja, de a szóbőséget nem pótolja semmi. Hallgatóim rendszeren az első év befejezte után a nagy vakációt román vidéken töltik (leginkább Bukurestben), mert csak az élet az, mely kibővíti s megpecsételi az iskolában tanultakat. Az a tanácsom tehát, hogy a tanuló iparkodjék megismerni románul beszélő embereket is, hogy necsak a szemével, de fülével is tanulja a nyelvet.

Többen szólaltak már meg ilyenfajta munkákkal magyar nyelven s törekedtek a magyar embert bevezetni a román nyelv ismeretébe. Ámde aki e nyelvtanokat forgatta, igen jól tudja, hogy egytől-egyig jóformán hasznavehetetlenek. Ilyen körülmények között, azt hiszem, időszerű volt valamelyes tökéletességre igyekvő román grammatikával előállani. A hazai társadalmi s politikai állapotok, az élet ezer nyilvánulása már régóta égetően szükségessé tették egy ilyen munkának létrejöttét. A mai román kulturális s irodalmi viszonyok, a románságnak végtelen gazdag és gyö-

nyörű népköltészete, egy nyelvtan megalkotását még siettették is.

Az a cél lebegett szemem előtt, hogy a magyar emberrel, a magyar tanulóval a véle egy hazában lakó, véle egy s ugyanazon kötelékekbe tartozó román népnek könnyű és dallamos nyelvét megismertessem s elsajátításához erős alappal hozzá járuljak. Rajta voltam, hogy egy oly művet adjak a magyar tanuló kezébe, amely ne csak a román irodalmi nyelvet, hanem legelső sorban a román nép nyelvét nyissa meg előtte.

A figyelmes kutató találkozni fog többféle ujítással könyvemben; a legfeltünőbb változtatás azonban a főneveknek, illetve minden mássalhangzón végződő névszónak teljes s nem teljes tövekre való fölosztása. A teljes tövekben jelentkező *-u* hang már igen sokféle találgatásra adott okot s az általános megállapodás e tekintetben, hogy ez *-u* hang kötőhang. A teljes tövek rendszerével, úgy vélem, e kérdés egy csapással van megoldva. Megjegyzem még, hogy mint segédkönyv igen alkalmas *Ghetie János* „Román-magyar szótára“ (Budapest, 1896.); az egyes olvasmányok íróira nézve pedig bővebb fölvilágosítás nyerhető „Román irodalomtörténetben“ (Egyetemes irodalomtörténet. Budapest, 1904. II. kötet.).

Ajánlom könyvem második kiadását is kartársaim s románul tanulni akarók szíves jóindulatába.

Budapest, 1904. január havában.

Dr. Alexi György.

HANGTAN.

Hangok és írásjegyek.

A szláv Kirill-jegyek kiküszöbölése után, melyekkel az egész régi irodalom írva van, a latin betűket hozták be a román nyelvbe. A milyen helyes volt e változtatás, akkora zavart is támasztott. Az első helyesírási rendszerek jóformán mind *etymologicus* alapra voltak fektetve; tudományos ismereteket követeltek attól, ki még olvasni se tudott. A későbbi ortographiák egy része meg hirdette a kiejtés után való írást: a *foneticus* helyesírást. Az ügyet kezébe veszi a bukuresti akadémia, mely a két szélsőséget ki akarja egyeztetni s megszületik a harmadik helyesírási rendszer: a mérsékelt *foneticus*, vagyis az akadémiai írásmód. Ámde mind e kísérletek azért nem vitték düllőre a román ortographia dolgát s mondhatjuk azt, hogy manapság ahányan vagyunk, annyiféle helyesírással írunk. E különféle írásmód közül messze kimagaslik a *Maiore scu*-féle, amely a racionális írásmódot hirdeti: írjunk úgy, hogy az ortographia ne homályosítsa el a grammatikai formákat. Ezt az elvet az újabb román írók is magukévá tették s a mesterük alkototta írásmód napról-napra tért hódítva, az irodalomban mindinkább általánossá válik. A fonetismus hívei ezen az alapon folyton javították az írást s manapság már valamelyes megállapodás jött létre, melynek eredménye az alább föltüntetett ortographia. Ez, mondhatjuk, a legáltalánosabb s egyúttal a legkönnyebb írásmód.

A román hangok megtestesítésére eme ortographia szerint a következő betűk szolgálnak:

Magánhangzók.

1. Egyszerűek: *a, o, e, u, i; ă, î.*
2. Kétjegyűek: A román nyelvben nagy számban fordulnak elő diphtongusok; igazi kettős magánhangzók azonban: *ea (ia), oa.*

Mássalhangzók.

b, c, c(e), c(i), d, f, g, g(e), g(i), h, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, z, j.

A mássalhangzók áttekintése.

	Orr- hangok	Pillanatnyiak		Fuvók		Folyé- konyak
		kemény	lágý	kem.	lágý	
Ajakhangok	m	p	b	f	v	
Foghangok	n	t, ț, c(e), c(i)	d	s, ș	z, j, g(e), g(i)	l, r
Torokhangok		c	g	h		

Idegen írásjelek: *y, k, qu, ph, v, x.*

A kiejtésről.

A *b, d, f, g, h, l, m, n, o, p, r, t, u, v, z* úgy hangzik, mint a magyarban.

a egy kissé zártabban ejtendő, mint a magyar *á*, pl. *mama* (olv. *mámá*: anya); *alb* (= *álb*: fehér); *ba* (= *bá*: nem, tagadó szó); *pat* (= *pát*: ágy); *patru* (= *pátru*: négy); *aduc* (= *ádúk*: hozok, viszek); *asta* (= *ászlá*: ez); *nora* (= *norá*: meny); *vaca* (= *váká*: tehén); *casa* (= *kászá*: ház) stb.

e úgy hangzik mint a magyar zárt *ë*, pl. mare (= *márë*: nagy); nume (= *numë*: név); care (= *kárë*: ki, melyik); arde (= *árdë*: ég) stb.

i=*i* és *j*. A szók elején és két mássalhangzó között hangzik *i*-nek, pl. in (= *in*: len); inima (= *inimá*: szív); Irod (= *Irod*: Heródes); istina (= *isztiná*: igaz); inel (= *inël*: gyűrű); nime (= *nimë*: senki); lipsa (= *lipszá*: szükség); mititel (= *mititël*: kicsiny) stb. Két magánhangzó között *j*-nek, pl. puiul (= *puiul*: a fiók); scaiul (= *szkájul*: a bogáncs); a szavak elején: iad (= *jád*: pokol); a szavak végén, ha magánhangzó előzi meg, mellyel egy szótagot képez, pl. femeï (= *fëmëj*: nők); maï (= *máj*: még); vaï (= *váj*: jaj) stb. A felsorolt esetekben, a mikor az *i* hang *j*-nek olvasandó, mindig így írjuk *ï=j*, a szó közepén s két magánhangzó közt az *i*-re nem tesszük ki a rövidítés jelét, írjuk tehát így: *i*, olvasandó *j*-nek. A rövidítés jelét kiírjuk, ha az *ï* ki nem ejtendő, pl. spunë-mï (= *szpunëm*: mondsza nekem); mama-ïï (= *mámác*: anyád) s ha mássalhangzó után a szó végén csak félig hallható rövid *j*-nek mondandó, pl. banï (= *bánj*: pénz); fraïï (= *frácj*: testvérek); porumbï (= *porumbj*: galambok); acești (= *ácsëstj*: ezek) stb.

Megjegyzendő, hogy az *r* hangban végződő szókat a román ember több vidéken akkép ejti ki, mintha utána egy rövid *j* következne, melyet azonban nem szokás kiírni, pl. călător (olv. *kălătorj*: utazó); trecător (olv. *trëkătorj*: elhaladó) stb.

c=*k*, pl. corb (= *korb*: holló); curg (= *kurg*: folyok); Cristos (= *Krisztosz*: Krisztus); cărămidă (= *kărămidă*: tégl) stb. Az *e* és *i* előtt *cs*-nek hangzik, pl. cep (= *csëp*: csap); cerb (= *csërb*: szarvas); cerc (= *csërk*: abroncs); cina (= *csiná*: a vacsora); cine (= *csinë*: ki, kiesoda); ciorobor (= *csorobor*: lárma, perpatvar) stb. E szabálynak hódol a *g* hang is:

amely *e* és *i* előtt *dzs*-nek (valamivel lágyabban ejtendő), minden más esetben pedig *g*-nek olvasandó, pl. *gol* (= *gol*: üres, meztelen); *grinda* (= *grindá*: a gerenda); *geme* (= *dzsēmē*: nyög); *ger* (= *dzsēr*: fagy, kemény hideg); *ginere* (= *dzsinerē*: vő); *urgie* (= *urdzsiē*: gyűlölet, düh) stb. Ha azt akarjuk jelezni, hogy a *c* és *g* hangok eredeti értéke megmarad az *e* és *i* előtt, tehát hogy se *cs*-nek, se *dzs*-nek nem ejtendő, *h* jelet teszünk utána, pl. *cheltuesc* (= *kělluészck*: költők); *chilav* (= *kiláv*: béna); *ghem* (= *gēm*: gombolyag); *ghimpe* (= *gimpē*: tövis).

s=sz, pl. *sare* (= *szárē*: só); *sat* (= *szát*: falu); *secere* (= *szēcserē*: sarló).

ș=s, pl. *șerpe* (= *sěrpē*: kigyó); *șuștar* (= *sus-tár*: sajtár); *șură* (= *sură*: csür).

ț=c, pl. *țap* (= *cáp*: kecskebak); *țol* (= *col*: takaró); *țundră* (= *cundră*: condra, durva felöltő).

j=zs, pl. *jidov* (= *zsidov*: zsidó); *jar* (= *zsár*: parázs); *joc* (= *zsok*: tánc, játék); *jele* (= *zselē*: gyász, szomorúság).

ă és **î**. E két tompa torokhang hiányzik a magyar nyelvben; az *ă* mélyebben ejtendő a rövid *ö*-nél (magyar ember *o*-nak hallja, pl. *măi*: hé = *moj*), az *î* pedig mélyebben a rövid *ü*-nél (magyar ember *u*-nak hallja, pl. *romîn* és *rumîn*: román = *rumun*; *mînc*: eszem = *munk*).

ea=já, pl. *deal* (= *djál*: alacsonyabb hegy); *Predeal* (= *Prědjál*: Promontor, Előfok); *neagră* (= *njágră*: fekete); *breaz* (= *brjáz*: tarka); *stea* (= *sztjá*: csillag) stb.

oa = körülbelül mint a magyar hosszú *a*, pl. *moarte* (= *mărtē*: halál); *oamenī* (= *ămēnj*: emberek); *coaje* (= *kăzsē*: kéreg, héj) stb.

e a következő szókban: *eū* (én), *el* (ő, himnem), *eī* (ők, himnem), *ele* (ők, nőnem), *e, este* (van), *eram* (valék), *eraī*

(valál), *era* (vala), *eram* (valánk), *erași* (valátok), *eraș* (valának), úgy ejtendő, mintha *ieș*, *iel*, *ieși*, *iele*, *ie*, *ieste* stb. volna írva.

A kettős és hármas magánhangzókat kiejtés közben össze kell kapni, pl. $\widehat{d}a\ddot{u}$: *adok* (Ha az *u* hang röviden ejtendő, azt mindenkor jelöljük így: \ddot{u}); $\widehat{o}\ddot{u}$ (tojás); $\widehat{b}o\ddot{u}$ (ökör); $\widehat{v}re\ddot{u}$ (akarok); $\widehat{r}o\ddot{u}\ddot{a}$ (harmat) stb.

A román nyelvben szerfölött gyakori jelenség a hangok összekapása. Ha egytagu magánhangzón végződő szóra a következő szó magánhangzóval kezdődik, az elsőnek hangzója elhagyandó, pl. *n'am* (= *nu am*: nincs nekem). Az *în* raggal kezdődő szók *i* hangja elmarad, ha az előző szó magánhangzón végződik, pl. *mă'n treabă* (= *mă întreabă*: kérdesz engem). Ha két hasonló hangzóval bíró szó találkozik, az egyik hangzó nem ejtetik ki, pl. *c'aceasta* (= *ca aceasta* mint ez); *c'unom* (= *cu un om*: egy emberrel); ugyanez történik, ha *u-ra o* hang következik, pl. *c'omuere* (= *cu o muere*: egy asszonnal). Az elmaradt hangot a hiányjellel (') pótoljuk. Az *e* hangot azonban soha se szabad elhagyni, tehát nem: *țai dus* (elementél), hanem *te-ai dus*.

Kötőjelet (-) használunk oly esetben, ahol azt akarjuk föltüntetni, hogy két vagy több külön álló szó egybe ejtendő, pl. *fără-de lege* (istentelenség, gonosztett); *venit-ai* (eljöttél); *Turnu-Severin* (Turnu-Severin, város) stb.

Hangsúly.

A hangsúlyozás elsajátításában az élő beszéd a legjobb mester. A román nyelvben a hangsúly kevés kivétellel ugyanazon szótagon van mint a latinban. Ha *oa* vagy *ea* diphtongus kerül elő a szóban, mindig a kettős hangzón van a hangsúly, pl. **o**amenī: emberek; **o**ală: fazék; **cre**apă: kettéreped; **ste**aguri: zászlók stb. Az ártikulus soha sincsen hang-

súlyozva. Ha valamely kéttagu főnevet, melynek hangsúlya az utolsóelőtti szótagon van, ártikulálunk, a hangsúly helye nem változik, pl. **cine** : kutya > **cinele** : a kutya. Ez alapon nagyon természetes, hogy a főnevek hangsúlya ragozás közben is megmarad eredeti helyén, pl. **domn** : úr, **domnilor**. A számnevek és névmások genitivusa s davitusa azonban az utolsó szótagon hangsúlyos, pl. **multor** : sokaknak; **citor** : hányaknak; **căruî** : kinek.

Az igék mult idejü részesülői, továbbá az *-at, -et, -ut, -et, -or, -el, -an, -esc, -os* és *-iş* végü nevek rendszerint az utolsó szótagon viselik a hangsúlyt, pl. **curat** (tisztá), **măreţ** (nagyszerü, büszke), **bătuţ** (ütött, vert), **brunet** (barna), **ulcior** (csupor), **purcel** (malacz), **german** (német), **cerese** (égi), **morbos** (beteg), **costiş** (lejtő, lejtős) stb. A három vagy több tagu szóokban a hangsúly majdnem mindig a végelőtti szótagon van, pl. **salutare** (üdvözet), **dormire** (aludni), **nimica** (semmi), **mărişoară** (nagyocska), **bunăţate** (jóság) stb., csupán néhány szóban a harmadikon s a rövid *-ere*-re (infinitivus) végződő igékben, pl. **marginé** (széle vminek), **patimă** (szenvedély), **batere** (ütni, verni) stb.

Főnevek.

Általános nemi szabályok.

A román nyelvben két nem van: **h i m n e m** és **n ő n e m**. Vannak azonban főnevek, melyek az egyes számban **h i m n e m** üek, a többesben pedig **n ő n e m** üek; ezeket **v e g y e s n e m** ü főneveknek vagy **k e t t ő s n e m** ü főneveknek nevezük. Jelentésük szerint a) **h i m n e m** üek: a férfit, himet, népet, szelet, élőfát, gyümölcsfát, hónapot jelentő főnevek, pl. **Alexandru** : **Sándor**; **ungur** : **magyar**; **romîn** : **román**; **vîfor** : **vihar**; **zefir** : **zefir**; **taur** : **bika**; **şerpe** : **kigyó**; **fag** : **bükkfa**; **măr** : **almafa**; **prun** : **szilvafa**; **Aprilie**; **aprilis** stb.; b) **n ő n e m** üek: a nőt, nőstényt, év-

szakok s gyümölcsök neveit jelentő főnevek, pl. Măria: *Mária*; slujnică: *szolgáló*; toamnă: *ősz*; iarnă: *tél*; îapă: *kanca*; prună: *szilva*; pară: *körte* stb.

Végzetük szerint nőneműek az egyes szám nominatívusban -ă-ra s -e-re végződők, pl. lînă: *gyapju*; ceară: *viasz*; masă: *asztal*; lună: *hold*; stea és steaună: *csillag*; cale: *út*; vale: *völgy*; carne: *hús* stb. Az e-be végződő főnevek közül himneműek a következők: arbore: *élőfa*; abure és vapore (és: abur, vapor): *gőz, pára*; ariete: *kos*; berbece: *berbécs*; bulgure (és: bulgur, bulgăr): *göröngy*; burete: *gomba*; cărbune: *szén*; cîne: *kutya*; castravete: *uborka*; dînte: *fog*; fluture (és: flutur): *pillangó*; foale: *has*; foarfece (és: foarfec): *olló*; ghimpe: *tövis*; greere (és: greer): *tücsök*; iepure: *nyúl*; lapte: *tej*; munte: *havas, magas hegy*; măracine: *tüskebokor, dudva*; mugure (és: mugur): *bimbó*; nasture (és: nastur): *gomb*; nume: *név*; părete: *fal*; pepene: *sárga dinnye*; pește: *hal*; pîntece: *has*; pieptene (és: piepten): *fésű*; purece (és: purec): *bolha*; păduche: *tetű*; pintene (és: pînten): *sarkantyú*; sînge: *vér*; sticlete: *tengelice*; scăete: *bogáncs*; sîmbure: *mag*; soare: *nap*; șerpe: *kígyó*; șoarece: (és: șoarec): *egér*; strugure (és: strugur): *szőlőfürt*; tăciune: *égő szén*; tăune (és: tăun): *böngöly*; vierme: *féreg*; viezure: *borz*; vulture (és: vultur): *sas*. Valamennyi mássalhangzón végződő főnév himnemű: pl. prunc: *gyermek*; car: *szekér*; culcuș: *fekvőhely* stb.

Az -ă-ba végződő szók közül jelentésüknél fogva himneműek: *popă* (pap); *tată* és *taică* (anya, az utóbbi népies alak); *papă* (pápa); *bădiță* (szerető, így nevezi a leány); *vodă* (vajda); *Gheorghită* és *Ghiță* (György kicsinyítői); *Todică* (Tódor kicsinyítője) stb.; nőneműek, bár jelentésüknél fogva himneműek: *cătană* (katona); *calfă* (segéd); *călăuză* (vezető); *gazdă* (gazda); *slugă* (szolga); *iscoadă* (kém); *strajă*

(őr). Némely vidéken *cătană, calfă, gazdă* és *slugă* himneműek maradnak.

A *-iune, -ate, -ute* és *-ime* végzetű főnevek nőneműek, pl. *religiune* (vallás); *bunătațe* (jószág); *virtute* (erény); *mărire* (nagyság) stb.; továbbá néhány *-i (î)* hangban végződő is: *zi* (nap); *Luni* (hétfő); *Marți* (kedd); *Miercuri* (szerda); *Joși* (csütörtök); *Vineri* (péntek).

Főnevek ragozása.

Minden mássalhangzón végződő főnévnek kettős töve van: teljes töve és nem teljes töve. A teljes tö, mely csak a régi nyelvben volt járatos, mindig *u*-ban végződik. A határozott ragozásban az ártikulus csak a teljes tőhöz ragasztatik. E szerint az ártikulust a többi román nyelvektől eltérőleg nem a főnév elé, hanem a főnév teljes tövéhez tesszük. A természetüknél fogva him- vagy nőnemű főnevek kivételével: mindazon főnevek, melyek mássalhangzón (teljes tövük *-u*-ban végződik) *s -u* hangban végződnek himneműek; a melyek *-ă*-ban és *-e*-ben, nőneműek, pl. *prunc* (teljes tö: *pruncu*): *gyermek*; *boi*: *ökör* stb. himneműek; *doamnă*: *urnő*; *masă*: *asztal*; *cale*: *út*; *parte*: *rész*; *floră*: *virág* stb. nőneműek. Ugyancsak *-e*-be végződik több himnemű főnév is, pl. *frate*: *fivér*; *munte*: *magas hegy* stb.

Határozatlan ragozás.

Az egyes számban a nem teljes tö változatlan marad; többes számban a himnemű főnevek *-i (î)*, a nőneműek *-e* ragot kapnak.

Himneműek :

<i>poim</i> (gyümölcsfa)	<i>poim</i>
<i>boi</i> (ökör)	<i>boi</i>
<i>cărbune</i> (szén)	<i>cărbuni</i>
<i>îepure</i> (nyúl)	<i>îepuri</i>

Nőneműek :

casă (ház)

case

feme e (nő)

feme i

A *c, g, t, d, s (z), st* és *l* hangban végződő nevek a többesszám ragja előtt az említett hangokat *c (i, e), g (i, e), t, z, s (j), st* és *ř*-vé változtatják :

muscă (légy)

muște és muști

gîscă (liba)

giște és giști

drac (ördög)

draci

frate (fivér)

frați

umed (nedves)

umezi

brad (fenyő)

brazi

frumos (szép)

frumoși

urs (medve)

urși

obraz (arc)

obraji

Francez (francia)

Franceji és Francezi

Englez (angol)

Engleji és Engiezi

jurist (és iurist,

juriști

csak Magyarországon)

nostru (miénk)

noștri

cal (ló)

cai

cale (ut)

căi

vale (völgy)

văi

Megjegyzendő : *mînz* (csikó), *șoltuz* (soltész, t. i. falusi biró), *sturz* (fenyvesmadár), többes számuk : *mînzî*, *șoltuzî*, *sturzi*. Az *ol* végű főnevek s az *al, el, il* végzetű melléknevek megtartják *l* hangjukat a többes szám *i* ragja előtt, pl. *diavol* (ördög) > *diavoli*; *bibol* (bivaly) > *biboli*; *egal* (egyenlő) > *egali*; *colonel* (ezredes) > *colonei*; *visibil* (látható) > *visibili* (vizibil) stb.

A kettős (vegyes) nemű főnevek, melyek egyes számban többnyire hímneműek, többes számban nőneműek, kétféle módon képezik a többesszámot : *-e* vel és *-ri* vel. Az *-înt, -ăt, -it, -oc, -og* végűek mindig *-e* vel, pl. *vest mînt* (ruha), *vest mînte*

(ruhák); capăt (vég), capete (végek); cuțit (kés), cuțite (kések); cojoc (ködmön), cojoace (ködmönök); zălog (zálog), zăloage (zálogok) stb. E két szó: mormînt (sír) és pămînt (föld) többszáma: mormînturî (de mormînte is; morminți: temető), pămînturî.

Továbbá a következők, melyeknek jó része a latinban semleges nemű:

ac: tú.	gătej: szárazgaly.
animal: állat.	inel: gyűrű.
blid: tál.	lemn: fa.
căpăstru: kötőfék.	măr: alma.
cîrlig: horog.	museu: muzeum.
ciubăr: dézsa, csöbör.	penel: ecset.
clopot; harang.	petec: folt.
cot: könyök.	pistol: pisztoly.
crac: ág.	popor: nép.
cuï: szeg.	sfredel: furó.
fier vas.	sămn: jegy.
frîu: zabola.	sînod: egyházi gyűlés.
fulger: villám.	tuleu: kóró.

Az alábbi főnevek a többszámot *-ri*-vel képezik, a melyet mindig a teljes tőhöz kell függeszteni; tehát cer: ég, teljes töve: ceru, többszáma: ceru-ri. E lajstrom semmiesetre se teljes, de bármely hasznavehető pontos szótárból kiegészíthető. Ide tartozik a főnév gyanánt használt *șupin* a főnévül alkalmazott melléknév, pl. călărit: lovaglás, călăriturî; cules: szedés, culesu-ri; bun (mint melléknév: jó): jószág, bunu-ri; amar (mint melléknév: keserű): keserűség, amaru-ri

adevăr: igazság.	amor: szerelem.
ajun: böjt; Szilveszterest.	apel: fölhívás.
alaï: kiséret.	asalt: roham.
amestec: beleelegyedés.	bal: táncvigalom, bál.

bir: adó, bér.
 bot: állatorr.
 botez: keresztelés.
 burduf: tömlő.
 carne: hús > *cărnuri*.
 cas (caz): eset.
 cat: emelet.
 cep: csap.
 cerc: kör.
 chin: szenvedés, kín.
 chip: kép.
 ceaî: thea, csája.
 cioc: madárorr.
 cîrd: sereg.
 căştig: szerzemény.
 clenci: horog.
 club: klub.
 concî: konty.
 cont: számla.
 cor: (ének) kar.
 cort: sátor.
 coş: kas.
 cub: köb.
 cuib: fészek.
 dar: ajándék.
 deal: hegy.
 deşert: pusztaság.
 desvăt: leszokás.
 dejun: reggeli, früstök.
 dialog: beszélgetés.
 disc: korong.
 dop: dugó.
 dor: vágý.
 dos: hát.
 drept: jog, igazság.

drum: út.
 dulap: szekrény.
 fel: mód, — féle.
 fitil: bél.
 fleac: pletyka.
 foc: tűz.
 fund: fenék, telek.
 fum: füst.
 gard: kerítés.
 gen: nem.
 ger: fagy.
 ghiold: szúrás, dőfés.
 gînd: gond, gondolat.
 git: torok.
 glob: golyó, gömb.
 glod: posvány, sár.
 golf: tengeröböl.
 graî: szó.
 grajd: istálló.
 ham: hám.
 hap: golyóbis.
 hírb: cserép.
 hoit: dög.
 hram: templom védő-
 szentje.
 îad: pokol.
 îarbă: fü > *ierburî*:
 gyógyító füvek.
 îaz: gát.
 ic: ék.
 lac: tó.
 leac: orvosság.
 leşin: ájulás.
 loc: hely.
 lucrú: dolog.

lucs: fényüzés.
 mal: part.
 marş: induló.
 miez: közepe, belseje,
 magva valaminek.
 mir: korozsma.
 mod: mód.
 monolog: magánbeszéd.
 monopol: monopólium.
 nas: orr.
 nãduf: hőség.
 nãmol: iszap.
 nãrav: szokás.
 neam: nem, faj, rokon.
 noroc: szerencse.
 nod: göb.
 omor: gyilkosság.
 omãt: hó.
 pare: sétáló hely.
 pat: ágy.
 piept: mell.
 pic: csöp.
 pise: hegyfok.
 plan: terv.
 plic: levélboríték.
 plisc: madárorr.
 plug: eke.
 pod: híd, padlás.
 port: kikötő.
 post: bõjt; állomás.
 prag: küszöb.
 prav, praf: por.
 preţ: ár, érték.
 prilej: alkalom.
 prînz: ebéd.

prund: porond.
 puls: verőér.
 puţ: kút.
 raî: mennyország.
 rămãşag: fogadás.
 raport: előterjesztés.
 rest: hátralék.
 riû: folyó.
 rînd: rend.
 rit: szertartás.
 rod: termés, gyümölcs.
 schit: kolostor.
 seoc: csatorna.
 scop: cél.
 soî: faj.
 şanţ: sánc, árok.
 şold: csípő.
 spor: előmenetel, szaporodás.
 steag: zászló.
 ştreang: kötél.
 stih: vers, versszak.
 stîrv: dög.
 sîn: kebel.
 tact: ütem.
 ţarc: sövény, gyepű.
 teanc: kötés, csomag.
 teasc: prés.
 timp: idő.
 ton: hang.
 traî: életmód.
 tron: trón.
 trup: test.
 tun: ágyu.
 turn, turm: torony.

t e r e n : terület.
 t ű l c : megfejtés.
 t ű r g : vásár.
 u m o r : humor, kedv.
 u n g h ű : szöglet.
 v a d : gázló.
 v a l : hullám.
 v e n i n : méreg.
 v e r s : vers.
 v ä l : fátyol, lepel.
 v ű r f : tető.

Általában e csoport magába öleli az idegen szókat, a nyelvujítás alkotta elemeket s azon szókat, melyek a latinban semleges neműek.

Ezenkívül van egy harmadik osztály s ebbe oly kettős-nemű főnevek tartoznak, melyek többes száma akár -e-vel, akár -ri-vel képezhető. Valamennyi -iș, -uș végzetű főnév ide sorakozik, pl. tufiș: cserje, tufișe és tufișu-ri; culcuș: fekvőhely, culcușe es culcușu-ri.

Aztán imi ezek :

a r c : ív.
 a t r i b u t : jelző.
 a t e s t a t : bizonyítvány.
 a t a c : támadás.
 a ș t e r n u t : fekvőhely.
 b a l s a m : balzsam.
 b a n c h e t : diszebéd.
 b i l e t : jegy.
 b l ä s t ä m : átok.
 b r ű ű : öv.
 b u c h e t : csokor.
 c a n a l : csatorna.
 c a d r i l : négyes (tánc).
 c a p r i ț : rögeszme.
 c a r a c t e r : jellem.

v ű n t : szél.
 v i n : bor.
 v r a f , v r a v : rakás.
 z i d : fal.
 j a f : rablás, zsákmány.
 j o c : játék, tánc.
 j o l j : gyógyás.
 j u g : járom.
 j u n g h ű : görcs.
 j u r : vidék, környék.

c a t a r g : árbocfa.
 c h i b r i t : gyújtó (fa).
 c o m i t a t : megye.
 c o m i t e t : bizottság.
 c o m p l o t : összeesküvés.
 c o m p u t : számadás.
 c o n s u l a t : konzulátus.
 c o n c e r t : hangverseny.
 c o n t r a s t : ellentét.
 c o n c e p t : fogalom.
 d e c r e t : határozat, igazol-
 vány.
 d i a m a n t : gyémánt.
 d i a m e t r u : átmérő.
 d i v a n : divány, tanácskozás.

dolj: gyász.	pomet: gyümölcsös.
duel: párbaj.	portret: arckép.
eres: eretnekség.	prilaz: sövényátjáró.
folos: haszon.	prisos: fölösleg.
fruct: gyümölcs.	proiect: terv.
ghem: gombolyag.	sat: falu.
gaitan: zsinór.	spital: kórház.
grad: fok.	schelet: csontváz.
gaz: gáz.	stat: állam; állapot.
imn: szózat.	stomac, stomah: gyomor.
indemn: ösztön.	sughiț: csuklás.
interval: szünet.	suspın: sóhajtás.
labirint: tömkeleg.	sceptru: kormánybot.
material: anyag.	șir: sor.
metal: érc.	teatru: színház.
mineral: ásvány.	temei: alap.
miros: szag.	tractat: értekezés, bánásmód.
model: példány, minta.	tunel: alagút.
mil: mértföld.	vas: edény.
nutreț: takarmány.	vis: álom.
obicei: szokás.	vırtej: örvény.
palat: palota.	
pămînt: föld.	

A kimondottuk ítélet eme csoportra is illik, hogy az idegen s a nyelvújítás alkotta, továbbá a latinban semleges nemű szók legnagyobb része ide csatlakozik.

Segédigék ragozása.

(eu) sînt	: (én) vagyok.
(tu) ești	: (te) vagy.
(el, ea) este, e	: (ő) van.
(noi) sîntem	: (mi) vagyunk.
(voi) sînteți	: (ti) vagytok.
(ei, ele) sînt	: (ők) vannak.

am	: nekem van (= én birok).
aî	: neked van.
are	: neki van.
avem	: nekünk van.
aveți	: nektek van.
aû	: nekik van.

A segédigének sînt, ești, este, e, sîntem, sînteți, sînt alakjait használja az irodalom; a nép nyelvében járatos alakok a következők: (eu) îs, mis, (tu) ești, (el, ea) îi, (noi) nis, (voi) vis, (ei, népiesen: îi, ele) îs. Az a m: „nekem van“ mint segédige így ragozandó: am, aî, a (népiesen o); tbbssz. am, aî, aû (népiesen or).

Szócsoport és gyakorlat.

o m (többesz.: o a m e n î):	slujnică: szolgáló.
fiu: fiú [ember.	prieten: barát
făt: gyermek.	îarnă: tél.
copil: gyermek.	casă: ház.
fecior: legény (fiú).	masă (többesz.: mese):
fată (többesz.: fete):	grădină: kert. [asztal.
fiică: leány. [leány.	școală: iskola.
copilă: leány.	stea, steaună (többeszám:
mamă, mumă, maică: anya.	stele): csillag.
tată: atya.	cal: ló.
frate: fitestvér.	carte: könyv.
soră (többesz.: surorî):	hărtie, hîrtie: papiros.
nőtestvér.	mărgea, mărgeaună (töb-
părinte: szülő.	besz.: mărgele): gyöngy.
muere (többesz.: muerî):	pană, peană: toll.
asszony, nő.	trup: test.
feme e: asszony, nő.	frate de cruce: kenyeres
școlar, elev: tanuló.	era î: király. [pajtás.
școlăriță, elevă: leány-	bun: jó.
növendék.	mare: nagy.
slugă: szolgál.	mic: kicsiny.

v ă z u t : látott.

c u m p ă r a t : vett, vásárolt.

v ı̇ n d u t : eladott, elárúsított.

ı̇ n : -ba, -be, -ban, -ben, -n,
-ra, -re.

ș i :  s, is.

n u : nem.

d a : igen.

a c u m , a c u m a : most.

a c o l o : ott.

E  sunt om. Tu ești copil. El e bărbat. Noi sîntem fete. Voi sînteți prunci. Ele sînt mueri. E  am tată și mamă, frați și surori. Școlari, văzut-ați cai? Da, am văzut. Prunci, nu sînteți bun! Am cumpărat flori și am v ndut lemne. In casă sînt mese. Școl rițe sînt ın școală. In casă este h rtie și pană. Voi nu aveți cărți. Fată, ai mărgele? Aveți voi grădini și case? Soră, cumpărat-ai h rtie? Am văzut case de lemn. Tată, ești ın grădină? Acuma e iarnă. In turn sînt prunci. Acolo nu am văzut h rtie și carte. E  sînt fică de român. In Arad sînt ungun, românii, nemți și s rbi. In Budapest (Budapesta) am văzut case mari și case mici. Am v ndut cai și bibolii ın t rg. Nu am (n'am) tată, nu am mamă. In casă am văzut vin. Ai carte, ai parte.

Mi gyermekek vagyunk. Tanul k, l ttatok-e t len (iarna) virágokat a kertben? Vettem falovat (Az  sszetett f nevek s a f nevekb l alkotott melléknevek rom nra *de*-vel ford tand k, pl. kecskeh s: carne de capră; havasi mad r: pasere de munte; esti csillag: luceafăr de sar ) a vásáron. Az iskolában j  tanul k  s j  le nyn vend kek vannak. Testv r, te nagy vagy. Apa, anya, fiv r, n v r, hol (unde) vagytok? A kertben. T len h embert láttam. Anya, vett l-e gy ngy ket  s k nyveket? Nekünk szolg nk  s szolg l ink vannak.

Cumpărat-ai ace? M ria e nume frumos. Am v ndut ou . Animal, blid, cap și căpăstru sînt substantive (f nevek).  on (János), Gheorghe (Gy rgy) și Dimitrie (Demeter) sînt frați. Ei sînt ın școl . Elena și  liana sînt surori. Livia și Veronica nu sînt școlărițe bune. Am văzut inele de aur ın casă. Părinte bun, tu ești ın cer. Românii, voi sînteți patrioți (hazafi) bun! E  am fost (voltam) și sînt școlar bun. In pod e praf mare. In iad sînt diavoli. In joc am văzut fete și feciori. E  am văzut și tun de lemn. Ea are mere. Ea a cump rat un (egy) buchet

de florî frumoase. Am vîndut un vas de vin. In sinod sînt popî.

Vettem egy faekét. Gyermekek, tollat, könyvet és papiro-
rost nem vásároltatok? Van-e apád és anyád? Van (igen).
Nincs ecsetem és tollam. Rendben vagytok gyerekek? A Kár-
pátokban nagy hegyfokokat láttam. A folyóban iszap van. Té-
len nagy fagy van. Nincs jó életmódom. Vettél balzsamot?
Nem vettem. Anyai átok. Gyászruhát vettem. Most nagy szél
van. Egy (o) rakás almát (de mere) vettem a vásáron. Péter
és Mihály (Mihaï) kenyeres pajtások; az iskolában is jó fiúk.
Mariska a temetőben (tintirim) van. Az istállóban lovak van-
nak. Ott nagy füst van. Most szőlőszedés van. Kis gyermek-
sírás (plîns de . . .). Vettem egy ködmönt. Nincsen dolgom.
A házban egy ember és egy fiú van. Havasokon voltam, láttam
a környéken nagy havat.

Europa, Asia, America, Africa și Australia sînt părți de
pămînt. Tu nu ai (n'ai) drept. In drum nu am văzut puțuri
(fîntîne). Sînt dealuri și văi în Szeged (Seghedin)? Nu. Acolo
e un rîu mare: Tisa. In Asia sînt deșerturi. Ai piept de fier.
Și eu am fost copil, acuma sînt bărbat. Tu ai tată bun și mamă
bună. Ungaria e stat mare. Noi sîntem frați de cruce. Am cum-
părat chibrite. Ea are bilet de teatru. Tată, fost-ai în Italia?
Am junghiuri în piept. Voi ați cumpărat mere bune. Eu am
caî în grajd. In cor sînt fete și feciori. Voi ați fost în costum.
In Buda am văzut șanțuri și ziduri mari.

Egy Isten van az égben. Argirius (Arghir) királyfi volt
és Ilona (Ileana) királyleány. Én is voltam királyfi(a). Volt
egyszer (odată) egy király. Nincsenek gyermekei. Nagy fo-
lyam a Tisza. Voltunk mi is Aradon. Ott nagy házak vannak.
Hámot vettem a vásáron. Jó szokásod van. Mi (ce) vagy te?
Román. Van egy tervem. Hol voltatok? A vásáron és eladtunk
egy lovat és egy bivalyt. Gyolesruhákat vásároltam. Most bőjti
idő van. A kolostorban papok vannak. Nagy hőség van. Ti kis
nép vagytok. Nekem olvasókönyvem (carte de cetire) van.
A falvakban láttam faházakat is.

28240

Határozott ragozás.

A himnemű főnevek, melyek tehát magánhangzón: *-u*-ban s *-e*-ben, továbbá mássalhangzón végződnek, *-l* (teljes töve: *-lu*, amely a mai nyelvben már nem járatos) és *le* ártikulust kapnak. A *le* ártikulust csak az *-e*-be végződő főnevekhez ragasztjuk. A nőnemű főnevek, t. i. melyek *ă* ben s *e*-ben végződnek, ártikulusa *-a*, pl. om (teljes töve: o m u), b o ũ himneműek, ártikulussal: *az* ember: *omu-l*; *az* ökör: b o u -l; frate, m u n t e himneműek, ártikulussal: *a* testvér: fr a t e -le; *a* havas: *muntele*. *Capră, grădină, vulpe, cale* nőneműek, ártikulussal: *a* kecske: *capra*; *a* kert: *grădina*; *a* róka: *vulpea*; *az* út: *calea*. A rövid *î* ben végződő főnevek teljes töve szintén *u*-ba végződik, pl. a î (foghagyma), obice î, (szokás) ártikulálva: a i ul, obice i ul. (Némelyek az ártikulálatlan alakokat így is írják: *aiü, obiceiü*, tehát rövid *ü*-val, amely nem olvasandó.)

A nép nyelvében és általában a közbeszédben a mássalhangzón végződő főnevek ártikulását *-l(u)* csak ritkán ejtik ki, e helyett az illető főnévnek teljes töve hallható, pl. *moşu mieü*: nagyapám (szabály szerint: *moşul mieü*); *vecinu vostru*: szomszédtok (*vecinul vostru*) stb.

Az ártikulus ragozása a következő:

Himnemű mássalhangzón vagy u-ban (illetve rövid î-ben) végződő főnevek:

Egyes szám	Többes szám
N. (a főnév teljes tövéhez) + l(u)	N. (többesz. főnévhez) + î
G. " " " + luî	G. " " + lor
D. " " " + luî	D. " " + lor
A. " " " + l(u)	A. " " + î
V. (ártikulált alakhoz) + e!	V. " " + lor!

Hímnemű -e-ben végződő főnevek :

Egyes szám		Többes szám	
N. (főnév)	+ le	N. (többesz. főnévhez)	+ ĩ
G. "	+ luĩ	G. " "	+ lor
D. "	+ lu	D. " "	+ lor
A. "	+ le	A. " "	+ ĩ
V. (főnév!)		V. " "	+ lor!

Nőnemű -ã-ben végződő főnevek :

Egyes szám		Többes szám	
N. (főnév -ã végzet nélkül)	+ a	N. (többesz. főnévhez)	+ le
G. " " " "	+ eĩ	G. " "	+ lor
D. " " " "	+ eĩ	D. " "	+ lor
A. " " " "	+ a	A. " "	+ le
V. (főnév!)		V. " "	+ lor

Nőnemű -e-ben végződő főnevek :

Egyes szám		Többes szám	
N. (főnév)	+ a	N. (többesz. főnévhez)	+ le
G (főnév -e végzet nélkül)	+ eĩ	G. " "	+ lor
D. " " " "	+ eĩ	D. " "	+ lor
A. (főnév)	+ a	A. " "	+ le
V. (főnév!)		V. " "	+ lor!

I. névragozás.

Egyes szám	Többes szám
N. bărbatul (a férfi). G. bărbatului. D. bărbatului. A. bărbatul. V. bărbatule!	N. bărbații. G. bărbaților. D. bărbaților. A. bărbații. V. bărbaților!
Egyes szám	Többes szám
N. leul (az oroszlán) G. leului D. leului. A. leul V. leule!	N. lei. G. leilor. D. leilor. A. lei. V. leilor!

E táblázatból kitűnik, hogy a román nyelvben a nominativus egyenlő az accusativussal, genitivus a dativussal; a vocativus ragja egyes számban *-e*, többesszámban egybeesik a genitivussal s a dativussal. Megjegyzendő, 1. hogy a román nyelvben a magyartól eltérőleg a birtok *mindig* a birtokos előtt áll, pl. casa vecinului: a szomszéd háza; cartea fratelui: a fivér könyve stb.; továbbá 2. hogy élőlények s kivált tulajdonnevek elé az accusativusban a *pe* (némely vidéken *pre*) praepositiót alkalmazzuk, pl. *pe* bărbatul: a férfit; *pe* fiul: a fiút; *pe* Țancu: Jánost; *pe* Măria: Máriát stb.

II. névragozás.

Egyes szám	Többes szám
N. doamna (az úrnő). G. doamnei. D. doamnei. A. doamna. V. doamnă!	N. doamnele. G. doamnelor. D. doamnelor. A. doamnele. V. doamnelor!

A mit az előbbi csoport ragozására mondtunk, annak érvényessége az összes főnevekre állandó. Csupán annyit kell még hozzá tennünk, hogy az *-ă*-ben végződő főnevek vocativusa egyenlő az ártikulálatlan nominativussal. Néhány nőnemű *-ă* végzetű főnév és személynév azonban a vocativust *-o*-val is képezheti, pl. *soro!* testvér! és: *soră!* testvér!

Vannak olyan nőnemű főnevek, melyek az egyes számban kettős végződésűek: *-ea* és *-ăă*. E főnevek az egyes genitivusban s dativusban, továbbá a többesszám valamennyi esetében az *eredeti* (t. i. a latinban *eredeti*) *-l*-hangot, mely a nominativusban nem maradt meg, azért van e hiány kitöltésére az *-u* hang, visszanyerik, pl. *stea* és *steaăă* (lat. *stella*: *csillag* szóból származik).

Egyes szám	Többes szám
N. <i>stea</i> és <i>steaăă</i> (a <i>csillag</i>).	N. <i>stelele</i> .
G. <i>stelei</i> .	G. <i>stelelor</i> .
D. <i>stelei</i> .	D. <i>stelelor</i> .
A. <i>stea</i> és <i>steaăă</i> .	A. <i>stelele</i> .
V. <i>steaăă!</i>	V. <i>stelelor!</i>

Eme minta szerint ragozzuk az *-el* kicsinyítő képzővel alkotott főnevek nőnemű alakját, pl. *purcel*: malac; *purcea* és *purceaăă*: nőtény malac; *porumbel*: galambocska; *porumbea* és *porumbeaăă* nőtény galambocska; aztán némely a nőnemben *-ea*-ban végződő melléknév, pl. *grea*: nehéz; *grele*: nehezek; *rea*: rossz; *rele*: rosszak stb.

III. névragozás.

Az idetartozó főnevek az egyesszám nominativusában *-e*-ben végződnek s amint említettük, két csoportra oszlanak: nőnemű és himnemű főnevekre. A nőneműek *-a*, a himneműek pedig *-le* ártikulust vesznek föl.

a) *Nőnemű -e végzetű főnevek ragozása :*

Egyes szám	Többes szám
N. cartea (a könyv). G. cărței. D. cărței. A. cartea. V. carte!	N. cărțile. G. cărților. D. cărților. A. cărțile. V. cărților!

A genitivusban s dativusban mondjuk *cărții* is; vagy pl. *lumea*: a világ, gen. és dativusa: *lumei* és *lumi*.

Valamennyi *-e* hangban végződő nőnemű főnév többes számu ragja *-i*.

b) *Hímnemű -e végzetű főnevek ragozása :*

Egyes szám	Többes szám
N. muntele (a havas). G. muntelui. D. muntelui. A. muntele. V. munte!	N. munții. G. munților. D. munților. A. munții. V. munților!

Ez egybeállítás tanúsága szerint is a főnevekre vonatkozó véleményünk teljesen igazolva van. Csupán annyit kell megjegyeznünk, hogy az *e*-ben végződő him- és nőnemű főneveknek is egyes vocativusa egyenlő az ártikulálatlan nominativussal. *Vulpe* (róka) vocativusa *vulpe o!* is; valamint a *bade* és *nene* (bácsi) szavaké lehet: *bade o!* és *nene o!* is.

Megjegyzendő *nume* (név) főnév ragozása (t. i. egyes számban hímnemű, a többes számban pedig nőnemű):

Egyes szám	Többes szám
N. numele(a név).	N. numele.
G. numelui.	G. numelor.
D. numelui.	D. numelor.
A. numele.	A. numele.
V. nume!	V. numelor!

Ugyanígy ragoztatik: *clește* (csipővas), több.sz.: *clește* (*cleștî* is); *codice* (kodex) > *codice*; *indice* (index) > *indice*; *apendice* (apendix) > *apendice*.

Az -ă-ben végződő, de jelentésüknél fogva himnemű főnevek ragozása a következő:

Egyes szám	Többes szám
N. popa (a pap).	N. popii.
G. popei v. popii.	G. popilor.
D. popei v. popii.	D. popilor.
A. popa.	A. popii.
V. popă!	V. popilor!

Amint ebből is kitűnik, az ilyenféle főneveket az egyes számban nőnemű ártikulussal a nőnemű, többes számban meg himnemű ártikulussal a himnemű főnevek mintájára ragozzuk.

Általános megjegyzések a főnevek ragozására.

A hét nevei, melyek a román nyelvben -i-ben (a latin genitivusi alakból keletkeztek) végződnek, nőneműek: *Luni*: hétfő; *Martî*: kedd; *Miercuri*: szerda; *Joi*: csütörtök; *Vineri*: péntek. Ártikulussal: *Lunia*, *Martia*, *Miercuria*, *Joia*, *Vineria*. Ragozás alkalmával jobb, ha a napok és a hónapok neveit határozatlan formában hagyjuk se kifejezéseket: hétfő, kedd, szerda, csütörtök s péntek (napja), továbbá pl. augusztus (hava), így fordítjuk: *ziua de*

Lunī (hétfő napja); ziűa de Marți; ziűa de Miercuri; ziűa de Joi; ziűa de Vineri; továbbá: luna lui August.

Ugyancsak nőnemű *zi*, *ziűă*: nap, ártikulussal: *ziűa*: a nap. Ragozása a következő:

Egyes szám	Többes szám
N. ziűa.	N. zilele.
G. zilei.	G. zilelor.
D. zilei.	D. zilelor.
A. ziűa.	A. zilele.
V. ziűă!	V. zilelor!

E szók *sora*: nővér, *nora*: meny genitivusa: *sororiű* és *sororiű*, *nororiű* és *nuroriű*; többes száma: *sororile* és *surorile*, *nororile* és *nurorile*.

T a t a ragozása a következő:

N. A. tata és tatăl.

G. D. tatei, tatiű és tatalui.

V. tată!

Domnul vocativusa: *domnule*: uram! ellenben: *doamne*: uram (= istenem)!

A következő főnevek *car*: *szekér*; *ouű*: *tojás*; *topor fej-sze*, *piűă*: *ványolómalom* többes száma: *cară*, *oaűă*, és *ouűă*, *topoară*, *piűă*; írják azonban így is: *care*, *oaűe*, *topoare*, *piűe*. *Doi* (kettő) többes számú nőnemű alakja: *două* (irva így is: *doue*); *noű* (uj) többes számú nőnemű alakja: *noűă* (irva így is: *noűe*).

A következő három főnévnek: *gr iű*: *buza*; *fr iű*: *kan-tár* (a lovaknál); *br iű*: *őv* többes száma: *grîne*, *frîne* és *brîne*.

Vannak olyan -ă-be végződő nőnemű főnevek, melyek a többes számot nem -e-vel, hanem -i-vel képezik, többnyire melyek -că-, -gă-, -ră-, -șă-be végződnek, pl. *limbă*: *nyelv*,

limbī (e. h. limbe): *nyelvek*; la dă: *láda*, lă zī; nucă: *dió*, nucī; cunună: *koszoru*, cununī; rugă: *búcsú*, rugī; baltă: *pocsolya*, bălți; mănășă: *kesztyű*, mănășī; scară: *lépcső*, scări; țară: *ország*, țări.

Tată (atya) többes száma: ta țī; oaspe: (vendég) > oaspeți; ferestră ũ (fűrés) > ferestreie; vălă ũ (vályu) > vălauă; pără ũ (patak) > păraie.

Egyes főneveknek a többes számban más jelentésük van, pl. ban: 1. *bán* (méltóság); 2. *pénzdarab* (Romániában a legkisebb pénz neve); banī: általában *pénz*, pl. nu am banī: nincs pénzem; fier: *vas*; fiere: *bilincs*; frig: *hideg*; friguri: *hidegletés* stb.

Más főneveknek a többes számban kettős jelentésük támad: bucată: *falat*; bucăți: *darabok* s bucate: étel, gabona (v. ö. a magyarban élet = *élelem*, *gabona*); cot: *sing*, *könyök*; coate: *könyökök*; coți: *singek*, *rőfök*; coturi: *szögletek*; cap: *fej*; capete: *fők*; capi: *főnökök*, *vezetők*; capuri: *hegyfokok*.

Többnyire csak a többes számban használjuk, pl. ime főneveket: foarfeci: *olló*; mucări: *koppantó*; cîlți: *kócz*; ismene: *lábravaló*; încălțăminte: *lábbeli*; aburi: *gőz*, pára; fiori: *lázás rohamok*; merinde: *utravaló*, *ételnemű*; nădragi: *nadrág* stb.

Tulajdonnevek ragozása.

A rendes főnevek ragozásától annyiban mutatnak változást, hogy az ártikulust nem nemük, hanem végzetük szerint veszik föl. A mássalhangzón végződők (teljes tövük *-u*-ban) *-l(u)*, az *-ă* és *-e*-ben végződők pedig, habár himneműek is, *-a* ártikulust kapnak, pl. *Arad*, ártikulálva: *Aradul*; *Anna*: *Anna*; *Luca*: *Lukács*; *Floarea*: *Flóra* stb.

A személynevek ragozásánál azonban az ártikulust előre is tehetjük.

N. Aradul.	N. Pătru (Péter).
G. Aradului.	G. lui Pătru.
D. Aradului.	D. lui Pătru.
A. Aradul.	A. pe Pătru.
V. Aradule!	V. Petre!

N. Măria.	N. Olga.
G. Măriei.	G. Olgăi.
D. Măriei.	D. Olgăi.
A. pe Măria.	A. pe Olga.
V. Măria és Mărio!	V. Olgă!

A személynevek elé az accusativusban a *pe* praepositiót mindig ki kell tennünk.

A legtöbb román személynév *patronymica*: *-escu* és *-an* képzővel vannak alkotva, pl. *Stefanescu* (szóról-szóra: Istvánfi); *Popescu* (*Papfi*); *Moldovan* (*Moldvai*); *Muntean* (*Havaselföldi*) stb.

A nem személyneveket (hely, folyó stb.) rendszerint így fejezzük ki, pl. *Ciprus*: *insula Cipru* (*Ciprus szigete*); *Krajova*: *oraşul Craiova* (*Krajova városa*); *Dnjeszter*: *riul Nistru* (*Dnjeszter folyama*). Ilyenkor a tulajdonnevet nem ragozzuk, csak a természetét kifejező szót.

A többes számú tulajdonneveket természetesen csak a többes számban ragozhatjuk, pl. *Bucureşti*: *Bukurest, ártikulussal: Bucureşti*.

N. Bucureşti.
G. Bucureştilor.
D. Bucureştilor.
A. Bucureşti.

A tulajdonnevek többes számát is, ha szükség van rá, szintén rendszeren képezzük, pl.

N. Alesandrii (Sándorok).
G. Alesandrilor.
D. Alesandrilor.
A. pe Alesandrii.

N. Măriele (Máriák).
G. Mărielor.
D. Mărielor.
A. pe Măriele.

E szó: D o m n e z e ű és D u m n e z e ű: *isten* az ártikulust akár elöl veheti föl, akár hátul hozzá függesztve :

N. Dumnezeul.
G. Dumnezeului.
D. Dumnezeului.
A. pe Dumnezeul.
V. Dumnezeule!

N. Dumnezeul.
G. lui Dumnezeu.
D. lui Dumnezeu.
A. pe Dumnezeul.
V. Dumnezeule!

Szócsoport és gyakorlat.

suflet: lélek.
vecin: szomszéd.
sat: falu.
vacă: tehén.
lumină: világosság
pădure: erdő.
viță: borjú.
vierme: féreg.
pom: gyümölcsfa.
pasere: madár.
vulpe: róka
iubesc: szeretek.
verde: zöld.
frumos (himnemben),
frumoasă (nőnemben):
szép.
bun (h.), bună (n.): jó.
stricăcios (h.), strică-
ciosă (n.): ártalmas.
acasă: otthon, itthon,
haza.

pe (a magyar helyrag
egyértékese): -ra, -re,
rajta.
aici, aci: itt.
abă, habă: abaposztó,
fehér posztó
acău, acov: akó.
aleu, arvună: foglaló,
előpénz.
aldămaș. áldomás.
aprod: apród.
bacău: hóhér.
jude: bíró.
ie: ék.
căpitan: kapitány.
cătană, soldat, mili-
tar: katona.
chin: kín.
lanț: lánc.
lăcăț: lakat.
lămpă: lámpa.

meșter, măestru: mes-
ter.
oraș: város.
piră: pör.
pildă: példa.
poștă, poștă: posta.
rif: rőf.
șoim: sólyom.
sobă: kályha, kemence.
uriaș: óriás.
ușură: uzsora.
vămă: vám.
zăbală: zabola.
arindă: árenda.
arindaș: árendás.
briciag: bicsak.
buzdugan: buzogány.

Crăciun: karácsony.
colibă: kalyiba, putri.
cioban, păcurar: pász-
tor, csobány.
fiorin, florin: forint.
gunoi: ganaj.
lobodă: laboda.
muncă: munka.
plocă: palack.
pipălacă, pitpalac:
pitypalaty.
procoviță és pocro-
viță: pokróc.
porumb: galamb.
rață: réce.
tablă: tábla.

Eü am văzut paseri. Vecinul are vitei, boi și rațe. Ioan e căpitan. Am cumpărat lui Pătru haine de habă. Am vindut în oraș oă. Tu ai prieteni bunii. El are banii. Ea are tãrbat bun. Noi avem case. Voi aveți topoară. Ele aü cumpărat un lanț de aur. Noi am vindut casa și grădina lui Dimitrie. Văzut-ați pe mama și pe tata? Mama lui Gheorghe e în Arad; ea are acolo casă și grădina frumoasă. În grădină are pomi și florii. Fratele și sora lui Aurel sînt în București. Murășul (Maros), Tisa și Dunărea (Duna) sînt rîuri mari. Tu ai casă în Budapest. Debreczen (Debretinul) și Hódmezővásárhely (Oșorheiul) sînt orașe în Ungaria.

A könyv Jánosé, a papir Veronikáé. A gyermekek levele nem szép. A virágot s a könyvet Máriának vettem meg. Hétfőn, kedden és szerdán láttam Annát. Karácsony napja csütörtökön van. Neked nincs anyád? A tábla az iskolában van. A róka ártalmas állat. Az almában féreg van. A szomszédnak felesége és gyermekei, meg a szolgáló a vásáron vannak. Nyergeset vettem. Annának van malachúsa és récehúsa. Románok vannak a Balkán hegyei közt (in) is.

Eü am vinurî bune. Tu ai vîndut pămînturile. Lui Alexandru i-am cumpărat un cuțit. Ileana a vîndut în bal buchete de flori. Brînele sînt în casă. În tîrg am cumpărat mese, cuțite, vase și strugurî. În casă nu e lumină. Pătru are buzdugan de lemn. Arîndașul satului e vecinul fratelui lui Stefan (István). Ai bani de aur? El a cumpărat pocrovițe. Pitpalacul e pasere. Mamele iubesc pe copiii buni.

Jánosnak kertjében szép gyümölcsfákat láttam. A szomszéd kertjében vannak virágok és fák is. Nekem bivalyaim; teheneim, borjaim s kecskéim vannak. Szeretem a szülöket, a fivért s a nővért. Ciprus szigetén jó bor van. Az úrnő a szomszéd felesége. Az égen szép csillagokat láttam. Szép nyergeket vettem. A forint pénz. A szolgát nem láttam a házban. Helén bátyja katona. Nincsenek gondjaim. A lakat vashól van. Levelek vannak a postán (la). A szomszéd leányának fia bíró Krajova városában.

Sînt părinții lui Mihai acasă? Sînt în oraș. Eü am cumpărat casa vecinului. Abrudbánya (Abrudul) e oraș în Ardeal (Erdély). În colibă sînt oamenii. Șoimul e pasere stricăcioasă (és: stricăcioasă). Nu sînt uriași (népiesen „urieiși“ is) în lume. Ai bani, ai și gîndurî. Doamne, tu ești în cer. Domnule, ai prunci buni și fete bune. Muerea domnului nu e acasă. Nu ai (n'ai) văzut aici pe mama? Cărțile fetei lui Constantin sînt acasă. Și căpitanul e soldat. În Ungaria sînt orașe și sate frumoase.

Neked ekéid vannak. Az embernek teste és lelke van. Afrikában gyémántokat láttam. Az anya testvérének kertjében láttam gyümölcsfákat. Van-e nektek bivalyotok? Van. Még (și) tehenünk, kecskénk, ekéink és jármaink is vannak. Hol vettétek a virágcsokrot? Az anya vette a virágcsokrot Ilonának. Nincsenek barátaim, se testvéreim, még szüleim se (nici). Az erdőben fák vannak; gyümölcsfákat nem láttam ott. A csillagoknak fényük van (lucesc). A városban urak vannak. A faluban az embereknek abaposztó ruhájuk

van. Az úrnőnek nincs szolgálója. A szomszéd szolgájának fia az iskolában van. Leánynővendékeknek is van táblájuk. A fergek kártékonyak a fákra nézve (dativussal).

Muerca vecinului e sora mamei lui Pătru. Popii sînt slujile lui dumnezeu. Fratele lor (övék) e popă în Bănat (Bánság). Sora fratelui lui Alesandru e în grădina vecinului. Am cumpărat o cunună de flori. Tata lui Ioan e căpitan în România. Îubesc pe tata și pe mama. Doamna nu are (n'are) nici pluguri, nici juguri, nici biboli și nici vaci. Ele au capre. Mama are mărgele și diamante. În Budapest am văzut și case de fier. Fratele Elenei (Helén) a cumpărat în oraș vase de lemn. Școlarul și școlărița au cumpărat cărți, pene și table. În oraș e neaă (hó). Satele sînt frumoase. Ziua de Lună e ziua numelui mamei.

Húgom, te nem vagy az iskolában. Nincsenek se könyveid, se tollad. Apám, anyám otthon van; húgom, bátyám ott van a szomszéd kertjében. Se asztalom, se házam. A földön emberek és állatok vannak. Hegyeken, völgyekben és erdőkben madarak vannak. Az óriás leánya otthon van. Ő és a fiai az erdőben vannak. A famunka szép. A madarak meglátták a gyermeket az erdőben. Ázsia, Afrika világrész. A Volga Oroszországban van és a Tisza Magyarországon. Az atya nővérének magyarádi bora van. A fán almák vannak. Aurél jó gyermek, jó tanuló. Nincsen itthon, az iskolában van. A faluban lányiskola és fiúiskola is van. Se itthon, se ott nem láttam a szomszéd menyét.

Nu am casă, nu am masă, nici frate, nici surori, nici părinți. Iarna sînt oamenii în casă. E neaă și frig. Buzdugan și briciag sînt cuvinte turcești (török szavak). Noi romîni sîntem oameni buni. În munții Ardealului am văzut ciobani. Romînul și ungurul sînt frați de cruce. Limba ungurească e limbă frumoasă. Pe pămîntul vecinului am văzut și grîu. Pluguri și juguri am vîndut lui Todor (Tivadar). Eu iubesc limba ungurească. În orașele și satele Ardealului sînt

și romîni și unguri și nemți. Fratele nurorii vecinului e cătană. Pravul e stricăcios. Nu am haine de iarnă. Sint romîn, copil de munte.

A lámpa a kályhán van. A legnagyobb téiben (in cap de iarnă) nincsen a leánynak téli ruhája. Hideglelésed van? Igen. Én pásztor vagyok; vannak juhaim (oaie, tbssz. oi) és kecskéim. A könyvnek papírtáblája van. Ott is, itt is hideg van; nincs a házban kemence. A fej és hátgerinc (spinare, nn.) testrész. Én vagyok a falu bírása. Nincs a földön, sem a világon barátom. A falu leányai s legényei a táncban vannak. A szomszéd malaca a kertben van. A test a földé, a lélek az istené. A temető sáncában virágokat láttam. Istenemre, nincs lelketek! Kedden és pénteken böjt van. Péter nagynénje karácsony előestéjén nincsen Budapesten.

Melléknevek.

A mellékneveket két csoportra osztjuk: egy és két végzetű melléknevekre. Az első csoport him- és nőnemben egyaránt *-e*-be végződik; a második a hímnemben vagy mássalhangzón (teljes tövük *-u*-ban), vagy *-u* hangon, a nőnemben pedig mindig *-ă*-ban. Az egyvégződésű melléknevek ártikulusa *-le* a hímnemben s *-a* a nőnemben; a két végződésű melléknevek ártikulusa *-l(u)* a hímnemben s *-a* a nőnemben. Ragozásuk megegyezik a főnevek ragozásával, pl.:

a) egyvégződésű melléknév.

Hímnem		Nőnem	
Egyes szám	Többes szám	Egyes szám	Többes szám
N verdele (a zöld).	verziî.	N. verdea.	verzile.
G. verdeluî.	verzilor.	G. verdei.	verzilor.
D. verdeluî.	verzilor.	D. verdei.	verzilor.
A. verdele.	verziî.	A. verdea.	verzile.

b) mássalhangzón végződő kétvégzetű melléknév.

Himnem		Nőnem	
Egyes szám	Többes szám	Egyes szám	Többes szám
N. bunul(a jó).	buniĭ.	N. buna.	bunele.
G. bunuluĭ.	bunilor.	G. buneĭ.	bunelor.
D. bunuluĭ.	bunilor.	D. buneĭ.	bunelor.
A. bunul.	buniĭ.	A. buna.	bunele.

c) magánhangzón végződő két végzetű melléknév.

Himnem		Nőnem	
Egyes szám	Többes szám	Egyes szám	Többes szám
N. asprul (a szigorú, a kemény)	asprĭĭ.	N. aspra.	asprele.
G. aspruluĭ	asprilor.	G. aspreĭ.	asprelor.
D. aspruluĭ.	asprilor.	D. aspreĭ.	asprelor.
A. asprul.	asprĭĭ.	A. aspra.	asprele.

Több melléknév, mint a főnevek is, a nőnemű többes szám nominativusában nem *-e*-ben, hanem *-i* hangban végződik. (V. ö.)

A melléknév vocativusát szintén úgy képezi, mint a főnév. Ártikulus nélkül: *ĭubite!* *szeregett!* Ártikulussal: *ĭubitule!*

A hátul ragasztott ártikuluson kívül van még a melléknévnek előálló ártikulusa is: *cel* a himnemben, *cea* a nőnemben. Akkor használjuk, ha nagyobb súlyt akarunk helyezni a főnév tulajdonságára, t. i. a melléknévre. Ez előálló ártikulus helye a főnév és melléknév közt van *s* az előtte lévő főnévvel nemben, számban és esetben megegyezik. Ragozása megfelel a főnevek ragozásának:

Hímnem		Nőnem	
Egyes szám	Többes szám	Egyes szám	Többes szám
N. cel.	cei.	N. cea	cele.
G. celuî.	celor.	G. celei.	celor.
D. celuî.	celor.	D. celei.	celor.
A. cel.	cei.	A. cea.	cele.

A melléknév állhat a főnév előtt és a főnév után. Ha a főnév előtt áll, a melléknév veszi föl az ártikulust s nemben és számban egyezik a mögötte álló főnévvel, amely ártikulálatlan marad, *nem ragoztatik* s csak a számragot veszi föl. Ha pedig a főnév után áll, a főnév veszi föl az ártikulust s esetben különbözik a melléknévtől; a melléknév ellenben változatlan marad, *nem ragoztatik* s csak nemben és számban egyezik meg a főnévvel. Megjegyzem, hogy az utóbbi eset inkább egyezik meg a román nyelv szellemével.

Ha a főnév és melléknév közt a cel, cea ártikulus áll, ez ártikulus nemben, számban és esetben egyezik meg a főnévvel, a melléknév pedig főnév után lévén, csak nemben és számban.

Ha a melléknévnek állitmányi szerepe van, akkor csak nemről és számról lehet szó, pl. pruncul e bun; prunciî sint bunî; fata e bună; fetele sint bune.

a) *melléknév a főnév előtt.*

	Hímnem	Nőnem	Hímnem	Nőnem
Egyes sz.	N. A. bunul domn	buna doamnă	verdele pom	recea apă (ahidegvíz)
	G. D. bunuluî domn	bunei doamne	verdeluî pom	recei ape
Többes sz.	N. A. buniî domni	bunele doamne	verziî pomi	recile ape
	G. D. bunilor domni	bunelor doamne	verzilor pomi	recilor ape

b) főnév a melléknév előtt.

	Hímnem	Nőnem	Hímnem	Nőnem
Egyes sz.	N. A. domnul bun	doamna bună	pomul verde	apa rece
	G. D. domnului bun	doamnei bune	pomului verde	apei reci
Többes sz.	N. A. domnii bunii	doamnele bune	pomii verzi	apele reci
	G. D. domnilor bunii	doamnelor bune	pomilor verzi	apelor reci

c) melléknévi ártikulussal.

	Egyes szám	Többes szám
Hímnem	N. bradul cel frumos (a szép fenyőfa)	brazii cei frumoși
	G. bradului celui frumos	brazilor celor frumoși
	D. bradului celui frumos	brazilor celor frumoși
	A. bradul cel frumos	brazii cei frumoși
	V. bradule cel frumos!	brazilor cei frumoși!
	Egyes szám	Többes szám
Nőnem	N. mama cea bună	mamele cele bune
	G. mamei celei bune	mamelor celor bune
	D. mamei celei bune	mamelor celor bune
	A. pe mama cea bună	pe mamele cele bune
	V. mamă cea bună!	mamelor cele bune!

Ha a melléknév nőnemű főnév után áll, az egyes genitivusban s dativusban *-e*-ben végződik. Megfordítva is, ha a főnév nőnemű s a melléknév mögött foglal helyet, az egyes szám genitivusában s dativusában szintén *-e*-ben végződik, pl. mama bună: a jó anya; gen. dat. mamei bune; vagy: bunei mame. Az egy végződésű melléknévek az egyes szám nn. gen.-ban és dat.-ban *-i*-ben végződnek, valamint az *-esc*

végződésű melléknevek is, pl. N. A. limba românească : a román nyelv ; C. D. limbeŕ romineŕti.

Tot, toatã : egész ragozhatatlan s mindig ártikulált főnév előtt áll, nom. acc. *tot oraŕsul* : az egész város ; gen. dat. *tot oraŕului*. Többes számban *toiŕ* (h.) és *toate* (n.) ; gen. dat. *tuturor*, jelentése : mindnyájan. A *toate* alak jelentése minden is, pl. *toate siŕt bune* : minden jó.

Az *-l* végzetű melléknevek a többes számban az *-l* hangot jésítik, pl. *sãtul* : jóllakott, *sãtui* (ártikulálva : *sãtuiŕ*) ; *miŕel* : nyomorult, *miŕei* stb.

Mondják *bunã ziŕa* : jó napot ; *bunã dimineaŕa* : jó reggelt s *bunã sara* : jó estét. Szabály szerint (t. i. melléknév áll a főnév előtt) így volna : *buna sarã* stb.

Melléknevek fokozása.

A melléknevek közép fokát úgy képezzük, ha az alapfok elé a *maŕ*, felső fokát meg, ha a közép fok elé a *ŕi* vagy a *cea* szót tesszük :

Hím- nem	<i>bun</i> : jó ; <i>maŕ bun</i> : jobb ; <i>ŕi maŕ bun</i> , <i>cea maŕ bun</i> : legjobb.
Nő- nem	<i>bunã</i> ; <i>maŕ bunã</i> ; <i>ŕi maŕ bunã</i> , <i>cea</i> <i>maŕ bunã</i> .

A közép fok csak a főnév *mögött*, a felső fok azonban a főnév *előtt* és a főnév *mögött* is állhat. Mindkét esetben a melléknevek ragozásának szabálya érvényben marad.

A felső s túlzó fok képzésére e határozók is szolgálhatnak, melyek az alapfok elé teendők : *pre v. prea*, *foarte*, *tare*, de *tot* : *nagyon*, *igen*, *szerfölött* ; *peste mãsurã* : *mértéken fölül*, pl. *prost* : *ostoba* : *foarte prost*, *prea prost*, de *tot prost* : *igen ostoba*.

Az összehasonlítás kifejezésére a ca v. decit: *mint* szót használjuk, pl. az úr gazdagabb mint az úrnő v. az úrnőnél: domnul e mai bogat decit doamna. A középfok után csak a decit járja. A ca és decit után a főnevet artikulussal kell ellátni!

Szócsoport és gyakorlat.

cine: kutya.
 mișă, pisică: macska
 oțal: acél.
 fier: vas.
 cerușă, creion: ceruza.
 lună: hold; hónap.
 soare: nap.
 elefant: elefánt.
 tigru: tigris.
 chit: cethal.
 argint: ezüst.
 metal: érc.
 platină: platina.
 apă: víz.
 aer, vâsduh: levegő.
 fericit: boldog.
 fericire: boldogság.
 scump: drága.
 nefericire: szerencsét-
 lenség, boldogtalanság.
 model: minta.
 notar: jegyző.
 unchi: nagybátya.
 alb: fehér.
 negru: fekete.
 luminos: világos.
 puternic: hatalmas.
 ușor: könnyű.
 plumb: ólom.
 aramă: réz.
 preț: érték.
 haină: ruha.

invățăcel: tanuló.
 rîndunea, rînduneaă,
 rîndunică: fecske.
 țara, țeară: ország.
 patrie: haza.
 viață, vieață: élet.
 creștere: nevelés.
 binefacere: jótétemény.
 lene: lustaság.
 timp, vreme: idő.
 noapte: éj.
 vară: nyár.
 primăvară: tavasz.
 anotimp: évszak.
 piatră: kő.
 stejar: tölgyfa.
 plop: nyárfa.
 brad: fenyőfa.
 fag: bükkfa.
 uliță, stradă: utca.
 prieten, amic: barát
 prietenă, amică: barátnő.
 neprieten, inamic: el-
 lenség.
 crai, rege: király.
 împărat: császár.
 scrisoare, epistolă:
 levél.
 negreală, cerneală:
 tinta.
 făptură, creatură: te-
 remtmény.

mîngăere: vigasztalás,
 vigasz.
 lucru: dolog, mű, munka.
 mînă: kéz.
 drum: út.
 comitat: vármegye.
 cerc: kör; kerület, járás.
 comite suprem, fi-
 şpan: főispán.
 vice comite, vicişpan:
 alispán.
 pretor, solgăbirău:
 szolgabíró.
 capitală: főváros.
 sălbatec: vad (mn.).
 ascuţit: hegyes, éles.
 isteţ: ügyes.
 leneş: lusta, hanyag.
 diligent, sirguitor,
 sirguincios, silitor:
 szorgalmas.
 tinăr, tînăr: fiatal, ifjú.
 mare: nagy.
 mic: kicsiny.
 tare: erős.
 bătrîn: öreg.
 blind: szelíd.
 înde stulit: elégedett.
 bogat, avut: gazdag.
 nefericit: szerencsétlen,
 boldogtalan.
 greū: nehéz.
 înalt, nalt: magas.
 folositor: hasznos.
 dulce: édes.
 sănătos: egészséges.
 periculos, primejdios:
 veszedelmes.
 scurt: rövid, kurta.
 lung: hosszú.
 cald, călduros: meleg.
 rece: hideg.

plăcut: kedves, kellemes.
 rar: ritka.
 înțelept: okos.
 făcător, creator: te-
 remtő.
 ținitor, susținător:
 fönn tartó.
 făcut: csinált, teremtett.
 venit: jött, érkezett.
 fidel, credincios: hű.
 slab: gyöngé.
 bolnav, beteag, mor-
 bos: beteg.
 nărod, nătărău, nebun:
 esztelen, bolond.
 viclean: ravasz.
 pestriţ: tarka.
 gingaş: gyöngéd, puha,
 finyás.
 ieri: tegnap.
 de: -ból, -ből, -i.
 dela: -tól, -tól.
 la: -hoz, -hez, -höz, -nál,
 -nél.
 bine: jól.
 cu: -val, -vel.
 cam: -s; egykevessé (pl.
 édeskés: cam dulce).
 cînd: mikor, midőn.
 așa, așa de: úgy, oly,
 olyan.
 administrea ză: kor-
 mányoz, kormányoznak.
 însă: hanem, de.
 aveam: nekem vala, vagy
 volt.
 avea: neked vala.
 avea: neki vala.
 aveam: nekünk vala.
 aveați: nektek vala.
 aveați: nekik vala.
 cunosc: ismerek, ismernek

serveşc, slujesc: szol-
gálok, szolgálak.
am mincat: ettem.

am băut: ittam.
am căpătat: kaptam.

Fratele e mai bătrîn decît mine (= e ũ névmás accusativusa; fordítandó: mint „én“, vagy „nálamnál“), sora e mai tinără. Eũ sint mai tare decît Ūon. Pătru e mai mare decît Măria. Domnul e mai bogat decît noi. Cînele e mai fidel decît mişta. Calul e mai frumos Ńi mai folositor decît cînele. Pruncul vecinului e mai sîrguincios decît fratele lui Mihaî. Tu eşti mai fericit decît ea. Calul e mai tare decît vaca, însă (de) boul e Ńi mai tare. Noi sîntem mai îndestuliţi decît voi. Mai tinăr e fratele lui Carol decît tine? (A tu névmás accusativusa; fordítandó: „mint te,“ vagy „náladnál.“) Nu, el e mai bătrîn, însă mai mic decît mine. Cartea mea (enyém) e mai frumoasă decît a lui Mitru (Demeter). Penele şcolăriţei sînt mai bune decît penele învăţăcelului. Muntele e mai nalt decît dealul. Pisica nu e aşa de credincioasă ca cînele. Cerusa nu e aşa de tare ca fierul. Casa vecinului nu e aşa de naltă ca casa părinţilor Măriei. Mai scumpă e cerusa decît fierul?

Jánosnak bátyja (fivére) szorgalmasabb mint te. Péter nem fiatalabb nálamnál. Ő nagyobb és erősebb náladnál, de a szomszéd húga (soră) még nagyobb és még erősebb. A hold kisebb mint a nap. Őregebb vagy-e te nálamnál? A kutya szelidebb mint a macska. Én elégedettebb vagyok náladnál. Ti gazdagabbak vagytok mint mi. Szerencsétlenebbek vagytok nálunknál. Az ólom nehezebb a vasnál, a vas azonban hasznosabb az ólomnál. Nem vagyok oly idős mint ő. Budapest nagyobb és szebb mint Arad és Kolozsvár (Cluj). Mi nem vagyunk oly gazdagok mint az úrnő, de boldogabbak és megelégedettebbek vagyunk nálánál. Édesebb a szőlő mint az alma és a cseresznye (cireasă).

Apa din Murăş e mai bună decît cea din Tisa. Mînele mamei sînt albe ca neaşa. In grădină am văzut pietrii mari. Bunul dumnezeu este Ńiitorul lumii. Comitele suprem admi-

nistrează bine comitatul. Domnul pretor e om bun, mai bun decît domnul vicecomite. El a fost la noi în grădină și a cumpărat flori dela noi. Stradele cele mai lungi ale orașului sînt pardosite cu pietrii și sînt foarte luminoase; cele mai mici și înguste (szűk) nu sînt așa de luminoase. Am o (egy) scrisoare la poștă dela domnul pretor. Pana e mai ascuțită decît creionul. Cerneala surorii nu e așa de neagră ca cea a lui Iacob. Cerneala pruncului e cam albă (fehéres). Părul (haj) fratelui e cam negru, însă el avea păr și mai negru. Neația e cea mai albă. Domnul notar e omul cel mai bun. Îubesc pe oamenii cei buni. Noi avem în comitatul Aradului ulițe lungi. Haina e lucru de mîna. Dumnezeu este creatorul și țitorul lumii. Noi la unchiul lui Vasilie (Vazul) am mîncat carne de purcel și am băut vin cu apă. Îeri am căpătat dela fratele mamei scrisoare.

A világ, föld, ég, nap, hold, csillagok, állatok, vizek és fák a jó Isten kezeinek munkája. Az Isten a dolgok fönnartója, a legjobb szülő és a legbőlesebb (okosabb) teremő. A vármegyei út kövekkel van csinálva (pardosit). Nekünk van tollunk, de nincsen tintánk. A főváros utcái szebbek mint a kis városok és falvak utcái. A szolgabíró testvérenek kutyái egy kissé vadak. A főispánok, alispánok és szolgabírák igazgatják a vármegyét, a jegyzők és bírák a falvakat. A vármegye fejei a főispán és alispán úr, a járás feje a szolgabíró úr; a jegyzők és bírák a falvak fejei. Nem tettem jól, midőn a legszebb lovakat adtam el. Nekik volt kerti gyümölcsük. Az úrnők kezei fehérek mint a hó. Sándor, Fülöp (Filip) fia, nagy ember. Télen hidegebb van mint tavasszal. A haza a legédesebb anya. Én jobban (mai bine) szeretem a hazát az életnél. Magyarországon a legnagyobb folyó a Duna és Európában a Volga.

Luna nu e așa de mare ca pămîntul. Pruncul vecinului e mai silitor decît feciorii unchiului. Grădina mătușei nu e așa de lată și frumoasă ca a vecinului. Cărțile Ilenei sînt

mai folositoare decît cărțile Smaranditei. Pisica nu e așa de tare ca tigrlul. Leul e cel mai tare animal. Vecinul e mai bogat decît tine; el e omul cel mai bogat în oraș. Aurul e mai greu decît argintul. Platina e metalul cel mai greu. Măria e mai frumoasă decît Veronica; Floarea e cea mai frumoasă fată. Stefan e copilul cel mai tinăr în școală și Găvrila (Gábor) e cel mai bătrîn. Cînele e animalul cel mai fidel. Tu ești prietenul cel mai bun al lui Gheorghe. Casa vecinului e casa cea mai naltă în oraș.

A madár igen kicsiny állat. Mária nagyon szép; ő a szomszédnak legszebb leánya. Az ezüst nem olyan hasznos mint a vas. A nagybátya a legszerencésebb ember a városban. Aurél szorgalmasabb Józsefnél (Josif), de Károly (Carol) a legszorgalmasabb. Péter ruhái igen szépek, de János ruhái még szebbek. Ti nem vagytok oly szegények (sărăci) mint Annának anyja; ő a legszegényebb a faluban. Az erdőben a tölgyfa a legmagasabb fa. Láttam egy (un) fészket a legmagasabb fa tetején. A legszebb könyvek tábláin tenta van. A világon szegény és gazdag emberek vannak.

Apa e ușoară, hărtia e și mai ușoară, cel mai ușor e însă aerul. Pipălaca e o pasere foarte plăcută. Fratele cel mai bătrîn și sora cea mai tinărah sînt în școală. Școlarii cei mai mari slujesc de model școlarilor celor mai mici. Eū cunosc pe fratele cel mai bătrîn și cel mai tinăr al lui Aurel. Aurul are preț mai mare decît argintul. Eū am haine mai frumoase decît tine. Mama a cumpărat hainele cele mai frumoase fetei celei mai mici. Ai tu hărtie mai bună și pene mai bune? Am cumpărat școlarilor celor mai sîrguincioși și școlărițelor celor mai silitoare cărți foarte frumoase. Rîndunicele vara sînt la noi, iarna în țările cele mai calduroase.

A galamb kisebb a rucánál, de nagyobb a pitypatatynál. Az idő pénz és drágább az aranyánál. Az erény a legbecsesebb. A legmagasabb hegy Európában a Montblank s a legnagyobb folyó a Volga. A vallás a legédesebb vigasz a szerencsétlen-

ségben. A gazdag emberek is szerencsétlenek, sőt (ba) szerencsétlenebbek a legszegényebbeknél. Az emberi életnek legveszedelmesebb ellensége a restség. A jó nevelés a legnagyobb jótétemény. Télen rövidebbek a napok mint az éjjelek s az éjszakák hosszabbak mint a nappalok. A tél a leghidegebb s a nyár a legmelegebb évszak. Az elefánt s a cethal a legnagyobb állatok. A tölgyfa magas, a fenyőfa és cédrusfa (cedru) a legmagasabb. A gyémánt a legkeményebb (aspru) s legritkább drágakő (piatră prețioasă).

Névmások.

a) Személyes névmás.

A személyes névmások következőképen hangzanak : *eü* : én, *tu* : te, *el* és *ea* : ő, *noi* : mi, *voi* : ti, *eî* és *ele* : ők. Ragozások im ez :

	Egyes szám		ő		Többes szám		ők	
	én	te	hím-nem	nő-nem	mi	ti	hím-nem	nő-nem
N.	eü	tu	el	ea	noi	voi	eî	ele
G.	—	—	luî	eî	—	—	lor	lor
D.	mie	ție	luî	eî	noiă	voiă	lor	lor
A.	pe mine	pe tine	pe el	pe ea	pe noi	pe voi	pe eî	pe ele

A személyes névmás dativusa rövidítve is használtatik :

mi : nekem.

ți : neked.

i : neki.

ne (ni) : nekünk.

vă (vi) : nektek.

le (li) : nekik.

A személyes névmások rövidített alakja az accusativusban :

<i>mă</i>	: engem.	<i>ne</i>	: minket.
<i>te</i>	: téged.	<i>vă</i>	: titeket.
<i>l</i> (h.), <i>o</i> (n.):	öt.	<i>i</i> (h.), <i>le</i> (n.):	öket.

E rövidített alakú személyes névmások a beszéd bármelyik részével állhatnak kapcsolatban, de a leggyakrabban mégis igékkel, pl. a dativusban: *dă-mi apă*: adj nekem vizet; *dă-î pine*: adj neki kenyeret; *dă-ne bani*: adj nekünk pénzt; *dă-le peană*: adj nekik tollat; a passivumban: *mi să dă*: nekem adatik; *îi să dă*; *i să dă*; *ni să dă*; *vi să dă*; *li să dă*; az accusativusban: *du-mă*: vigy engem; *du-te*: eredj, menj (= vidd magadat); *du-l*; *du-ne*; *duceți-vă*: menjetek (= vigyétek magatokat); *du-î*: vidd őket.

Ha e személyes névmásokat önállóan használjuk, azaz ha a mondat valamely részéhez nem függesztjük azokat, a dativusban így hangzanak :

<i>îmi</i>	: nekem.	<i>ne, ni</i>	: nekünk.
<i>îți</i>	: neked.	<i>vă, vi</i>	: nektek.
<i>îi</i>	: neki.	<i>le, li</i>	: nekik.

Az accusativusban :

<i>mă</i>	: engem.	<i>ne</i>	: minket.
<i>te</i>	: téged.	<i>vă</i>	: titeket.
<i>îl</i> (h.), <i>o</i> (n.):	öt.	<i>îi</i> (h.), <i>le</i> (n.):	öket.

Pl. (a dativusban): *îmi cumperi haine?* veszel-e nekem ruhát? és: *cumperi-mi haine*; *îți voi spune*: mondani fogok neked; és tagadólag: *nu-îi voi spune*; *îi dau*: adok neki; az accusativusban: *îl văd*: látom őt; és tagadólag: *nu-l văd*; *îi văd*: látom őket; és tagadólag: *nu-î văd*.

Egy és ugyanazon mondatban előfordulhat a személyes névmás dativusának és accusativusának teljes s rövidített alakja is, azonban a rövidített alak maga is elegendő,

pl. a dativusban: Eu v'am spus *voă* toate, dar voi nu *mi-ați* spus *mie* nimic: én nektek mindent megmondtam, de ti nekem semmit se mondtatok.

A visszaható (reflex) igék mellett a személyes névmás következő rövidített alakja járja:

<i>mă</i> : magamat.	<i>ne</i> : magunkat.
<i>te</i> : magadat.	<i>vă</i> : magatokat.
<i>să</i> : magát.	<i>să</i> : magukat.

Pl. *mă duc* : megyek (= viszem magamat); *mă bat* : verekszem; *te duci*; *te bați*; *să duce*; *să bate*; *ne ducem*; *ne batem*; *vă duceti*; *vă bateti*; *să duc*; *să bat*.

A személyes névmás harmadik személyének visszaható alakja hím és nőnemben:

<i>sine</i> : magát	<i>să</i> (rövidített alakja) : magát.
<i>șie</i> : magának	<i>și</i> (rövidített alakja) : magának.

A dativusi rövidített alak *și*, ha önállóan fordul' elő: *iși*, pl. (a dativusban): *Copila și-a tăiat degetul*: a leány elvágta az ujját. *El își vinde grădina*: ő eladja a kertjét; (az accusativusban): *Lauda de sine pute*: az öndicséret (= önmagáról való) бүдös; *de sine să 'nțelege* (a teljes és rövidített alak egy mondatban): önmagától értetődik.

A harmadik személy megjelölésére a következő személyes névmások is szolgálnak: *însul* (h.), *însa* (n.): őmaga és *dînsul* (h.), *dînsa* (n.): ő. Ragozásuk rendes:

	Egyes szám:		Többes szám.	
N.	<i>însul.</i>	<i>însa.</i>	<i>însii.</i>	<i>însela.</i>
	<i>dînsul.</i>	<i>dînsa.</i>	<i>dînsii.</i>	<i>dînsela.</i>
G. D.	<i>însuluî.</i>	<i>înselî.</i>	<i>însilor.</i>	<i>înselor.</i>
	<i>dînsuluî.</i>	<i>dînselî.</i>	<i>dînsilor.</i>	<i>dînselor.</i>
A.	<i>însul.</i>	<i>însa.</i>	<i>însii.</i>	<i>însela.</i>
	<i>dînsul.</i>	<i>dînsa.</i>	<i>dînsii.</i>	<i>dînsela.</i>

Belőle : dintr'însul, dintr'însa.
 Benne : într'însul, într'însa.
 Rajta (át) : printr'însul, printr'însa.

Az ilyen kifejezések: ketten, hárman, négyen stb. pl. vagyunk, románra így fordítandók: sintem doi, trei, patru stb. *înși* (h.), *înse* (n.).

Az *însul*, *însa* személyes névmás a rövidített alakú dativussal kapcsolatban is ragoztatik:

Egyes szám:

N. eu însu^mî (h.), eu însamⁱ (n.): enmagam.
 G. — — — — —
 D. mie însu^mî, mie însēmⁱ : enmagamnak.
 A. pe mine însu^mî, pe mine însamⁱ : enmagamat.

N. tu însu^țî. tu însa^șî.
 G. — — — — —
 D. ție însu^țî. ție însē^șî.
 A. pe tine însu^țî. pe tine însa^șî.

N. el însu^șî. ea însa^șî.
 G. lui însu^șî. ei însē^șî.
 A. pe el însu^șî. pe ea însa^șî.

Többes szám:

N. noi însine, noi însene : mimagunk.
 G. — — — — —
 D. nouă însine, nouă însene : mimagunknak.
 A. pe noi însine, pe noi însene : mimagunkat.

N. voi însiva. voi înseva.
 G. — — — — —
 D. vouă însiva. vouă înseva.
 A. pe voi însiva. pe voi înseva.

N. eî înşişi.	ele înseşi.
G. lor înşişi.	lor înseşi.
D. lor înşişi.	lor înseşi.
A. pe eî înşişi.	pe ele înseşi.

Amint ez egybeállításból is kitetszik, az *însul* s *însa* harmadik személyű névmás csak nemben és számban változik.

Mondják még: *şie însuşi* (h.), *şie înseşi* (n.): önmagának; *şie înşişi* és *şie înseşi*: önmaguknak; *pe sine însuşi* (h.), *pe sine însaşi* (n.): önmagát; *pe sine înşişi* és *pe sine înseşi*: önmagukat.

Măi! mă! hé, kend; tu! te; *dumneta*: ön, kegyed, maga; *domnia ta*, *domnia voastră*: ön, kegyed, uraságod; *domnia sa*: urasága. *Măria ta*, *măria sa*; nagyságod, nagysága. *Ilustritatea ta*, *ilustritatea sa*: méltóságod, méltósága. *Escelenţa ta*, *escelenţa sa*: nagyméltóságod, nagyméltósága. *Alteţa ta*: fölséged. *Maiestatea* (majestatea) *ta*, *maiestatea sa*: fölséged, fölsége.

A személyes névmás genitivusát a birtokos névmással fejezzük ki. Megjegyzendő: *de mine*: irántam, rólam való; *de tine*: irántad, rólad való; *de noi*: irántunk, rólunk való; *de voi*: irántatok, rólatok való.

b) *Mutató névmás.*

Közelre mutatók: *acest*, *cest*, *ăst*, *ist* (h.), *aceasta*, *ceasta*, *asta* (n.): **ez**.

Távolra mutatók: *a cel*, *cel*, *âl* (h.), *acea* (*aceea*), *cea* (*ceea*), *a*, *aia* (n.): **az**.

Közelre mutatók ragozása:

Hímnem. Egyes szám.

N. A. *acest*, *cest*, *ăst*, *ist*: ez, ezt.

G. D. *acestuî*, *cestuî*, *ăstuî*, *istuî*: ezé, ennek.

Többes szám.

N. A. *aceştî*, *ceştî*, *ăştî*, *iştî* (*aiştî*): ezek, ezeket.

G. D. *acestor*, *cestor*, *ăstor*, *istor* (*aistor*): ezeké, ezeknek.

Nőnem. Egyes szám.

N. A. aceasta, ceasta, asta : ez, ezt.

G. D. acestei, cestei, astei : ezé, ennek.

Többes szám.

N. A. aceste, ceste, aste : ezek, ezeket.

G. D. acestor, cestor, astor : ezeké, ezeknek.

Távolra mutatók ragozása:

Hímnem. Egyes szám.

N. A. acel, cel, al : az, azt.

G. D. aceluī, celuī, aluī : azé, annak.

Többes szám.

N. A. acei, cei, ai : azok, azokat.

G. G. acestor, celor, alor : azoké, azoknak.

Nőnem. Egyes szám.

N. A. acea, cea, aia : az, azt.

G. D. acelei, celei, alei : azé, annak.

Többes szám.

N. A. acele, cele, ale : azok, azokat.

G. D. acestor, celor, alor : azoké, azoknak.

Mind az elsoroltak mutató névmások, ha ön magukban vagy a főnév után állanak, egy **-a** hanggal erősbülnek meg, amely hangot az egész ragozáson keresztül a rendes végzet után megtartják. A melléknévi ártikulusról a *cel* s *cea* mutató névmásról főntebb azt állítottuk, hogy az előtte lévő főnévvel nemben, számban s esetben megegyezik. Ugyanez a szabály érvényes a többi mutató névmásra, akár a főnév után, akár pedig előtte állanak. Nem kell azonban elfelejtenünk, hogy az esetben, ha a mutató névmás a főnév

előtt van, a főnév nem kap ártikulust; ellenben, ha a főnév a mutató névmás előtt áll, a megfelelő ártikulust *okvetlenül* hozzá kell függeszteniünk.

N. A.	acest domn,	ez az úr,
v.	domnul acesta :	ezt az urat.
	acești domni,	ezek az urak,
v.	domniî aceștia :	ezeket az urakat.
G. D.	acestuî domn,	ezé az úré,
v.	domnuluî acestuia :	ennek az úrnak.
	acestor domni,	ezeké az uraké,
v.	domnilor acestora :	ezeknek az uraknak.

c) *Birtokos névmás.*

Hímnem.	Nőnem.
mieû : enyém	mea.
tăû : tied	ta.
săû : övé	sa.
nostru : miénk	noastră.
vostru : tiétek	voastră.
lor : övék.	lor.

A birtokos névmás helye rendszerint a főnév mögött van, mellyel számban és nemben megegyezik. Ha önállóan, vagy nominativusban s accusativusban lévő ártikulálatlan főnév előtt áll, a birtokos névmás elé az *al* (h.), *a* (n.) mutató névmást kell tennünk.

Hímnem. Egyes szám.

N. A.	al mieû	: az enyém, az enyémet.
	al tăû	: a tied, -et.
	al săû	: az övé, -t.
	al nostru	: a miénk, -et.
	al vostru	: a tiétek, -et.
	al lor	: az övék, -et.

Többses szám.

N. A. aĩ mieĩ	:	az enyéim, -et.
aĩ tãĩ	:	a tieid, -et.
aĩ sãĩ	:	az övéi, -t.
aĩ noştri	:	a mieink, -et.
aĩ voştri	:	a tieitek, -et.
aĩ lor	:	az övéik, -et.

Nőnem. Egyes szám.

N. A. a mea.
a ta.
a sa.
a noastrã.
a voastrã.
a lor.

Többses szám.

N. A. ale mele.
ale tale.
ale sale.
ale noastre.
ale voastre.
ale lor.

Pl. fratele mieũ *v.* al mieũ frate; fraţii noştri *v.* aĩ noştri fraţi. Önállólág: Cari copii sint maĩ bunĩ: mely gyermekek a legjobbak? Ai voştri. Care mamã e maĩ bunã: mely anya a legjobb? A mea.

A főnév után álló birtokos névmás ragozása a következő:

Himnem. Egyes szám.

N. A. cinele mieũ.
G. D. cĩneluĩ mieũ.

Többes szám.

N. A. cîniî miei.

G. D. cînilor miei.

Nőnem. Egyes szám.

N. A. cartea mea, ta, sa, noastră, voastră, lor.

G. D. cărţii mele, tale, sale, noastre, voastre, lor.

Többes szám.

N. A. cărţile	} mele, tale, sale, noastre, voastre, lor.
G. D. cărţilor	

Ebből is kitetszik, hogy a hímnemben a hátul álló birtokos névmás csupán számban és nemben; a nőnemben (egyes genitivusban s dativusban) még esetben is egyezik meg a főnévvel.

A *său* (h.), *sa* (n.): övé helyett mondják: *lui* (h.), *ei* (n.). A grammatikai következetesség ugyan szigorúan megszabja, hogy csak akkor használható, ha nem a mondat alanyának birtokáról van szó; ámde a köznapi beszéd e tekintetben szabad kezet nyújt, hogy tetszés szerint akármelyik formát bátran használhassuk.

Tată miei, tău stb. helyett mondjuk: tatăl meu, tatăl tău stb.

Tată és frate a genitivusban s dativusban a miei, tău, său előtt nemcsak tatălui, fratelui miei, tău, său, hanem: tatine, fraţine miei, tău, său.

A mamă szó a *ta, sa* (tied, övé) előtt így hangzik: măta: anyád, măsa: anyja, sőt: *mînela* és *mînesa*. Úgy ragoztatik, mintha egy szó volna: gen. dav. mătei, măsei; mînelor: anyádé, anyjádé; anyjuké.

A személyes névmás rövidített dativusát gyakran birtokos névmásnak is használják. Igen fontos szabálya a román nyelvnek, mellyel a közbeszédben lépten-nyomon találkozunk, pl.

imi trimit copilul la școală } küldöm fiamat az
trimit copilu-mi la școală } iskolába.

Sőt a birtokos névmás mellett a dativusban álló rövidített alakú személyes névmás is járja, pl. imi trimit copilul mieu la școală.

d) *Visszatérő és kérdő névmás.*

Visszatérő névmás care: ki, aki, ce: ami. Ez utóbbi, mely mindvégig ragozhatatlan s csak az egyes számban használatos, élettelen dolgok nevét pótolja; gyakran azonban a nyelv ilyen esetben is a care-val él, melynek ragozása a következő:

Hímnem és nőnem.

Egyes szám.	Többes szám.
N. A. care.	care, cari.
G. D. căruî; nőnem: cărei.	cărora.

Artikulussal:

	Egyes szám.	Nőnem.
Hímnem.		
N. A. carele.		carea.
G. D. căruî.		cărei.

Többes szám.

N. A. cariî.	carile (nem igen használatos.)
G. D. cărora.	care, cari. cărora.

Ezen visszahozó névmás, ha önmagában vagy a név után áll, a genitivusban s dativusban a névmásokhoz csatlakozó erősítő -a hangot veszi föl; gen. dat. căruia (h.), căreia (n.); cărora.

E visszahozó névmásokban: cel ce (h.), cea, ce, ceea ce (n.): a z aki, az ami; același (h.), aceeași (n.): ugyanaz csupán a

cel, *cea* (*ceea*), *acel*, *acea* (*aceea*) részt ragozzuk az ismert módon, a *-ce*, *-și* rész pedig mindvégig változatlan marad.

Kérdő névmások: *care*? ki, mely, mi? *cine*? ki, kiesoda? *ce*? mi, micsoda? A *ce*? ragozhatatlan; a *care*? ragozását főntebb már láttuk. A *cine*? him- és nőnemben egyaránt a nominativusban s accusativusban változatlan marad; genitivusa s dativusa mindkét nemben *cui*? kié, kinek? Többes száma nincsen. Mint visszatérő névmás is járja: „*cine*“.

Milyen? iféle? *ce*? vagy *ce fel* (*de*)? *Ce zănat ai*? Milyen mesterséged van? *Ce fel de om e vecinul*? Miféle ember a szomszéd?

e) *Határozatlan névmás.*

Cutare: egy bizonyos, egy valaki.

atare: egy oly, egy olyan.

astfel (*de*): egy ilyen; így.

fiecine, *fie-cine* }
fiecare, *fie-care* } akárki, bárki.

fieși-cine }
fiește-cine } akárki; mindenki.
orșicine, *orși-cine* }
orșicare, *orși-care* }

fieși-ce }
fiește-ce } akármi; minden.

nimene, *nimenea*: senki.

oarecine, *oare-cine* }
oarecare, *oare-care* } valaki.

oarece, *oare-ce*: valami.

fiece, *fie-ce*: akármi.

vre-un, *vr'un* (h.), *vre-ună*, *vr'ună*, *vre-o*, *vr'o*:
vagy egy.

careva: egy bizonyos, valaki.

ceva: valami.

nicī un (h.), *nicī una*, *nicī o* (n.): egy sem,
senki.

neŕcīne }
niŕte } valaki, valami, valami féle.

alt (h.), *altā* (n.): más, másik, egy másik.

celalalt (h.), *cealaltā*, *cealaltā* (n.): a másik,
az a másik.

tot, *toatā*: minden.

unī (h.), *une* (n.): némely, némelyek.

Mindazon határozatlan névmásokban, melyeknek egyik részét a *care* vagy a *cine* névmás képezi, csak a *care* s a *cine* ragoztatik a rendes módon, a többi pedig mindvégig változatlan marad. Az *astfel*-ben csak az *ast* tagot ragozzuk. A *celalalt* (h.), *cealaltā*, *cealaltā* (n.) szóban csak a *cel*, *cea* (*ceea*) névmást ragozzuk, amit föntebb már megtanultunk, a *-lalt* s *-laltā* tag meg változatlan marad, tehát gen. dat. *celuilalt* (h.). A nőnem genitivusa s dativusa *celeilalte*. A többes számban a második rész csak nem és szám szerint ragozandó, tehát nom. acc. (h.): *ceialaltī*; (n.): *celelalte*; gen. dat. (h.): *celoralaltī*; (n.): *celoralalte*.

A *cutare* s *atare* a *care* névmás mintájára ragozandó

Az *alt* (h.), *altā* (n.) ártikulussal ekkép ragoztatik:

Egyes szám.

Hímnem.

Nőnem

N. A. *altul*.

alta.

G. D. *altuī*, *altuia*.

alteī, *alteia*.

Többes szám.

N. A. *altīī*.

altele.

G. D. *altor*, *altora*.

altor, *altora*.

A *nime*, *nimene*: senki csak egyes számban járatos; utána a *nu*: *nem* tagadó szócskát okvetetlenül ki kell tennünk.

Hímnem. Nőnem.

N. A. *nime*, *nimene*.

G. D. *nimănuî*, *nimăruî*.

Vagy az erősítő *-a* hanggal:

N. A. *nimenea*.

G. D. *nimănuia*, *nimăruia*.

Az *uniî* (h.), *une* (n.) imigy ragozandó ártikulussal:

Hímnem.

Nőnem.

N. A. *uniî*.

unele.

G. D. *unor*, *unora*.

unelor, *unor*, *unora*.

A *tot toată* ragozásáról fõntebb megemlékeztünk. Mondottuk, hogy az egyes számban ragozhatatlan; többes nom. acc. *toî* (h.), *toate* (n.); gen. dat. *tuturor*, *tuturora*. Ha a *toî*, *toată* mellett nincs kitéve a fõnév, melyrõl szó van, hanem általában valami *dologról* beszélünk, a *toate* alakot használjuk, pl. am cheltuit toate: mindent elköltöttem; lipsit de toate: hiányzik mindene (szóról-szóra: hiányos mindentõl); bun la toate: mindenre jó.

A *vre-un*, *vr'un* (h.), *vre-ună*, *vr'ună*, *vre-o*, *vr'o* (n.); *nici un* (h.), *nici una*, *nici o* (n.) ragozásakor csak az *un*, *una*, tag ragozandó:

Hímnem.

Nőnem.

N. A. *unul*.

una, *o*.

G. D. *unui*.

unei.

V. *unule!*

Ha a genitivusban s dativusban az *unul*, *una*-ra fõnév nem következik, ha tehát egymagában áll, az erősítő *-a* hanggal bővül: *unuia* (h.), *uneia* (n.).

Szócsoport és gyakorlat.

- laudă: dicsér.
 az: ma.
 mine: holnap
 îi place: szeret, tetszik neki.
 să facă: hogy tegyen.
 îi strică: rontasz magadnak, bajt csinálsz magadnak.
 purtare: viselet.
 plecăm: elmegyünk, elindulunk.
 puteţi să mai staţi: állhattok még, várhattok még.
 nu face: ne tedd.
 bogat: gazdag.
 tocmai: épen.
 folositor: hasznos.
 cunosc: ismerem.
 a pierdut: elvesztette.
 orologi: zsebóra.
 lecţiune, lecţie: föl-
 adat.
 uşor: könnyű.
 a aflat: megtalálta.
 bită, baston: bot.
 s'a laudat: magát dicsérte.
 au laudat: dicsérték.
 vă laudaţi: magatokat dicséritek.
 însă, dar, ci: ám.
 laudă: dicsérnek.
 eu atît mai virtos: annál inkább.
 să iubeşte: magát szereti.
 iubesc: szeretik.
 iubeşte: szere-d.
- de aproape: felebarát
 de obicei, de comun: rendszeren.
 strică: árt.
 înţelept: bölcs, okos.
 nici cînd: sohasem.
 vechi: régi.
 axiomă: életszabály.
 cunoaşte-te: ismerd meg magadat.
 puţin: kevés.
 e în stare, poate: képes.
 să să cunoască: magát megismerje.
 trimite: küld.
 mîncare: étel.
 am văzut: láttam.
 datorinţă: kötelesség.
 a iubi: szeretni.
 patria: a haza.
 Ungaria: Magyarország.
 dulce: édes.
 nutreşte: táplál.
 creşte: nevel.
 scuteşte: oltalmaz.
 de = -tól, -től.
 mîngăie: vigasztal.
 suferinţă: szenvedés.
 să bucură: örül.
 la: -ban, -ben, -nál, -nél, -n.
 fericire: boldogság.
 lege: törvény.
 apăra: védelmeznek.
 asigura: biztosítják.
 cetăţan, cetăţean: honpolgár.
 ne-am născut: születünk.

va fi: lesz.
 loc: hely.
 odihnă: pihenés, nyug-
 vás.
 iubeste: szeret.
 trădător: áruló.
 păcat: bűn.
 lume: világ.
 a iubit: szerette.
 pururea: örökké.
 în veci: mindétig.
 fiu: fiú.
 sincer: őszinte. [tett.
 m'a vătămat: megsér-
 voi ierta: fogok megho-
 csátani.
 a i vorbit: beszéltél.
 cu: -val, -vel.
 cum te afli: hogy vagy?
 hogy érzed magad?
 mulțam, mulțumesc
 köszönöm. :
 a fost: volt.
 medic, doctor, doftor:
 orvos.
 săptămină: hét.
 a vindecat: gyógyított.
 a i durmit, a i dormit:
 aludtál.
 noapte: éjjel.
 căci: mivel.
 larmă, to i: zaj.
 atunci: akkor.
 a te muta: elköltöznöd.
 știu: tudok.
 pentru: -ért.
 potrivit, acomodat:
 alkalmas, kényelmes.
 cvartir, cortel, sălaș:
 szállás.
 prevenitor, afabil:
 szíves, előzékeny.

de parte: messze.
 de aici: innen.
 curat: tiszta.
 luminos: világos.
 călător: utas.
 am dat: adtam.
 s'a dus: elment, el-
 utazott.
 mai: többé.
 am văzut: láttam.
 am ales: kiválasztottam.
 om de omenie: becsüle-
 tes ember.
 a dat: adott.
 a murit: meghalt.
 a locuit: lakott.
 a plecat: elutazott.
 Ardeal: Erdély.
 să îndestulește, să
 mulțumește: megelé-
 szik.
 fericit: boldog.
 a secerat: aratott.
 a sămănat: vetett.
 măr: alma, almafa.
 a i căpătat: kaptál.
 dela: -tól, -től.
 până, pînă: -ig.
 miel: bárány.
 a i cetit: olvastál.
 foaie, jurnal, ziar: új-
 ság, lap.
 poesie: költemény.
 cetești: olvasol.
 inel: gyűrű.
 a auzit: hallott.
 despre: -ról, -ről.
 a i vorbit: beszéltél.
 cunoști: ismersz.
 dintre: közül.
 cunosc: ismerék.
 sta u: állnak.

scurt de vedere: közel-
 látó.
 recomand: ajánlok.
 renumit, vestit: híres.
 să mulțamește, să
 mulțumește: meg-
 elégszik.
 pierde: elveszt.
 sărbătoare: ünnepnap.
 Duminecă: vasárnap.
 tei: hárs.
 din: -ból, -ből.
 trebuincios: hasznos.
 moarte: halál.
 cruță: kimél.
 să n'aibă: ne legyen, ne
 lenne.
 pe lângă: mellett.
 botez: keresztelés; víz-
 kereszt ünnepe.
 numire: elnevezés.
 familie: család.
 sa ũ, or: vagy.
 prolecă, polecră: veze-
 laudă: dicsér. [téknév.
 atunci: akkor.
 prețuesc: becsülik.
 sănătate: egészség.
 poate sluji, poate
 servi: szolgálhat.
 lume: világ.
 a zidit, a creat: terem-
 tett.
 a intra: bemenni.
 dreptate: igazság.
 a face: tenni, cselekedni.
 vede: látja.
 spin: tövis.
 birnă: gerenda.
 straiță, traistă: ta-
 risznya.
 a dat: adott.

piept: mell.
 spate (tbssz. nn.): hát.
 vedem: látunk.
 numaî: csak, csupán.
 dor: vágó.
 luncă: erdős síkföld, lon-
 kaság.
 știe: tud.
 cînd: mikor.
 să culcă: lefekszik, le-
 nyugszik.
 răsare: kikél, följö.
 a ũ sămănat: vetettek.
 a ũ secerat: arattak.
 a ũ vorbit: beszéltek.
 despre: -ról, -ről.
 să află: találtatik.
 pădure: erdő.
 paî: szalmaszál.
 umbră: árnyék.
 lucră, lucrează: dolgoz-
 nak.
 șed: ülnek, vesztegelnek.
 pălărie: kalap.
 vor învăța: fognak ta-
 nulni.
 vor minca: fognak enni.
 crede: hisz.
 înșelat: megcsalva.
 să înșeală, să înșală:
 megcsalatozikik.
 seamănă, samănă:
 hasonlít.
 ar face maî aseme-
 nea: hasonlóbba tenné.
 smintă, greșală: hiba.
 zidit, creat: teremtve.
 spre perire, peire:
 mulandóságra.
 de geaba, de a fitea,
 în deșert: hiába.
 propune: előad, tanít.

să învețe: tanuljon.
vrea: akar.
noroce: szerencse.
groapă: gödör, verem.
sapă: ás.
cade, pică: esik, hull.
fă: tégy.
nu te teme (de): ne félj.
lucrează: dolgozz.
ar vrea: akarna, szeretne.

totdeauna: mindenkor
spune: mond.
dă: add.
nebun: bolond.
poate câștiga (câș-
tiga), poate să câș-
tige (câștigate): szerez-
het
a păstra: megőrizni, meg-
tartani.

Tot țiganul își laudă calul. Az mie, mine tie. Lui îi place să facă bine (jót). Tie-ți strică prin (által) purtarea ta. Noi plecăm, dar voi puteți să mai stați aci. Ce tie nu-ți place, altuia nu face. Tatăl tău e mai bogat decât al meu. Penele mele sînt mai bune decât ale tale. Casa noastră e mai mare decât a voastră. Hainele mele sînt mai nouă (és: nuoi) decât ale lor. Caii mei sînt tocmai așa de frumoși ca ai tăi. Cărțile tale sînt mai folositoare decât ale noastre. Eu cunosc pe frații tăi și pe ai lui. Părinții mei au vîndut casa lor și au cumpărat casa voastră. Tatăl meu și-a pierdut orologiul. Lecțiunea ta e cu mult mai ușoară decât a mea. Aflatu-și-a fratele tău bita? Aflatu-și-a Pătru orologiul? În orașul nostru sînt case mai multe decât în al vostru.

Önmagát dicsérte, de mások nem dicsérték őt; ti azonban nem dicsértek önmagatokat, ám mások annál inkább dicsérnek titeket. Aki csak önmagát szereti, azt mások nem szeretik. Szeresd felebarátodat mint önmagadat. Rendesen önmagának árt, aki másnak árt. A bölcs soha se dicséri önmagát. Régi életszabály: ismerd meg önmagadat; de kevés ember képes, hogy önmagát megismerje. Anyám küldi neked e virágokat. Ily ételeket nem szeretek (mi plac). Ma és tegnap ugyanazt az embert láttam.

Datorința noastră e a ne iubi patria. Patria noastră e Ungaria. Ea e mama dulce, care ne nutrește și ne crește; ea ne scutește de rău, ne mîngăie în suferințe și să bucură cu

noi la fericirea noastră. Legile ei ne apără și ne asigură drepturile. Toți sintem cetățeni ai ei. Aici ne-am născut și în al ei pământ va fi locul nostru de odihnă. Cine nu-și iubește patria, e trădător de patrie, cea ce e mai mare păcat în lume. Românul și-a iubit pururea patria și el va fi în veci fiu sincer al patriei.

Nagyon megsértett, soha se fogok neki megbocsátani. Atyám és anyád testvérek. Kivel beszéltél tegnap? Szomszédoddal s az ő fiával. Hogy érzi magát? Köszönöm, már jobban. Volt önnél az orvos? Egy hétig gyógyított engem. Hogy aludt az éjjel? Nem éppen jól, mert nagy zaj volt az utcán. Akkor jó lesz elköltöznie; tudok egy önnek való igen kényelmes szállást. Köszönöm uram, ön nagyon szives. (Az ige az egyes szám második személyébe teendő, t. i. „vagy“.) Messze van ide az a lakás? Nincsen messze, a másik utcában van. Kényelmes, tiszta és világos lakás.

Călătorul, căruia i-am dat bani de drum, s'a dus și nu l-am mai văzut. Oamenii, pe cari i-am ales, sint oameni de omenie. Doamna, care și-a dat aceste haine frumoase, a murit (morit). Al cui e cinele, a aceleia e și mița. Domnul, care a locuit la noi, a plecat în Ardeal. Cine cu puțin să ndestulește, e om fericit. A secerat, ce a sămănat. Ale cui sint penele, al aceleia e și cuțitul. Ce fel de arbori sint aceștia? Aceștia sint meri? Cât ai căpătat dela talăl tău pe fiecare lună, până ce ai fost la școală?

Kié ez a bárány? Ama pásztoré. Kié ez a ruha? A testvéremé. Kié ez az óra? Az atyámé. Ki vette meg ezt a házat? Nagybátyám. Kiéi ezek a könyvek? János tanítójáé. Ki van itt? Nagyanyám. Mit olvastál tegnap az ujságban? Egy igen szép költeményt Alexandritól. Melyik ujságot olvasod? A „Convorbirī literare“-t és a „Luceafărul“-t. Melyik (care) leánynak vett apátok gyűrűt és gyöngyöket? Ki hallott valamit testvérükről? Kik ezek a gyermekek? Barátaim. Miféle emberek voltak azok, akikkel a vásáron beszéltél? Ismer-e ön

valakit amaz urak közül? Nem, egyet sem ismerek. Kik azok az emberek, akik ott állnak? Nem ismerem őket, uram. Ön közellátó? Igen, uram. Ajánlom önnek Csapodi doktort, aki Budapesten egyike a leghiresebb szemorvosoknak.

Cine nu să mulțumește cu ce are, pierde și acea (aceea). Astăzi este sârbătoare, e Dumineca cea mare, sârbătoarea cea cu tei. Strada cea mai lungă și cea mai frumoasă din Budapest este strada Andrassy. Hărtia este un lucru trebuincios fiecăruși om. Moartea nu cruță pe nime. Nu e nici un om, care să n'aibă oarecari neamuri. Orce om pe lângă numele de botez mai are un nume de familie sau o poreclă.

Ki-ki a sajátját dicséri. Némely ember csak akkor becsüli az egészségét, mikor beteg. Senki se szolgálhat két urnak. Isten a világot semmiből teremtette. Van valaki a házbán? Láttam egy asszonyt bemenni (intrind). Nehéz (hn.) egyiknek is, másiknak is igazságot tenni. Más szemében meglátja a szálkát (paș, t. i. a román „szalmát“ mond), de a maga szemében nem látja a gerendát. Két zsákot adott az Isten minden embernek; egyikben vannak a maga bűnei, a másikon a másokéi. Amaz a mellén, emez a hátán van. Ez okból (din cauza aceasta) látjuk csak a mások hibáit, a magunkéit pedig nem.

Cine n'are dor de luncă, nu ști (*știe* helyett használja a népdal) luna când să culcă. Cine n'are dor de vale, nu ști luna când răsare. Ceș ce n'aũ sămănat, nici n'aũ secerat. Niște domni și niște doamne mi-aũ vorbit despre purtarea ta cea rea. Ce fel de lemne să află mai multe în pădure? Tot paiul își are umbra sa. Pe unele fete le învăț eu, pe altele tu. Unii lucră, alții șed. Unuia i-am dat mere și altuia pere. Lui Ion i-am cumpărat pălărie frumoasă și lui Pătru cisme. Toți eișii nu vor învăța, nici nu vor minca. Cel ce crede tuturor, e înșelat; cel ce mimănuș nu crede, singur (magamagát) să înșeală.

Egyik tojás hasonlít a másikhoz (cu). Nincs semmi (nimic), ami az embereket egymáshoz hasonlóbakká tenné

mint hibáik. Mulandóságra van minden teremtve. Hiába tanít valaki, ha (dacă) nincs, aki tanuljon. Aki boldogságot akar házánál, mit se bizzon (de fel să nu să 'ncrează) a szerencsére (în . . .). Aki másnak vermet ás, maga esik bele. Tégy jót (bine) s ne félj senkitől. Dolgozz kevésért (pe . . .) is, mert jobb valami mint semmi. Mindenki boldog szeretne lenni (să fie). Mindenkör csak ugyanazt mondja. Add meg mindenkinek a magáét (al său) Minden bolond szerezhet pénzt, de nem tudja megtartani azt.

Számnevek.

Alapszámok.

1 una.	11 unsprezece.	21 douăzeci și una.
2 două.	12 douăsprezece.	22 douăzeci și două.
3 trei, tri.	13 treisprezece.	30 treizeci.
4 patru.	14 patrusprezece.	40 patruzeci.
5 cinci.	15 cincisprezece.	50 cincizeci.
6 șese, șasă.	16 șasăsprezece.	60 șasăzeci.
7 șapte, șapte.	17 șaptesprezece.	70 șaptezeci.
8 opt.	18 optsprezece.	80 optzeci.
9 nouă.	19 nouăsprezece.	90 nouăzeci.
10 zece.	20 douăzeci.	100 o sută, una sută.

101 o sută una, o sută și una; 200 două sute; 1000 o mie; 2000 două mii; egy millió: un milion; két millió: două milioane; egy billió: un bilion.

Tizen felül huszig *spre* (-ra, -re, -on, -en, -ön) praepositóval képezzük a számneveket; huszon felül *și* kötőszóval kapcsoljuk össze, pl. 1904: o mie nouă sute și patru.

Az alapszámok közül az 1, 2, 3, 100, 1000, millió és billió ragozhatók.

Egy: *un* (h.), *una* (n.); ártikulussal: *unul*, *una*. Ragozását már ismerjük.

Ha az *un*, *una* számnév főnévvel kapcsolatban fordul elő, *melylyel nemben, számban s esetben megegyezik*, ugyszintén a kettő: *doi* (h.), *doüä* (n.) is, a rendes módon történik a ragozás, pl.

Egyes szám.	Többes szám.
N. un bărbat: egy férfi.	N. unii bărbați.
G. unui bărbat.	G. unor bărbați.
D. unui bărbat.	D. unor bărbați.
A. pe un bărbat.	A. pe unii bărbați.
N. un frate: egy fivér.	N. unii frați.
G. unui frate.	G. unor frați.
D. unui frate.	D. unor frați.
A. pe un frate.	A. pe unii frați.
N. o mamă: egy anya.	N. unele mame.
G. unei mame.	G. unelor mame.
D. unei mame.	D. unelor mame.
A. pe o mamă.	A. pe unele mame.

Az ártikulált alak *unul* s *una* csak akkor járja, ha egymagán áll, kivéve ezeket: *unul dumnezeu*: egy isten; *una sută*, *una mie*. Mondják azonban így is: *o sută*, *o mie*. Huszon fölül a főnév előtt mindig az ártikulált formát használjuk, pl. *doüăzeci și unu* l de bărbați, *doüăzeci și una* de femei.

A kettő: *doi*, *doüä* ragozása következő:

H i m n e m.	N ő n e m.
N. doi.	N. doüä.
G. duor.	G. duor.
D. duor.	D. duor.
A. doi.	A. doüä.

A genitivus s dativus *duor* alakja régies, e helyett mondják: *de doi* (h.), *de doüă* (n.); v. (gen.) *a doi*, *a doüă*; (dat.) *la doi*, *la doüă*, pl. *averea a doüă surori*, v. *a doi frați*: vagyona . . . ; am dat cartea *la doi* oameni, *la doüă* femei.

Megjegyzendő 22 nem doizeci și doi, hanem doüăzeci și doi, mert a *doüă* a *zeci*-re vonatkozik, amelyet a nyelv nőnemű szónak érez.

Mind a kettő: *amîndoi*, *amîndoüă*, vagy: *ambii*, *ambe*. Ragozásuk a következő:

H í m n e m .	N ő n e m .
N. A. amîndoi.	N. A. amîndoüă.
G. D. amînduror.	G. D. amînduror.
N. A. ambii.	N. A. ambele.
G. D. ambilor.	G. D. ambelor.

Megjegyzendő, hogy a *doi*, *doüă* után a főnevet nem ártikuláljuk, míg az *amîndoi*, *amîndoüă* után igen, pl. *doi școlari*.

A *trei*, *tri*: három számnévnek csak nőnemű mellékalakja van: *trele* s csupán ebben a kapcsolatban *tustrele*: mind a három (n.); *tustrei*, v. *tustri* (h.), *cîte trele*: hárman-kint (n.), *cîte trei* (h.). A *tot*: mind szó többes számu *toți* formája *tus*-ra változik a 3–9-ig terjedő számnevek előtt: *tustrei*, *tuspatru*, *tuscinci*, *tusșasă* *tusșapte*, *tusopt*, *tusnoüă*.

Sută, *mie* az *-ă* és *-e* végzetű főnevek mintájára ragozandó; a *milion* s *bilion* a mássalhangzóra végződő főnevek szerint.

Ha a számnevek egymagán vagy főnévvel kapcsolatban fordulnak elő, a genitivusban *de*, dativusban *la* praepositiót kapnak s ártikulus gyanánt a *cel*, *cea* mutató névmás szerepel, pl. *el are a da pine la cincî copii*: öt gyermeknek kell kenyeret adni; *cei doisprezece apostoli*: a 12 apostol; *cele treisprezece miî de vergure*: a 13 ezer szüz.

Husztól a számneveket *de* praeposícióval kötjük össze főnevekkel, pl. Mihaï e de doüžeci *de* anï; tata e de cincizeci și cinci *de* anï stb. Kereskedők csupán számokkal írják a mennyiséget, amely után azonban a *de* nem írandó ki s csak olvasás alkalmával mondandó ki, pl. 200 franci (olv. doüä sute *de* franci).

14, 15, 16, 17, 50 s 60 így is mondatik: paisprece, cinsprece, șeisprece (șaisprece), șaptesprece, cinzeci, șizeci. Általában 11—19-ig a *sprezece* helyett *sprece*, *spece* is járja.

Rendszámok.

A rendszámok, melyek rendszerint a főnév után állnak, a következőképpen alakulnak az alapszámokból: a hímnem jelölésére *-le*, a nőnemére pedig *-a* végzetet kapnak s előltett ártikulus gyanánt használjuk a hímnemben az *al*, nőnemben meg az *a* mutató névmást. Szerepel még mint előltett ártikulus a *cel* (h.), *cea* (n.) mutató névmás is, de ez esetben közte s a rendszám közé a *de* praeposíció rövidített *d'* alakja szurandó.

H í m n e m.

intiul (intiul)	: első.	cel d'intiï.
al doile	: második.	
al treile	: harmadik.	
al patrule	: negyedik.	
al cincele	: ötödik.	
al zecele	: tizedik.	
al unsprezecele	: tizenegyedik.	
al doüžecele	: huszadik.	
al treizecele	: harmincadik.	
al sutăle	: századik.	
al miele	: ezredik.	

N ő n e m.

intia (intiia), cea d'intia (cea d'intiia).
a doüä.

a treia.
 a patra.
 a cincea.
 a zecea.
 a unsprezecea.
 a douăzecea.
 a treizecea.
 a suta.
 a mia.

Ha a hímnemű rendszám egymagán vagy főnév után áll, a *-le* végzet után még egy erősítő *-a* hangot kap, pl. al doilea, al treilea stb.

Mondják *primul, prima*: első, *secundul, secunda*: második.

Intiul, întia, primul, prima, secundul, secunda az ismert módon ragozandók. A második alak pedig minden esetben így:

H í m n e m. Egyes szám.

N. A. cel d'întii.

G. D. celui d'întii.

Többses szám

N. A. cei d'întii.

C. D. celor d'întii.

N ő n e m. Egyes szám.

N. A. cea d'întia.

G. D. celei d'întie.

Többses szám.

N. A. cele d'întie.

G. D. celor d'întie.

Azaz csak az ártikulus gyanánt szereplő mutató névmás ragozandó.

Osztó számok.

Ugy képeztetnek, hogy az alapszámok elé *cîte* szó teendő, pl. prunciĭ merg cîte doĭ la biserică: a gyermekek kettenkint (parosával) mennek a templomba; fetele merg cîte doŭă la biserică.

Cîte unul (h.), una (n.)	: egyenkint.
cîte doĭ, doŭă (és: doĭ cu doĭ)	: kettőnkint.
cîte trei	: hármankint.
cîte zece	: tizenkint.
cîte o sută	: százankint.

A törtszámot románul úgy fejezzük ki, hogy vagy az alapszámhoz hozzáfűggesztjük az *-ime* képzőt, vagy pedig a rendszámok mellé a *parte*: rész szót tesszük, pl. o treime: egy harmad; o zecime: egy tized; o a patra parte: egy negyed; o a cincea parte: egy ötöd.

Megjegyzendő: *întreg*: egész; *jumătate*: fél; *pătrar*: negyed (trei pătrare: három negyed). Ha időről van szó, a *negyed* kifejezésére használjuk a *sfert* szót is, pl. Cîte ore vagy *ciasuri* sint? hány óra van? o oră vagy un cias: egy óra; doŭă ore vagy *ciasuri*: két óra; doŭă ore și jumătate; vagy: jumătate la doŭă (t. i. ore): két fertály háromra (csak Magyarországon!); patru fără un sfert; vagy: trei pătrare la patru: három fertály négyre (Magyarországon!); patru fără cincă minute: négy óra öt perc híján.

Sokszorozó számok.

odată	: egyszer.
de doŭă ori	: kétszer.
de trei ori	: háromszor.
de zece ori	: tízszer.

de douăzeci de ori	: hússzor.
de o sută de ori	: százszor.
de două sute de ori	: kétszázszor.
de o mie de ori	: ezerszer.
de două mii de ori	: két ezerszer.

Amint ez összeállítás is vallja, a sokszorozó számokat úgy képezzük, hogy az alapszámok után az *ori* szót alkalmazzuk, elébük pedig a *de*-t (Húsztól följebb az alapszám s az *ori* szó közé is *de*-t teszünk.), pl. $2 \times 2 = 4 =$ de două ori doi (doă) sint patru; $4 \times 6 = 24 =$ de patru ori șasă sint douăzeci și patru.

Megjegyzendő: először: întâia oară; másodsor: a doua oară; harmadsor: a treia oară; tizedszer: a zecea oară; századszor: a suta oară. Azaz a sorszámok után csupán az *oară* szót kell tennünk.

A sokszorozó számok keretébe vehetjük a *kétszerező számokat* is, melyek úgy támadnak, hogy hozzájuk az *-it* képzőt függesztjük, elébük pedig az *în* (*p* és *b* hang előtt *im*-nek irandó) praepositiót, pl. kétszeresen: îndoit; háromszorosan: întreit; négyszeresen: împătrit, és împătrat; százszorosan: însutit stb.

Megjegyzendő: egyszeres: simplu (jelent annyit is, mint a *prost* szó: egyszerű, együgyü); kétszeres: duplu; háromszoros: triplu. Eme három számnév, melyek a latinizáló iránynak köszönik lételüket, tehát a nép nyelvében ismeretlenek, ártikulálhatók, pl. duplul: a kétszeres.

Határozatlan számok.

Mult: sok; *puțin*: kevés; *destul*: elég; *tot* (h.), *toate* (n.): minden; *toți*, *toate*: mind, mindnyájan; *unii* (h.), *unele* (n.): némely; *mai mulți*, *mai multe*: többen; *cît*: mennyi, hány; *atît*: annyi; *ceva*: valami. A *puțin* s *destul* nem ragoz-

ható, csupán n e m e és s z á m a van : puțină, puțină, puține ; destulă, destul, destule. Cît, mult, atît számneveknek egyes számban nincs ártikulusuk ; többes genitivusuk : cîtor, multor, atîtor. A cît számnévhez hozzájárulhat éppen úgy mint a *ce*, *cine*, *care* névmásokhoz az *or*, *oare* vagy *va* szócska, pl. oreî : akármekkora, bármekkora ; oarecît (oare-cît) : sokacska (inkább járja : cam mult) ; cîtva, cîtiva, cîteva : néhány. *Cîte ceva* : valami. *Atîta* : annyi hímnemben s nőnembem is változatlan marad ; *pe atîta* : annyi. A melléknevek előtt álló *cît* : milyen s *atît* : olyan, valamint a *destul* is maguk után mindig a *de* prepositiót kívánják, pl. cît de bun eşti : mily jó vagy ! atît de ușor : oly könnyű ! destul de scump : elég drága ! Fokozott melléknevek után a *decît* járja mint jelentésben, pl. te jobb vagy mint ő : tu eşti mai bun decît el. *Astfel încît*, *așa încît* : úgy hogy, annyira hogy ; *toți cîți* (h.), *toate cîte* (n.) : mindazok ; *așa ceva* : olyasmi.

Megjegyzendő még : *o păreche* : egy pár ; *doă părechî de cisme* : két pár csizma ; *puțințel* : kevesecske ; *multișor*, *cam mult* : sokacska ; *nicî cît* : egy csöpp sem ; *nicî unul* (h.), *nicî una* (n.) : egy sem ; *cu toți* : mindannyian, valamennyien ; *cu totul* : egészben véve ; *tot una* : mindegy ; *o leacă*, *o ținucă*, *nițel*, *nițică*, *un fir*, *un pic*, *un strop*, *o picătură* : egy szikra, egy csöpp. Utánuk mindig *de* teendő.

Szócsoport és gyakorlat.

număr : szám.
locuitor : lakos.
să urcă (la) : eléri.
glob : gömb.
locuiesc : laknak.
suflet : lélek.
vorbesc : beszélnek.
deosebit, diferit : külön-
mór : halnak. [lőnböző.
periferie : kerület.

face : tesz.
îndepărtare : távolság.
soare : nap.
secret, taină : titok.
știū : tudnak.
chilie, odae, camără :
szoba.
scaun : szék.
de cînd : mióta.
am mîncat : ettünk.

a trecut (de) : elmúlt.
 dar, dară : hát.
 scriem : írunk.
 șede : ül.
 ochi : szem.
 ureche : fül.
 picior : láb.
 gură : száj.
 să întrebî : kérdezz.
 să greșești : hibázz.
 să numește : nevezik.
 sărac : szegény.
 daî : adsz.
 aî dat : adtál.
 a muncit : dolgozott.
 trebuia : kellett volna.
 premiu : jutalom.
 vom da : adni fogunk.
 clasă : osztály.
 din partea : -tól, -től.
 s'a numit : neveztetett.
 apostol : apostol.
 s'a înmatriculat : ik-
 sfint : szent. [tattatott.
 Sfînta Scriptură :
 szentírás.
 traducător : fordító.
 a tradus : fordítottá.
 grecesc : görög.
 pe grecește : görögre.
 praf de pușcă, iarbă
 de pușcă : puskapor.
 veac, secol : század.
 a inventat : föltalált.
 tipărirea cărților :
 könyvnyomtatás.
 tatar : tatár.
 aî devastat, aî pus-
 tiit : pusztítottak.
 nefericit : szerencsétlen.
 bătaie, bătae : ütközet,
 csata.

punie : pún.
 război : háború.
 ture : török.
 aî domniț, aî stăpi-
 niț : uralkodtak.
 datină : szokás.
 scipește : fénylik.
 funie : kötél.
 e împletit : fonva van.
 capătă : kap.
 merg : mennek.
 ostaș, soldat : katona.
 șir : sor.
 aî murit : haltak.
 coleră : kolera.
 să apucă : fog valamihez.
 meșteșug, măestrie,
 meserie : mesterség.
 ajunge : jut.
 sapă : kapa.
 sgîrcit : fösvény.
 cheltuește, spesează :
 költ.
 vorbește : beszél, beszélj.
 mințește : hazudik.
 vezi : láss.
 auzi : hallj.
 judecător : bíró, bíráló.
 mereű : folyton.
 uităm : feledünk.
 povața, sfat : tanács.
 dă : ad.
 învața : tanít.
 vor trece : el fognak ha-
 ladni.
 oprește : állítsd meg.
 să mergem : menjünk.
 biserică : templom.
 vin : jönnek.
 să duc : mennek.
 aî știut : tudtak.
 a moștenit : örökölt.

îmi pasă: törődöm.
 vorzice: fognak mondani.
 despre mine: rólam.
 trăește: él.
 cunoaște: ismer.
 slăbiciune: gyarlóság.
 îndestulit: elégedett.
 conștiință: lelkiismeret.

să teme: fél.
 lăsat, părăsit: elhagyatott.
 ar fi: volna.
 s'ar povesti: meséltetnék, mesélnék.
 făgăduște, promite: ígér.

Ciți oameni sint aici? Doi. Câte pene ai D-ta? Două. Câte zile sint într'o săptămână? Intr'o săptămână sint șapte zile. Un an are 12 luni, or 52 săptămîni, sau 365 zile. Numărul locuitorilor din Ungaria să urcă la 20 milioane. Globul pămîntului îl locuesc cam 1400 milioane de suflete; aceștia vorbesc cam 2604 limbî deosebite. Pe un an mor cam la 33 milioane de înși. Periferia pămîntului face 40.000,000 metri. Indepărtarea soarelui dela pămînt face cam un milion și jumătate de miriametri. Nu e secret, ce știu trei înși. Un nebun face o sută de nebuni.

Házunkban van tizennégy szoba. Minden egyes szobában két asztal s tizenkét szék. Szomszédunknak van öt gyermeke: három fia s két leánya. Kertetekben tizenöt gyümölcsfa van. A hónapnak négy hete s a hétnek hét napja van. Egy órája már (deja), mióta ettünk. Öcsém tizenhárom éves mult, húgom pedig nincs még tíz éves. Mennyi 4×15 ? Hatvan. Hát 5×20 ? Száz. Ma 1904-et írunk. Aki két széken ül, a földre esik. Két szemünk, két fülünk, két karunk (braț, tbssz. brațe), két lábunk, de csak egy szánk van.

Maî bine să întrebî de două ori, decît să greșești odată. Care e a șaptea lună a anului? Intia zi a săptămîinii să numește lunî. Sărbătoarea Sin-Giorgî (Szent-György) cade la 23 Aprilie. Dacă la doi săracî le dai cîte cincî bani, cîți bani le -ai dat amîndurora (la amîndoî)? El a muncit întreit, decît trebuia. Premiul întîi îl vom da celui d'întîi școlar al clasei. Az am văzut vre-o cîțiva (nehány) școlari sîrguincioși. Cine e

cel d'întîi în clasa patra ? Fratele mieu Aurel e al douăzeci și cincelea. Dechembre e a douăspezecea lună în an. Stefan întiul din partea lui papa Silvestru s'a numit de apostol; iar (pedig) prin (-tól, -től) papa Grigorie al șaptelea s'a înmatriculat între (közé) sfinți.

II. Ptolomeus a szentírásť hetven fordítóval (prin) fordítottá görögre. A puskaport Schwarcz Berthold a XIV. században találta föl. Guttenberg János a XV. században találta föl a könyvnyomtatást. IV. Béla alatt (sub) a tatárok pusztították hazánkat. II. Lajos alatt volt a szerencsétlen mohácsi (dela) ütközet. A III. pún háború 146-ban volt. A törökök 150 évig uralkodtak hazánkban. Ahány ház, annyi szokás. Nem mind arany, ami fénylik.

Funiea e împletită încincit, înzecit. Cîte doi florinî căpătă tot omul pe zi. Cîte doi și cîte patru merg ostașii într'un rînd (șir). Cu sutele (százával) aű murit oamenii în coleră. Cine să apucă de zece meșteșuguri, ajunge la sapă de lemn. Sgircitul cheltuește duplu (de două ori). Haina aceasta e foarte simplă. Pătru a stăpînit (a domnit) de două ori în Ungaria. Cel ce vorbește mult, saű știe multe, saű mințește multe. Tot însul e domn la casa sa. Vezi, auzi multe, vorbește puțin. Nimenea nu poate fi șieși judecător. Mereu uităm multe, însă nu toate. Altoră dă povață și pe sine nu să 'nvață. Orșicîți oamenî vor trece pe aici (erre), oprește-î. Să mergem cu toții (mindannyian együtt) la biserică. Unii vin, alții să duc. Dumnezeu este părintele tuturor.

Amit az ember önmaga tesz, önmagának tulajdonítsa következményeit is (singur să-și tragă samă). Csak néhány tanuló tudta ma a leckét. Nekünk nincs elég pénzünk. Nem adta nekem még a harmad részét sem annak (abból), amit örökölt. Keveset törödöm (azzal), mit fognak mások mondani rólam. Némely ember csak a pénzért (pentru) él. A Tiszának több a hala mint a vize. Mindenki ismeri a maga gyarlóságait. Mindennek megvan a maga ideje. Nekem kevés pénzem

van, de elégedett vagyok. Akinek tiszta lelkiismerete van, semmitől (de) se fél. Őt mindenki (mindenkitől) elhagyta. Egyszer volt egy öreg ember, akinek több gyermeke volt. Egyszer volt mint soha se, mert ha nem volna, nem is mesélnék (a román mesék rendes bekezdése). Aki sokat ígér, keveset ad.

A határozók.

A határozókat három osztályba sorozzuk: 1. helyhatározók, 2. időhatározók, 3. módhatározók.

I. Helyhatározók : a) e kérdésre „hol ?“

aici, aci, ici : itt.

acolo, colo, colea : ott.

aiurea : máshol.

nicăirea : sehol.

dincoace : innen, erről.

dincolo : túl.

orunde, or·unde : akárhol.

pretutindenea : mindenütt.

unde : valahol.

departe : messze.

aproape : közel.

înăuntru, înuntru : benn.

înainte : elől, előre.

înapoï, îndărăpt, îndărăt :

hátsul, hátra.

împrejur : körül.

dinainte : elöl.

dinapoï : hátsul.

alătorea : egymás mellett,
egy sorban.

de față : jelen (sînt de față :
jelen vagyok).

unde : hol.

afară : künn.

sus : fönn.

jos : lenn.

asupra, de asupra : fölül.

supt, de desupt : alul.

peste : túl, túlhan, keresztül
(peste drum : általellenében).

în laturî : oldalt, félre.

la dreapta : jobbra.

la stînga : balra.

acasă : otthon.

b) e kérdésre „hová ?“

în cotro : merre.

unde : hová.

încoace, încoaci : erre.

încolo : arra, odébb.

afară : ki.
 la deal : hegynek.
 la vale : völgynek.
 în dreapta : jobbra.
 în stînga : balra.
 acasă : haza.

în sus : föl, fölfelé.
 în jos : le, lefelé.
 de adreptul : egyenesen,
 egyenest.
 într'acolo : arrafelé.
 încâtrova : valamerre.

c) e kérdésre „*honnan* ?“

A szükséges irány kifejezésére szolgáló szó elé a *de* praepositio teendő, pl. *de unde* : honnan ; *de aici* : innen ; *de acolo* : onnan ; *de afară* : kívülről ; *de undeva* : valahonnan. Megjegyzendő. *din lăuntru*, *dinuntru* : belülről ; *din prejur* : (valahonnan) körül, környékről ; *din jos* és *de din jos* : alulról.

E kérdésre „*meddig* ?“ a szükséges határozó elé a *până* :-ig praepositio teendő, pl. *până aici* : eddig ; *până acolo* : addig ; *până unde* : meddig stb.

II. **Időhatározók** : a) e kérdésre „*mikor* ?“

cînd : mikor.
az, astăzi : ma.
mîine : holnap.
dimineața : reggel.
des de dimineața : korán reggel.
în zori de zi, în zori de ziua : hajnalban, pítymalatkor.
sara, seara : este, estére.
de sară : ma este, estére.
a sară : tegnáp este.
istan, astan : ez idén.
anțert : tavaly előtt.
an : tavaly.
la anul, la anul viitor : jövő évre.

într'acea : azalatt.
ziua : nappal.
noaptea : éjjel.
altă dată : máskor.
acum, amu : most.
acus : mindjárt, nyomban.
îute : hamar, gyorsan.
de loc : nyomban, mindjárt (Magyarországon) ;
de loc : éppenséggel nem (Romániában).
atunci : akkor.
înainte, mai nainte : előbb.
adese, adese ori : gyakran, sokszor.
timpuriu : korán.

de vreme : korán.
 totdeauna : mindig, minden-
 kor.
 odată : egyszer, egykor.
 nici odată : soha.
 odinioară : egykor, vala-
 mikor.
 rar : ritkán.
 deunăzî : minap.
 pururea, în veci : örökké,
 mindétig.
 întîi, măi întîi : előbb.
 cîte odată : néha.

pe urmă : utoljára.
 apoi : azután.
 măi apoi : később.
 ieri : tegnap.
 alaltăieri : tegnapelőtt.
 poimîne : holnapután.
 tîrziu : késő.
 curînd, îndată : mindjárt,
 nyomban.
 orîcînd : bármikor.
 oarecînd : valamikor.
 cîndva : valamikor.
 peste puţin : rövid idő múlva.

Időhatározó gyanánt használhatunk bármely időt jelentő szót, pl. primăvara : tavasszal ; vara : nyáron ; toamna : ősszel ; iarna : télen. Amint ebből is kiviláglik, az ártikulált accusativusi alakot kell alkalmaznunk. Egyébként lehet praepositiókkal kapcsolatban bármely időt jelentő szót mint időhatározót használnunk, pl. despre sară : este felé ; la toamnă : ősszel ; la vară : nyáron ; peste zi : egész nap (szóról szóra : a napon keresztül) ; pe zi, pe o zi : (egy) napra, naponkint ; pe noapte : éjszakára stb.

b) e kérdésre „mióta ?“

A megfelelő időt jelentő szó elé a *de* praepositió teendő, pl. de acum : mostantól fogva ; de atunci : azóta ; de mine : holnaptól stb.

c) e kérdésre „mily sokáig ?“

mult : sokáig.
 puţin : kevés ideig.
 cînd şi cînd : néha.
 din cînd în cînd : néha-néha.

rar, rare ori, a rare ori :
 ritkán.
 cîtva : egy ideig.

pururea, în veci: örökké,
örökösen.
cit de mult: mily hosszú
ideig? meddig?
tot: mindig.

încă: még.
neconținut: szakadatlanul.
mai: még.
nu mai: nem többé.

E kérdésre „*hányszor?*“ bármely sokszorozó számnév járja időhatározóképen, pl. de zece ori: tízszer; de cincizeci de ori: ötvenszer stb. Vagy pedig: rar. rare ori: ritkán; une ori: néha; de multe ori: sokszor stb.

III. Módhatározók.

Minden melléknév és gerundium himnemű ártikulálatlan alakja használható módhatározónak, pl. sora serie frumos: a nővér szépen ír; ea cîntă plăcut: ő kellemsen énekel; l-am aflat durmind: aludva találtam őt.

Az *-esc* végzetű melléknévek módhatározója mindig *-ește*, pl. fratele meu vorbește bine românește și ungurește: testvérem jól beszél románul és magyarul; cine cinește (szóról szóra: kutya módra): még megjárja; valahogyan, nagy nehezen.

Megjegyzendő: e melléknévnek *bun*, *bună* határozója: *bine*: jól.

Módhatározók még a következő szók és kifejezések:

a) állítók.

așa: úgy; igen.
da: igen.
e, este: igen (Magyarországon).
de sigur: bizonyosan.
zeu, zău: bizony; istenemre!

adevăr, în adevăr, într'adevăr: igazán.
să 'nțelege: magától értetődik; természetes.
zic zeu: istenemre, lelkemre!
úgy van!

asemenea : hasonlóképen,
szintén.

aşişderea : hasonlóképen,
szintén.

fireşte : természetesen.

negreşit : mindenesetre, ter-
mészetesen.

nesmintit : természetesen,
mindenesetre.

b) tagadók.

nu : nem,

ba : nem.

ba nu : épen nem.

din contra : ellenkezőleg.

din potrivă, din protivă :
ellenkezőleg.

nicī decum : semmi esetre.

anevoie : nehezen.

cu greū : nehezen.

de fel : semmi szín alatt.

īncă nu : még nem.

ferească dumnezeū : isten
ments.

pentru toată lumea : a vilá-
gért sem.

c) kételkedők.

doar, doară : talán.

poate : lehet, talán.

cam : mintegy.

cam așa : úgy, körülbelül.

să poate : lehetséges.

maī ales : leginkább, kivált.

nu cumva : csak nem.

deşi : ha is.

īn zădar : hiába.

de a fitea : hiába.

īn dar : hiába.

parcă : mintha.

d) kérdők.

cum : hogyan ? de ce : miért ? pentru ce : miért ? la ce :
minek ? nu-ī așa, nu e așa, nem úgy van ? nem igaz ?

Határozók még : *de tot* : egészen véve ; *mijlociū, de mijloc* : középszerűen ; *cruciş* : keresztben ; *īn lungiş, lungiş* :
hosszában ; *īn curmeziş, curmeziş* : rézsút ; *ţepiş* : hanyatt-
homlok előre le ; *făţiş, pe faţă* : látszatra ; *abea* : alig ;
altmintrelea : máskülönben ; *de a lungul* : hosszában ;
de a latul : széltében ; *bucuros* : örömet ; *de ajuns* :
elégégesen, bőven ; *de prisos* : fölöslegesen ; *numaī* : csak,

csupán; *de geaba*: hiába; *împreună*: együtt; *precum*: valamint; *foarte, pre, prea, tare*: nagyon, igen; *tocmai*: épen; *chiar*: épen; *altfel*: máskülönben; *cum* (utána *de*): hogyan?

Általában mint határozók járatosak ím e szók is: *în frunte*: elöl, élén; *în coadă*: hátul; *cu plăcere*: örömezt; *pe din afară*: kívülről; *de a rostul, din cap*: fejből, könny nélkül, betéve; *pe nesimțite*: észrevétlenül; *pe neașteptate*: váratlanul; *a lene*: lustán; *peste măsură*: mértéken fölül, szerfölött; *din zi în zi*: napról-napra; *din ce în ce*: mindegyre (több és több); *în scris* és *prin scris*: írásban, írásbelileg; *din gură*: szóval, mondva (szájról-szájra: *din gură 'n gură*); *pe semne*: úgy tűnik föl, amint a jelek mutatják; *în genere, în general, de rînd, de obște*: általában. Megjegyzendő, hogy a *miroase*: szaglik; *pute*: bűzlik igék után a határozót a preposícióval fejezzük ki, pl. hal *búzu*: *pute a pește*; mennykő *szagú* (t. i. a lecsapott villám után támadt szag): *miroase a pucioasă*.

A határozókat épen úgy fokozzuk mint a mellékneveket, pl. *îute*: hamar, *mai îute*: hamarabb, *și mai îute*: leghamarabb; vagy *foarte îute, tare îute, prea îute*: nagyon hamar, leghamarabb.

Szócsoport és gyakorlat.

sboară: röpül.
repede: gyors.
gol: üres.
sună: hangzik.
vine: jön.
mîngăere: vigasztalás.
poți afla: megtalálhatod.
precaut: előrelátó, szemes.
privește: tekint.
poticnește: megbotlik.
va umbla: járnifog
drept: igazságos, egyenes.
binecuvîntare: áldás.

fierbe: főz.
gata: végez, elkölt.
a să culca: lefeküdni.
timpuriu, de vreme:
korán.
a să scula: fölkelni.
tîrziu: későn.
trîndav, leneș: lusta.
străduitor: törekvő,
szörgalmas.
poți birsz, képes vagy.
nu amîna: ne halaszd.
domnie: uralkodás

s'a ũ a șezat: leülepedtek,
 megvetették alapját.
 treabă: dolog.
 aleargă: siet, fut.
 vrednic: igyekvő, munkás.
 serie: ír.
 trandafir: rózsa.
 miroase: szaglik.
 vorbește: beszél.
 vin: jövök.
 a venit: jött.
 vînt: szél.
 nesmintit, la tot casul:
 minden esetre.
 a jung: érkezem.
 vină: jöjj.
 umblă: járj.
 învață: tanul.
 duce: visz.
 vorbești: beszélsz.
 știu: tudok.
 pricep: értek.
 învaț: tanulok.
 m'am apucat (de): hozzá-
 fogtam (vmihez).
 citesc, cetesc: olvasok.
 nefericit: boldogtalan.
 a suferit: szenvedett.
 călătorești: utazol.
 a fost: voltál.
 merg: megyek.
 te rog: kérek.
 spune: mond.
 ieftin: olcsó.
 străin: idegen.

trai, viață, (vieță): élet.
 poate trăi: élhet.
 am durmit (dormit):
 aludtam.
 de, dacă (deacă): ha.
 a fi venit: jöttél volna.
 a fi aflat: találtál volna.
 des: sürü.
 vei fi primit: fogadva
 leszel.
 acuș, la moment:
 nyomban, mindjárt.
 va fi: lesz.
 sună într'o ureche
 (intr'o dungă): félre verik.
 clopot, zvon: harang.
 sus inimile: föl a szívek-
 kel! (lelkeseadjünk.)
 mează-zi: dél.
 mează-noapte: észak.
 răsărit: kelet.
 apus: nyugat.
 privim: tekintünk.
 la dreapta: jobbra.
 la stînga: balra.
 june: ifjú.
 piață: piac.
 a fost: volt.
 viitor: jövő.
 frig, rece: hideg.
 am fost: voltam.
 să scoală: fölkél.
 va veni: jönni fog.
 a zice: mondani.
 a face: tenni.

Norocul sboară repede. Vasul gol sună mai bine. Dacă
 din afară nu-ți vine mîngăerea, o poți afla în lăuntru. Omul
 precaut privește nu numai înainte, ci și îndărăpt (îndărăt).
 Cel ce nici cînd nu poticnește, nici odată nu va umbla drept.
 De sus vine binecuvîntarea. Dumnezeu e de față în tot locul.

Cel ce fierbe puțin, curînd gată. Paserea or în cotro (bármerre) sboară, e tot acasă. A să culca timpuriu, a să scula tirziu e datina trîndavilor; a să scula timpuriu, a să culca tirziu e a străduitorilor. Ce poîi (amit tehetsz) gată astăzi, nu amîna pe mine. Sub domnia lui Matei Basarab și Vasilie Lupu s'au așezat cele d'întî tipografii (könyvnyomda) romînești. Unde-î (ahol van) multă treabă, acolo aleargă omul cel vrednic.

A tanuló tisztán ír. A rózsa jó szagú (szépen szaglik). János hangosan (cu glas mare) beszél. Már távolról láttalak. Estére (pe) megjövök. Az eső (ploăă) váratlanul jött. Péter okosan viseli magát (să poartă). Napról-napra keményebb (aspru) az idő. A hegyen fönn nagyobb a szél. Mindenesetre délre megérkezem. Hétfőn reggel korán jöjj el. Gyorsabban járj. Aurél nagyon rosszul (foarte rău) tanul. Ez az út visz Budára (spre). Főladatát betéve tudja. Minő nyelveket beszélsz? Tudok magyarul, németül (nemęeste), az összes szláv (slav) nyelveken (-et), franciául (frăntuzește), olaszul (italieneste); értek latinul, görögül, angolul s most tanulok románul. Igen könnyen tanulom a román nyelvet; alig három hónapja, hogy hozzáfogtam s már mindent értek, amit olvasok.

E nefericit acela, care nici odată n'a suferit. Până unde călătorești, domnule? Până la Budapeșt. Ce faci acolo; poate n'ai fost încă la Budapeșt? Nu, acuma merg întiași dată. Te rog, spune-mi, este traiul țieftin acolo? Nu tocmăi, dar (de) un străin cu 10 coroane poate trăi la zi. Astă noapte n'am dormit nimic (semmit). De-ai fi venit măi de curînd, m'ai fi aflat la masă. Vină la noi cit de des și veți fi bine primit. Acuș va fi miezul nopții. Clopotul sună înțr'o dungă, e foc. Sus inimile!

Ha északra (cătră) tekintünk, hátunk mögött (după) van dél, jobbra kelet s balra nyugat. Te egykor gyermek voltál, ma ifjú vagy. E városban hetenkint (în fiecare săptămina)

kétszer van piac s évenként háromszor vásár. Amint (cum) előbb volt, úgy van most is s csak így lesz a jövőben. A levegő lenn (jos) melegebb, fönn hidegebb. Tegnap s tegnapelőtt voltam beteg barátunknál (la); már jobban van, holnap fölkel s holnapután iskolába (la) jön. Mindenütt jó, de sehol se jobb mint otthon. Könnyű mondani, de nehéz megtenni.

Praepositiók.

A román nyelv bőviben van a praepositióknak s épen azért a magyar ember elég nehézséggel fog találkozni használatuk alkalmával. Szükségesnek tartjuk tehát fölemlíteni ama különbségeket, melyek e tekintetben a román s a magyar nyelv között vannak. Pl. az *a* praepositiót használjuk 1. amint föntebb is említettük a *pute* s *miroase* igék után s azonkívül a hasonlat kifejezésére: omul acesta seamănă (samănă) a ungar: ezen ember magyarhoz hasonlít; 2. e kifejezésben: tata nu e acasă: az atya nincsen otthon; Petre, de vreme să vină acasă! Péter, korán jöjj haza; ritkábban az ilyen kifejezésben: ciobanul vagy păcurarul e a munte: a pásztor a havason van; 3. az igék csonka infinitivusa előtt: a lăuda: dicsérni; a veni: jönni; a *de*-praepositióval fordítjuk a magyar összetett főneveket s a fővevekből alkotott mellékneveket, pl. havasi madár: pasere de munte; kecskehús: carne de capră; emberi hang: glas de om; esti csillag: luceafăr de seară (sară); ha valakinek korát, valaminek részét, továbbá mértéket, minőséget, sokaságot akarunk kifejezni, ugyancsak a *de* praep alkalmazzuk, pl. öt éves gyermek: prunc de cincă anî; egy kilogramm cukor: un chilogram de zahăr (zăhar); arany gyűrű: inel de aur; egy pohár bor: un pocal de vin; egy pár cipő: o păreche de ghete; megjegyzendő még: a lua *de* mână: kezénél venni, fogni; moare de foame: *éhen* (éhségtől) hal meg; el e mai bătrîn de douăzeci și șapte *de* anî: öregebb 27 évnel; a *la* rendes használatán kívül járja

ilyenféle kifejezésekben is: 1. *șezi la masă*: ülj az asztalhoz; *vină la noi*: jöjj hozzánk; *acum locuiesc la țară*, dar pe iarnă mă voi muta *la oraș*: most vidéken lakom, de télire a városba költözöm; *Vă (önt, kegyedet) rog la un joc*: kérem egy táncra; *vină (és: vino) la cină*: jöjj vacsorára; a fost *la prânz*: ebédén volt; *la șezătoarele junii și fetele cîntă*: a fonóban a legények s a leányok énekelnek; 2. használják az idő megjelölésére: *la noapte*: az éjjel; *la patru cîasuri*: négy órákor; *la vară*: nyárra; 3. e kérdésre *mire* (nézve)? *prunciî vecinului sînt copîi la minte*, dar *slabi la trup*: a szomszéd gyermekei észre érettek (érett eszűek), de testre gyöngék; 4. a számnevek mellett, néha a *cam* határozóval e jelentésben „körül-belül”: *în școală sînt la patruzeci de prunci*: az iskolában körül-belül 40 gyermek van; *casa aceasta ajunge cam la trei miî de florini*; e ház mégér körül-belül 3000 frtot; a *cu* 1. annak kifejezésére *hogyan* történik valami: *omul acesta bea vinul cu litra*: ez az ember literrel issza a bort; 2. sokszor a tulajdonság megjelölésére: *om cu minte*: eszes (ésszel biró) ember; *tinăr cu talent*: tehetséges ifjú; a *pe* 1. ilyenféle kifejezésekben: *paserea o cunoștii pe pene și omul pe vorbă*: a madarat tolláról ismered meg, embert szaváról; *călătorește pe (prin) ploae*: esőben utazik; a *înrat pe ascuns*: lopva jött be; 2. rendes jelentése *-n, -ra, -re*: *pe cer*: égen, égre; *pe pămînt*: földön, földre; *pe masă*: asztalon, asztalra; *pe iarnă*: télire; *jor (jür) pe dumnezeu*: istenre esküszöm; *pe onoarea mea*: becsületemre.

A praeposíciók föloszthatók elválaszthatatlanokra s elválaszthatókra.

I. Elválaszthatatlanok.

Csupán igékkal s igékből származott szókkal kapcsolatban fordulnak elő, tehát a magyar *igekötőknek* tekelnek meg.

ad -un : összegyűjtök.
 con-trag : összevonok.
 cu-prind : összefogok, elfog-
 lalok, összefoglalok, föl-
 fogok.
 des-fac : szétbontok.
 e-daŭ : kiadok.
 es-pun ; s-pun : kiteszek, el-
 beszélek, előadok.
 pri-cep : értek, fölfogok.

pro-duc : termeszek,
 termelek.
 pur-ced : indulok.
 ră-suflu : lehelék.
 răs-torn : fölfordítok.
 stră-mut : változtatok.
 sub-pun (supun) : alárende-
 lek, aláteszek, legyőzők.
 supra-veghiez : fölvigyázok.
 tra-duc : fordítok.

II. Elválaszthatók.

Két osztályba sorozhatók: egyszerűekre s összetettekre.

a) egyszerűek.

a : -hoz, -hez.
 de : -ról, -ről, -ra, -re.
 la : -nál- -nél, -ban, -ben,
 -ba, -be.
 cu : -val, -vel.
 pe : -n, -ra, -re, -ba, -be.
 sub, supt : alatt, alá.
 fără : nélkül.
 supra : fölött, fölé.
 în : -ban, -ben, -n, -ba, -be.
 până : -ig.
 după : után, -ért, szerint.
 peste : fölött, túl.
 lângă : mellett.

pentru : -ért, miatt, végett.
 către } felé, iránt.
 spre }
 din : ből, -ből.
 despre : -ról, -ről, felől.
 dela : -tól, -től, -ról, -ről.
 între, dintre : között, közül.
 întru : -ban, -ben, -ba, -be,
 belől. Leginkább *în* he-
 lyett áll magánhangzóval
 kezdődő szó előtt, pl.
 într'o casă : egy házban.
 prin : által, keresztül.
 printre : között.

b) *összetettek.*

asupra, de asupra : fölött.

încontra, contra,

împotriva : ellen.

înăuntru : belül.

dinăuntru : belülről.

împrejur, în jur : körül.

de desupt : alul.

în față : előtt.

îndărapt

în urmă

înapoi

} hátul.

înapoia : hátul.

nainte, înainte,

dinainte : elül.

în locul : helyett.

de alungul : hosszában.

afară de : kívül.

dineoace de : innen.

dincolo de : onnan, túlhan.

până în : egész -ig.

aproape de : közel

departe de : távol.

A felsoroltuk praeposíciók közül az egyszerűek accusativust, az összetettek pedig genitivust kívánnak maguk után. Az utolsó hat összetett praeposíció azonban csak accusativust.

Megjegyzendő, hogy az összetett praeposíciók végzetüknek megfelelő ártikulust is kapnak, tehát az *-a*-ba végződők a nőnemű ártikulust : az *-a*-t, a mássalhangzóban végződők pedig a hímnemű ártikulust : a *-l(u)*-t, amelyet mindig teljes tövükhöz kell függeszteni, pl. *împrejur*, ártikulálva : *împrejurul*. A rájuk következő genitivus, ha az névmás, t. i. birtokos névmás, az előtte lévő praeposícióval nemben s számban megegyezik, pl. *asupra mea* : fölöttem ; *împotriva noastră* : ellenünk ; *în locul meu* : helyettem ; *împrejurul nostru* : köröttünk.

Szócsoport és gyakorlat.

pe lin : öröm.

pe ște : hal.

să fi : légy.

ma adresez : fordulok.

ridică : emeld.

armă : fegyver.

a murit: meghalt.
 băut: ivott (part. praes.
 perf.): inni.
 ceteşte: olvasd.
 băgare de samă:
 figyelem.
 aşază-te, aşează-te:
 ülhess, légy nyugton.
 fiî: légy.
 mulţime: sokaság, tömeg.
 totuş: mégis.
 fin: széna.
 lipsă, nevoie: szükség.
 plugar: földmíves.
 poartă: viselnek.
 lînă: gyapju.
 durere: fájdalom.
 poftestî: kívánsz.
 dădea: adott; esett.
 groapă: gödör.
 plinge: sír.
 de vîndut: eladásra való.
 am prins: fogtam.
 nu-ţi bate joc: ne gú-
 nyolódj.
 a vorbit: beszélt.
 creîtar, crucer:
 krajcár.
 daŭ: adok.
 dejun: reggeli.
 prînz: ebéd.
 cină: vacsora.
 ţăran: földmíves.
 lucrează: dolgoznak.
 dimineaţa: reggel.
 seară, sară: este.
 de priceput (preceput):
 érteni.
 am priceput: értettem.
 sîngeros, crîncen:
 véres.
 aŭ sburat: elröpültek.

acoperiş: tető, háztető.
 e hotărit (hotărit): el van
 határozva.
 judeţ, judecătorie:
 bíróság.
 să moară: meghaljon.
 a isbucnit: kitört.
 isvor: forrás.
 vine: jön.
 du-te: eredj.
 nu vorbi: ne beszélj.
 te poţi duce: elmehetsz.
 renumit: híres, neves.
 poate trai: éphet.
 curge: folyik.
 voi fi: leszek.
 am cetit: olvastam.
 am reprezentat: kép-
 viseltem.
 deosebire: különbség.
 răsărea: fölkélt.
 mîndru: szép.
 şezi: ülj.
 pofteste, placă: tessék.
 mă voi duce: menni
 fogok.
 concert: hangverseny.
 adverb: határozó.
 răspund: felelnek.
 întrebare: kérdés.
 sînt invitat: meg vagyok
 hívva.
 poţi sluji: szolgálhatsz.
 am sosit: érkeztem.
 mergi: megy.
 primblare, plimblare:
 sétálás.
 chiamă: hív.
 trunchi: törzsök, tönk.
 brad: fenyőfa.
 creşte: nő.
 frag: szeder.

stă: áll.
 împromută-mi. kölesö-
 nőzz (nekem).
 însotește-mă, petre-
 ci-mă: kísérel (engem).
 trebuie să așteptăm:
 kell várunk.
 pune-ți: tedd (magadnak,
 gen. helyett).
 palarie: kalap
 iubeste: szeresd.
 de aproapele: felebarát.
 onoare, cinsta: becsü-
 let.
 plătești: fizetsz.
 locaș: lakás.
 căput (palton) de iarnă:
 télikabát.
 umblă: jár.
 cald: meleg
 s'a ascuns: elbújt.
 șura: szín.
 vină: jöjj.
 ajungî: érkezel.
 pădure: erdő.
 poți ajunge: érhetsz.
 urzică: csalán.

soarte: sors.
 să întimplă: megtör-
 ténik.
 dau voie, conced. per-
 mit, îngăduesc: meg-
 engedem.
 sănatos: egészséges.
 s'a cugetat, a meditat:
 gondolkozott.
 trecut: múlt.
 conducător, duce:
 vezér.
 dușman, dușman:
 ellenség.
 a condus, a coman-
 dat: vezette.
 medicament: orvosság.
 a măsurat: megmérte.
 scipește: ragyog.
 am călătorit: utaztam.
 curge: folyik.
 întrînd: belépvén.
 a cheltuit: elköltött.
 a ū ales: megválasztottak.
 deputat, ablegat:
 képviselő.

Vinul acesta miroase a pelin. Apa aceasta pute a pește.
 Vecinul nostru seamănă a neamț. De vreme să fiî acasă.
 Cătră tine mă adresez. Ridică-ți ochiî cătră cer. Vină cu
 mine în oraș. Cu arma 'n mină a murit. Cu măsură trebuie
 băut vinul. Cu doî anî ești măi bătrîn decît mine. Cu cît ai
 vindut casa? Çetește cu băgare de seamă! Așază-te, fiî cu
 minte! Sgircitul are o mulțime de banî și totuș e sărac. Am
 cumparat un car de fin. Avem trebuința de oameni precauți.
 Plugariî poarta haine de lină. Are un nume de romîn. Unde e
 jurnalul de ieri? Toată noaptea am avut (voltak) dureri. Ce
 poștești dela un copil de patru anî? Dădea în gropi, de prost
 ce era. Plinge de bucurie. Casa aceasta e de vindut. L-am

prins de mină. Nu-ți bate joc de toate. A vorbit bine de tine. Mai mult de cincizeci de creștarî nu dau. Ce aveți de dejun, de prînz și de cină? Țăraniî lucrează de dimineață până seara. De priceput am priceput.

Tölem egész hozzátok fél órai út. Véres volt a rigómezei (Cîmpul mierlei) ütközet. Épen most jövök hazulról (de acasă). A fecskék elrepültek a háztetőről (de pe). El van határozva a bíróságtól (de cătra), hogy meghaljon. A föld alul (de sub) kitört a forrás. A hegyeken túlról (de peste) jön a szél. Eredj el mellőle (de lingă). A Kárpátokon túl (de dincolo de) van Románia. Budapesten innen (de dincoace de) van Czepléd? A városon kívül (de afară din) mező (cîmp) van. Ne beszélj rólam. Tölem (de, despre) elmehetsz. Eredj a házamból. Eminescu a leghíresebb a román költők (poet) közül. Utánam! Senki sem élhet étel nélkül. Munka nélkül (fără de) vagyok. A Tisza a Dunába folyik. Két hónap mulva Brassóban (Brașov) leszek. E verset Aranynál (in) olvastam. A míg a világon voltam, téged képviseltelek.

Ce deosebire e între cine și pisică? Intr'o zi de sárba-toare răsărea un mîndru soare. Șezi lingă mine. La arme! Am fost la voi. Poftește la masă. Asară am fost la teatru și astăzi mă voi duce la concert. Carî adverbete răspond la întrebarea unde? Sint învitat la cină la vecinul tău. Nu poți sluji la doi domni. Tocmai la cincî ore am sosit la Arad. Mergi la plimblare? Am vîndut la vr'o două sute de miei. Te chiamă măta; du-te la ea. Jos la trunchiul bradului crește floarea fragului. La fintina din sat stă o fată și un bărbat.

Kölcsönözz öt forintot csütörtökig. Kisérj el a templo-mig (păna la). Meddig kell még várunk? A mezőn földműve-seket láttam. Tedd a kalapodat a fejedre. Szeresd felebaráto-dat mint önmagadat. Becsületedre! Mennyit fizetsz a lakásért havonta? Ebben a hidegben (pe) télikabát nélkül jár. Nálunk (pe la) még meleg van. Az erdő mellett (pe linga) folyik a folyó. A macska elbújt a szin mögé (pe după). Székesfehérvár

a Dunán túl van. Három nap múlva (peste) jőjj el hozzám. Az Istenért! Miért haragszol (te minii). Eredj az erdön keresztül s oda érkezel. Szorgalommal (prin) messzebb érhetsz. A virágok közt gyakran csalán is nő. Jóra fordul (merge) a sorsom. Délre van Olaszország. Sok történik meg a nap alatt. Semmi szín (condiție, condițiune) alatt sem engedem meg. A városon kívül (afară din) egészségesebb a levegő. Sokat gondolkozott a románok multja fölött (asupra, gen.). A vezér a katonákat az ellenség ellen vezette. A halál ellen nincs orvosság. Hosszában és széltében megmérte a falut. Házunk fölött már egy csillag sem ragyog. Fölöttünk van az ég. Dunán innen, Dunán túl igen sokszor utaztam már. Nyolcvan nap alatt utaztam a föld körül. Két nap előtt (înainte cu) Nagyszebenben (Sibii) voltam. Édes anyám háza előtt folydogál egy kis patak. Kertünk mögött van nagybátyád háza. Belépven a házba, láttam egy öreg embert. Mindig nyomában (în urma) volt. Végre is (la urma urmei) elköltötte az egész pénzt. Kit választottak meg helyébe nálatok képviselőnek?

Kötőszók.

A kötőszókat, melyek ragozhatatlanok, fölosztjuk:

a) összekötőkre.

și : és, is; nici : sem; atit-cît : úgy-hogy, annyira-hogy; încă : még, is; iarăș : megint; iară : ismét; după aceea (aceea) : azután; pe urma : azután, végtére.

b) ellentétesekre.

ci : de, hanem; însă, iar, iară, dar, dară : de, hanem, azonban; totuș : mégis; numai : csak, csupán; nu numai, ci și, nu numai, ba și : nemesak-hanem; cu toate că : mindazáltal; deși, măcar (macăr) ca : habár.

c) *okadókra.*

că, să, fiindcă, pentrucă (fiind-că, pentru-ca), ca să, pentru ca să: hogy, mivel; căci: mivel; de aceea: azért; de oarece: mivel, minek folytán; cu atit măi mult: annyival inkább; cumcă: hogy, mivel; ca și: olyan; precum, după cum: amint; asemenea: hasonlóképen.

d) *elválasztókra.*

aũ, saũ, or: vagy; saũ-saũ, or-or: vagy-vagy, akár-akár; nici-nici: sem-sem; afară de aceea: azon kívül.

e) *következtetők.*

decĩ, de aceea, așa dară, prin urmare: azért, eszerint; de oarece: mivel; decĩ dară: így hát, tehát; drept aceea, pentru aceea: azért, következésképen; așa încit: annyira hogy; de unde: amiből (következik).

f) *föltételezőkre.*

dacă, de: ha; de cumva: hogyha, ha talán; de nu cumva: ha netalán; dară de, dacă însă: ha pedig; până nu: a míg nem; dacă numaĩ: ha csak; almintre, almintrelea, amintrelea: ellenben.

g) *időt jelentőkre.*

cĩnd: midőn; pe cĩnd, pe timp ce: amidőn, amikor, az időben; atunci: akkor; după ce: miután; până ce, până cĩnd: meddig, míg; de cite ori: valahányszor; de cĩnd: mióta.

Megjegyzendők még a következő kifejezések, melyek szintén kötőszó értékben járatosak: măi departe: továbbá; adecă: t. i.; anume: nevezetesen, jelesen; afară de asta:

azonkívül ; in sfârșit : végtére ; eî bine : nos ; îndată ce : amint,
nyomban ; abea că : alig ; afară dacã : kivéve ha ; decit să :
minthogy ; parcã : mintha ; apoî : azután ; din întâmplare :
véletlenül ; la întâmplare : az esetben ; avînd în vedere că :
szem előtt tartva hogy.

Indulatszók.

Az indulatszók, melyek szintén ragozhatatlanok, két csoportra oszthatók. Az első csoportba tartoznak a valódi indulatszók : a, ah, o, oh = oh ! aî, of, vaî = jaj ! haî, haide = jer ! iacã, îatã, îan = im ! sus = rajta ! mãî, bre = hé !

A második csoportot alkotják azon szók s kifejezések, melyeket indulatszók gyanánt használunk : sãracul de mine ! jaj nekem ! trãeascã, sã trãeascã ! éljen ! vaî de capul tãu ! jaj a fejednek ! nu mã lãsaî ! segitsetek ! ne hagyjatok el ! dã-mî pace ! hagyj békében ! peî ! vessez el ! bagã samã ! îa samã ! vigyãzz ! staî ! állj ! saî ! sãî ! rajta ! sãriî ! rajta ! zeu ! istenemre ! ferește-te ! vigyãzz ! őrizkedj ! sã trãești (rãkőszönés) ! egézségedre ! élj soká ! sã-îi fie de bine ! egézségedre ! imî pare rãu ! sajnálom !

Ide tartoznak a szidást s átkozódást jelentő kifejezések : ce drac ! mi az ördög ! du-te la dracu ! menj a pokolba ! mînce-te focul ! emésszen el a tűz ! pusztulj el ! Ugyancsak e rovatba sorakoznak a köszöntések : bine-aî venit ! Isten hozott ! mulțumesc, mulțam ! köszönöm ! plecãciune ! alázatos szolgálja ! sluga Dtale ! alázatos szolgálja ! la revedere ! visszont látásig ! rãmîi cu sãnãtate ! maradj egézségben ! Isten veled ! ziũã bunã, sãnãtate bunã ! Isten veled ! sã ne vedem (videm) cu bine ! a visszontlátásig ! sã fii cu bine ! isten veled ! sã auzim de bine ! (jót halljunk egymásról) isten veled ! La mulțî anî ! boldog új évet ! Cristos a inviat ! Krisztus föltámadt ! felelet : adevãrat cã a inviat (c'a 'nviat) ! igaz hogy föltámadt !

Szócsoport és gyakorlat.

luminează: megvilágít.
 facem: teszünk.
 căștigăm: szerzünk.
 merit: érdem.
 știm: tudunk.
 deplin: teljes.
 samănă: vet.
 seceră: arat.
 dă din mîni: mozgasd
 kezeidet (adj a kezeiből).
 vreî: akarod.
 să ajungî: hogy elérj.
 mal: part.
 început: kezdet.
 sfîrșit: vég.
 ține: tart.
 voi merge: menni fogok.
 am făgăduit: ígértem.
 ne-am văzut: láttuk
 egymást.
 am petrecut: töltöttem.
 am fi: lennének.
 leneș: lusta.
 am învăța: tanulnánk.
 ar pedepsi: büntetne.
 glumă: tréfa.
 vesel: víg.
 voie: akarat, kedv.
 căutam: kerestem.
 să fie: legyen.
 schimb, în schimb:
 cserélek.
 avuție, bogăție:
 vagyon.
 fum: füst.
 să ridica: fölemelkedik.
 mic: kicsiny.
 a par: föltűnnek.

te-am așteptat: vár-
 talak.
 mă bucur: örvendek.
 ai venit: megjöttél.
 ai învățat: tanultál.
 vei minca: fogsz enni.
 vreî, voesc: akarok.
 să fac: hogy tegyek.
 ai vorbit: beszéltél.
 merg: mennek.
 să să roage: imádkoz-
 zanak.
 am spus, am zis:
 mondtam.
 să învețe: tanuljon.
 a ascultat (de): hallga-
 tott (vkire).
 vreî, voești: akarod.
 mă doare: fáj.
 nenorocire: szerencsét-
 lenség.
 au trecut: elvonultak.
 minca-te-ar: ennének
 meg téged.
 corb: holló
 sărman: szegény.
 a suferit: szenvedett.
 bată: verjen.
 noroc: szerencse.
 paș: lépés.
 aida de: isten neki, ám
 legyen.
 pleacă: indulj, menj el.
 faci: csinálsz.
 murise: meghalt.
 ducînd: vivén.
 nevastă: menyecske, fe-
 leség.

jelea: gyászolt, siratott.
 a oleo: óh, jaj!
 mă îngrijea: gondoskodott rólam.
 mînca: evett.
 să poarte: viseljen.
 căciulă: sipka.
 avea: bírt, volt.
 întrebă: kérdez.
 avea de gînd: föltette magában, szándéka volt.
 cumpere: vegyen.
 bea: igyék.
 pocal, pahar: pohár.
 a găsit (găsit): talált.
 nucă: dió.
 zise, a zis: mondá.
 am văzut: láttam.

răspunse, a răspuns: felelé.
 am luat: fölvettem.
 cauză, pricină: ok.
 începură, a început: elkezdtek.
 a să certa: civakodni.
 stați: álljatok meg.
 să impac: kibékítsek.
 întră, a intrat: belépett.
 spăse, a spart: föltört.
 coajă: héj.
 a văzut: látott.
 a luat: fölvelt.
 rețin (rețin): visszatartok.
 judecată: ítélet.
 am făcut: tettem.

Soarele și luna lumineaza pamîntul. Cu cît facem mai mult bine, cu atîta ne cástigăm mai multe merite. Știm, că în lumea aceasta nimenea nu e deplin fericit. Cine precum samănă, așa și seceră. Dă din minî, dacă vrei să ajungî la mal. Timpul n'are nicî început, nicî sfîrșit. E ũ este pronume, fiindcă ține locul unui nume. Mine voi merge cu tine la țară (țeară), după cum ți-am făgăduit. Timpul, de cînd nu ne-am mai văzut, l-am petrecut la țară. Dacă am fi leneși și nu am învăța, învățătorul nostru ne-ar pedepsi. Ești fericit, pentrucă ai prieteni bunî. Gluma e bună, dar nu totdeauna. Până cînd eram cu prietenul mieŭ, eram totdeauna vesel și cu voie bună. Unde erați, cînd vă căutam.

Bármily gazdag legyen, még sem adom cserébe örömet vagyonukkal. A füst fölemelkedik, mert könnyebb a levegőnél. A csillagok igen kicsinyeknek tünnek föl (nekünk), mivel igen messze vannak tőlünk. Mindamellet (cu) hogy nem vártalak, mégis (totuș) örvendek, hogy megérkezteél. Ma mit sem tanultál, tehát nem is fogsz enni semmit. Jót akarok

tenni (hogy tegyek) veled, bár mindig rosszat beszéltél rólam. Az emberek a templomba (la) mennek, hogy istenhez (dat.) imádkozzanak. Mondtam neki, hogy tanuljon, de nem hallgatott rám. Akár akarod, akár nem, mégis elmegyek az iskolába.

O, cum mă doare capul! Vaï, cite nenorociri aũ trecut peste noi! Minca-te-ar corbii! Vaï de capul tău! Sărmanul de el, cite a suferit. Bată-l norocul! Staï, nici un pas. Aida de, pleacă acum. Prea bine, domnule. Pentru dumnezeu, ce faci? Un țigan murise și ducîndu-l la groapă, nevasta îl jelea așa: „Aoleo! aoleo! Ce bine mă îngrijea! Ce bine minca! Cine sa-î poarte căciula acum?“ „Da avea, or n'avea?“ o întrebă unul. „Ba n'avea, dar avea de gînd să-șî cumpere!“

Tessék, igyék egy pohár bort! Isten bizony, úgy van! Két gyermek talált egy diót egy fa alatt. „Enyém, mondá László (Vasile), mivel én láttam meg azt előbb:“ — „Nem, enyém, felelé Péter, mert én vettem föl azt lenről!“ Ez okból civakodni kezdtek. „Álljatok meg, hogy én kibékítselek titeket“, mondá egy földműves. Közéjük lépett, föltörte a diót és mondá: „Egyik héja azé legyen (să cuvine), aki előbb látta meg a diót; a másik meg azé, aki lenről fölvette; a belét azonban visszatartom magamnak az ítéletért, amelyet tettem.“

Igék.

Az igék fölosztásában a következő három szempont az irányadó: 1. a genus verbi, t. i. az alany s a cselekvés közötti viszony; 2. a cselekvés módja; 3. a cselekvés ideje. Az első alapon megkülönböztetünk cselekvő, szenvedő, visszaható (reflex) és személytelen igéket; a második szerint jelentő, kötő, óhajtó vagy föltételes, parancsoló és határozatlan módot, a harmadik esetben pedig az egyes időket.

Hogy valaki románul igét ragozni tudjon, három alakot kell ismernie: 1. a jelentőmód folyó jelen idejének első

személyét; 2. a teljes vagy csonka határozatlan módot; 3. a befejezett jelen idejű részesülőt. Megjegyzendő, hogy minden ige teljes infinitivusa *-re*-ben végződik s főnévi értékű (mindig nőnemű!); ha pedig a *-re* tagot elhagyjuk, megkapjuk a csonka infinitivust, de még elébe teendő az *a* praepositió, pl. *cîntare* teljes infinitivus, annyit jelent: *ének, dalolás*; *a cînta* csonka infinitivus: *dalolni*. Minden helyesen szerkesztett szótárban az ige mellé e három alakot okvetetlenül meg kell találnunk.

A csonka infinitivus egyuttal az ige tövét is föltünteti. Háromféle tövű igét különböztetünk meg: *-a*, *-e* és *-i* tövűeket.

A román grammatikák tulajdonképen négyféle tövű igét ismernek: *-a*, *-e*, *-ĕ*, *-î*. Azonban, mivel a hosszú *-e* s a rövid *-e* tövű igék közt a ragozásban semmi különbség nincs, az *-e* tövűeknek két osztályra való tagolását mellőztük. A különbség csupán annyi, hogy a hosszú *-e* tövű igék hangsúlya mindig a tőn, azaz az ige végzetén van, a rövid *-e* tövű igék hangsúlya pedig az utolsó előtti szótagon. Megjegyzendő azonban, hogy minden igének hangsúlya az infinitivusban a tövön van. A hosszú *-e* tövű igék végső hangzója, tehát az igető, épen azért mivel a hangsúly rajta van, *-ea*-nak hangzik.

A román grammatikusoknál találkozunk még a *supinum* elnevezéssel is, amely alakjára teljesen megegyezik a befejezett jelen idejű participiummal s csupán értelmi különbség van köztük. A befejezett jelen idejű participium ugyanis melléknévi értékű, a supinum pedig főnévi, pl. *cîntat* de cocoşî: kakas kukorékolás; ártikulálva: *cîntatul* cocoşilor; *cules* de viî: szüret; ártikulálva: *culesul* viilor. A főnév gyanánt használt supinum többes száma *-e*-ben, vagy *-ri*-ben végződik. Ha praepositio áll a supinum előtt, értéke melléknévi, mint a befejezett jelen idejű párticipiumnak, pl. puşcă de vinat: vadászfegyver; apă de băut: ivóvíz; merge pe sărite: ugrálva jár.

Valamennyi idegen eredetű ige, úgyszintén a denominális képzésű igék (főnévből alkotott igék) a III. igeragozáshoz tartoznak; a csonka infinitivusban *-i*, *-ui*-ra végződnek.

Mielőtt azonban valaki igét tanulna ragozni, okvetetlenül meg kell ismerkednie a segédigék ragozásával, mert ezek támogatásával vagyunk csak képesek többféle időalakot kifejezni. Három segédige van a román nyelvben, *a fi*: lenni, *a avea*: birni, *a voi, a vrea*: akarni. Az *a avea*: birni mint segédige csupán két időben járja.

Indicativus.

Praes. imp. Egyes szám.

1. am.
2. aî.
3. a.

Többes szám.

1. am.
2. aîi.
3. aî.

Optativus.

Praes. imp. Egyes szám.

1. aş.
2. aî.
3. ar.

Többes szám.

1. am.
2. aîi.
3. ar.

Az *a voi, a vrea*: akarni mint segédigének csak egyetlen alakját használjuk.

Indicativus.

Praes. imp. Egyes szám

1. voî (oi).*)
2. veî (-î).
3. va (a).

Többes szám.

1. vom (om).
2. veîi (-îi).
3. vor (or).

Az *a fi*: lenni segédige ragozása ím ez:

*) A rekeszjelben lévő formák vagy népiesek, vagy olyanok, melyeket leginkább az esetben alkalmazzuk, ha a *nu* tagadószó áll előttük, pl. *nu-îi mîrge...?* nem fogtok elmenni...? Rendszeresen azonban írásban a teljes alak használatos, tehát *nu veîi mîrge...?*

Indicativus.

Praes. imp. Egyes szám.

1. sînt.
2. eşti.
3. este, e.

Többes szám.

1. sîntem.
2. sînteți.
3. sînt.

Megjegyzendő, hogyha az első személyt önállóan használjuk, járja még: *îs*. A *nu* tagadó szó után *-s*, pl. *nu-s* bolnav: nem vagyok beteg. Írásban azonban leginkább így: *nu sînt* bolnav. A harmadik személy önállóan: *îi*, rövidítve: *i*; a többes számú harmadik személy önállóan *îs*, rövidítve *-s*, pl. *copiii-s la școală*: a gyermekek az iskolában vannak; írásban leginkább: *copiii sînt la școală*.

Praeteritum imp. Egyes szám.

1. eram (valék, stb.).
2. erai.
3. era.

Többes szám.

1. eram.
2. erați.
3. erau.

Auristus. Egyes szám.

1. fuî (valék, stb.)	<i>vagy</i>	fuseî.
2. fuși		fuseși.
3. fu		fuse.

Többes szám.

1. furăm	<i>vagy</i>	fuserăm.
2. furăți		fuserăți.
3. fură		fuseră.

Praesens perfectum. Egyes szám.

1. am fost (voltam, stb.).
2. aî fost.
3. a fost.

Többes szám.

1. am fost.
2. aî fost.
3. aû fost.

Praeteritum perfectum. Egyes szám.

1. fusesem *vagy* fusem (voltam vala, stb.).
2. fusesעי fuseעי.
3. fusese fuse.

Többes szám.

1. fuseserăm *v.* fusem.
2. fuseserעי fuseעי.
3. fuseseră fuse.

Futurum imperfectum. Egyes sz.

1. voi
2. veî
3. va

fi (leszek, stb.).

Többes szám.

1. vom
2. veî
3. vor

fi.

Futurum perfectum. Egyes szám.

1. voi
2. veî
3. va

fi fost (ritkán használata-
tosidő; föltételes jelen-
tésben járja).

Többes szám.

1. vom
2. veî
3. vor

fi fost.

Coniunctivus.

Praes. imp. Egyes szám.

1. să fiū (legyek, stb.).
2. să fiî.
3. să fie.

Többes szám.

1. să fim.
2. să fiţi.
3. să fie.

Praes. perf. Egyes szám.

1. să fiū
2. să fiî
3. să fie

fost. (= lettem
volna, stb.).

Többes szám.

1. să fim
2. să fiţi
3. să fie

fost.

Megjegyzendő, hogy a kötőmód mult idejének valamennyi személyére egyes és többes számban járja a *să fi fost* alak is, azonban a megfelelő személyes névmás utána teendő.

Optativus.

Praes. imp. Egyes szám.		Többes szám.
1. aș fi <i>vagy</i>	fire-aș (lennék, stb.).	1. am fi <i>v.</i> fire-am.
2. ai fi	fire-ai.	2. ați fi fire-ați.
3. ar fi	fire-ar.	3. ar fi fire-ar.

Praes. Perf. Egyes szám.		Többes szám.	
1. aș	} fi fost (= lettem volna, stb.).	1. am	} fi fost.
2. ai		2. ați	
3. ar		3. ar	

Imperativus.

Praes. imp. Egyes szám.	Többes szám.
2. fi (tu): légy.	2. fiți (voi): legyetek.
3. fie (el, ea): legyen.	3. fie (ei, ele): legyenek.

Infinitivus.

Praes. imp. a fi (csonka alak): lenni; fire (teljes alak), jelentése: létel, ész, egyéniség.

Praes. perf. a fi fost.

Perticipium.

Praes. imp. fiitor: levő.

Praes. perf. fost (h.), fostă (n.): volt.

Gerundium.

Praes. imp. fiind: lévén.

Cselekvő igeragozás.

I. Indicativus.

Præsens imperfectum.

-a tövüek :	-e tövüek :	-i tövüek :
E. sz. 1. jur (eskü- szöm, stb.).	tac (hallgatok, stb.).	dorm (alszom, stb.).
2. jurī.	taci.	dormī.
3. jurá.	tace.	doarme.
T. sz. 1. jurám.	tăcem.	dormim.
2. jurăți.	tăceți.	dormiți.
3. jură.	tac.	dorm.

Praeteritum imperfectum.

E. sz. 1. juram (es- kűvék, stb.).	tăceam (hallga- ték, stb.).	dormeam (alvék, stb.).
2. jurăi.	tăceaī.	dormeai.
3. jură.	tăcea.	dormea.
T. sz. 1. juram.	tăceam.	dormeam.
2. jurăți.	tăceați.	dormeați.
3. jurăi.	tăceaū.	dormeaū.

Auristus.

E. sz. 1. jurăi (eskű- vék, stb.).	tăcuī (hallgaték, stb.).	dormiī (aluvék, stb.).
2. jurăși.	tăcuși.	dormiși.
3. jură	tăcu.	dormi.
T. sz. 1. jurărám.	tăcurám.	dormirám.
2. jurărăți.	tăcurați.	dormirăți.
3. jurără.	tăcură.	dormiră.

Praesens perfectum.

E. sz. 1. am	} jurat (esküdtem, stb.).	am	} tăcut (hallgattam, stb.).	am	} dormit, (aludtam, stb.).
2. ai		ai		ai	
3. a		a		a	
T. sz. 1. am	}	am	}	am	}
2. ați		ați		ați	
3. aũ		aũ		aũ	

Vagy:

E. sz. 1. jurat-am.	tăcut-am.	dormit-am.
2. jurat-ai.	tăcut-ai.	dormit-ai.
3. jurat-a.	tăcut-a.	dormit-a.
T. sz. 1. jurat-am.	tăcut-am.	dormit-am.
2. jurat-ați.	tăcut-ați.	dormit-ați.
3. jurat-aũ.	tăcut-aũ.	dormit-aũ.

Praeteritum perfectum.

E. sz. 1. jurasem (esküdtem vala, stb.).	tăcusem (hallgattam vala, stb.).	dormisem (aludtam vala, stb.).
2. juraseși.	tăcuseși.	dormiseși.
3. jurase.	tăcuse.	dormise.
T. sz. 1. jurasem. v. juraserăm.	tăcusem. v. tăcuserăm.	dormisem. v. dormiserăm.
2. juraseți. v. juraserăți.	tăcuseți. v. tăcuserăți.	dormiseți. v. dormiserăți.
3. jurase. v. juraseră.	tăcuse. v. tăcuseră.	dormise. v. dormiseră.

Futurum imperfectum.

E. sz. 1. voi	} jura (esküdni fogok, stb.)	voi	} tăcea (hallgatni fo- gok, stb.)	voi	} dormi (aludni fogok, stb.)
2. veĩ		veĩ		veĩ	
3. va		va		va	
T. sz. 1. vom	}	vom	}	vom	}
2. veĩĩ		veĩĩ		veĩĩ	
3. vor		vor		vor	

Vagy :

E. sz. 1. jura-voi.	tace-voi.	dormi-voi.
2. jura-veĩ.	tăce-veĩ.	dormi-veĩ.
3. jura-va.	tăce-va.	dormi-va.
T. sz. 1. jura-vom.	tace-vom.	dormi-vom.
2. jura-veĩĩ.	tăce-veĩĩ.	dormi-veĩĩ.
3. jura-vor.	tăce-vor.	dormi-vor.

Futurom perfectum.

E. sz. 1. voi	} fi jurat.	voi	} fi tăcut.	voi	} fi dormit.
2. veĩ		veĩ		veĩ	
3. va		va		va	
T. sz. 1. vom	}	vom	}	vom	}
2. veĩĩ		veĩĩ		veĩĩ	
3. vor		vor		vor	

Vagy :

E. sz. 1. fi voi	} jurat.	fi voi	} tăcut.	fi voi	} dormit.
2. fi veĩ		fi veĩ		fi veĩ	
3. fi va		fi va		fi va	

T. sz. 1. fi vom	} jurat.	fi vom	} tăcut.	fi vom	} dormit.
2. fi veți		fi veți		fi veți	
3. fi vor		fi vor		fi vor	

II. Coniunctivus.

Praes. imp.

E. sz. 1. să jur (esküdjem, stb.).	să tac (hallgasak, stb.).	să dorm (aludjam, stb.).
2. să juri.	să taci.	să dormi.
3. să jure.	să tacă.	să doarmă.
T. sz. 1. să jurăm.	să tăcem.	să dormim.
2. să jurați.	să tăceți.	să dormiți.
3. să jure.	să tacă.	să doarmă.

Praes. Perf.

E. sz. 1. să fiu	} jurat (esküdtem volna, stb.).	să fiu	} tăcut (hallgattam volna, stb.).	să fiu	} dormit (aludtam volna, stb.).
2. să fi		să fi		să fi	
3. să fie		să fie		să fie	
T. sz. 1. să fim	} jurat (esküdtem volna, stb.).	să fim	} tăcut (hallgattam volna, stb.).	să fim	} dormit (aludtam volna, stb.).
2. să fiți		să fiți		să fiți	
3. să fie		să fie		să fie	

Vagy:

E. sz. 1. să fi	} jurat.	să fi	} tăcut.	să fi	} dormit.
2. să fi		să fi		să fi	
3. să fi		să fi		să fi	
T. sz. 1. să fi	} jurat.	să fi	} tăcut.	să fi	} dormit.
2. să fi		să fi		să fi	
3. să fi		să fi		să fi	

III. Optativus.

Praes. imp.

E. sz. 1. aș 2. ai 3. ar	} jura (esküdnék, stb.).	aș ai ar	} tăcea (hallgatnék, stb.).	aș ai ar	} dormi (aludnék, stb.).
T. sz. 1. am 2. ați 3. ar		am ați ar		am ați ar	

Vagy:

E. sz. 1. jurare-aș. 2. jurare-ai. 3. jurare-ar.	tăcere-aș. tăcere-ai. tăcere-ar.	dormire-aș. dormire-ai. dormire-ar.
T. sz. 1. jurare-am. 2. jurare-ați. 3. jurare-ar.	tăcere-am. tăcere-ați. tăcere-ar.	dormire-am. dormire-ați. dormire-ar.

Praes. Perfectum.

E. sz. 1. aș 2. ai 3. ar	} fi jurat (esküdtem volna, stb.).	aș ai ar	} fi tăcut (hallgattam volna, stb.).	aș ai ar	} fi dormit (aludtam volna, stb.).
T. sz. 1. am 2. ați 3. ar		am ați ar		am ați ar	

Vagy:

E. sz. 1. fire-aș 2. fire-ai 3. fire-ar	} jurat.	fire-aș fire-ai fire-ar	} tăcut.	fire-aș fire-ai fire-ar	} dormit.
---	----------	-------------------------------	----------	-------------------------------	-----------

T.sz. 1. fire-am	} jurat.	fire-am	} tacut.	fire-am	} dormit.
2. fire-ați		fire-ați		fire-ați	
3. fire-ar		fire-ar		fire-ar	

IV. Imperativus. (Praes. imp)

a) *állító.*

E. sz. 2. jură: es- küdj.	taci: hallgass.	dormi: aluggy.
3. jure: es- küdjön.	tacă: hallgas- son.	doarmă: alugy- gyon.
T. sz. 2. jurați: es- küdjetek.	tăceți: hallgas- satok.	dormiți: alugy- gyatok.
3. jure: es- küdjenek.	tacă: hallgassa- nak.	doarmă: alugy- gyanak.

b) *tagadó.*

E. sz. 2. nu jura.	nu tăcea.	nu dormi.
3. nu jure.	nu tacă.	nu doarmă.
T. sz. 2. nu jurați.	nu tăceți.	nu dormiți.
3. nu jure.	nu tacă.	nu doarmă.

V. Infinitivus.

Praes. imp.

jurare: eskü.	tăcere: hallgatás.	dormire: alvás.
a jura: esküdni.	a tăcea: hallgatni.	a dormi: aludni.

Praes. perf.

a fi jurat.	a fi tăcut.	a fi dormit.
-------------	-------------	--------------

VI. Participium.

Praes. imp.

jurător : esküvő. tăcător : hallgató. dormitor : alvó.

Praes. Perf.

jurat (h.),	tăcut,	dormit,
jurată (n.) : esküdött.	tăcută : hallgatott.	dormită : aludott.

VII. Gerundium.

jurind : esküvén. tăcind : hallgatván. dormind : alván.

Ez egybeállításból kitetszik, hogy legfőképpen két szempontra kell ügyet vetnünk: a csonka infinitivusra s a múlt idejü részesülőre. Az elsőtől származik 1) a folyó jelen idő, ha a csonka infinitivus végsőhangzóját elhagyjuk. Vannak azonban az I. s II. ragozáshoz tartozó olyan igék, melyek a folyó jelen idő első személyében egy *-ă* hanggal bővülnek, pl. *stare* : állani; *dare* : adni, folyó jelen idejük első személye: *staă*, *daă*; *bere* : inni; *scriere* : írni, folyó jelen idejük első személye : *beă*, *scriă*.

Az I. s II. igeragozáshoz sorakozik több olyan ige is, mely a jelentőmód, kötőmód s parancsolómód folyó jelen idejének egyes számban s a többesszám 3. személyében *-ez* (I. igeragozás), *-esc* (III. igeragozás) végzetet nyernek. Ezen igéket, melyek minden más idejükben a rendes módon ragozandók, *inchoatívák*-nak nevezzük, pl.

I. igeragozás.

Indicativus. Praes. imp.

E. sz. 1. lucrez (dolgozom, stb.).	T. sz. 1. lucrăm.
2. lucrezi.	2. lucrați.
3. lucrează	3. lucrează.

Coniunctivus. Praes. imp.

E. sz. 1. să lucrez (dolgozzam, stb.).	T. sz. 1. să lucrăm.
2. să lucrezi.	2. să lucrați.
3. să lucreze.	3. să lucreze.

Imperativus.

E. sz. 2. lucrează : dolgozz.	T. sz. 2. lucrați : dolgozzatok.
3. lucreze : dolgozzon.	3. lucreze : dolgozzanak.

III. igeragozás.

Indicativus. Praes. imp.

E. sz. 1. vorbesc (beszélek, stb.).	T. sz. 1. vorbim.
2. vorbești.	2. vorbiți.
3. vorbește.	3. vorbesc.

Coniunctivus. Praes. imp.

E. sz. 1. să vorbesc (beszéljek, stb.).	T. sz. 1. să vorbim.
2. să vorbești.	2. să vorbiți.
3. să vorbească.	3. să vorbească.

Imperativus.

E. sz. 2. vorbește : beszélj.	T. sz. 2. vorbiți : beszéljetek.
3. vorbească : beszéljen.	3. vorbească : beszéljenek.

A II. igeragozáshoz tartozik több olyan ige, melyek jelentő mód folyó jelen idejük I. személyét kétféleképp alkotják, pl. *ard, arz* : égek ; *scot, scoț* : kiveszek ; *cer, cei* : kérek ; *pun, puî* : teszek ; *cad, caz* : lesek ; *rad, raz* : vakarok ; *pot, poți* : birok, képes vagyok ; *rîmîn, rămîi* : maradok, stb.

A kötőmód folyó jelen ideje abban üt el a jelentőmód folyó jelen idejétől, hogy 1) a *să* kötőszót tesszük az ige elé ; 2) az I. igeragozáshoz tartozó igék a 3. személyben az *-ă* véghangot *-e*-be, a II. s III. igeragozáshoz tartozó igék pedig az *-e* véghangot *-ă*-be változtatják. — A parancsolómód tulajdon-

képpen egyenlő a csonka infinitivussal, a jelentő és kötőmód folyó jelen idejének ismerete alapján könnyen képezhető s csupán az egyes szám második személyében akadunk nehézségre. Ez onnan támad, hogy az állító imperativusban a hangsúly, mely az infinitivusban az ige tövén van, visszamegy az ige első hangjára s az ige tő ennek folytán hangváltozást szenved. Az I. igeragozáshoz tartozó igék tőhangzója *-ă-vé*; a II. igeragozás azon igéi, melyek hosszú *-e* tövűek, rövid *-i-vé*, a rövid *-e* tövűek pedig rendszerint változatlanok maradnak. A III. igeragozáshoz tartozó igék tőhangzója (hosszú *i*) rövid *-i-vé* válik.

A tagadó imperativusban a hangsúly a *nu* tagadó szócskán lévén, a csonka infinitivus változatlan marad.

Megjegyzendők a következő imperativusi alakok:

ia : végy; nu lua : ne végy.

staï : állj; nu sta.

vină, vino : jöjj; nu vini.

zi (zi) : mondj; nu zice (zice).

du : vigy; nu duce.

fă : tégy; nu fă, nu face.

3) A folyó jövő idő akképpen származik, hogy a csonka infinitivus elé az *a voi*: akarni segédigének folyó jelen idejét alkalmazzuk.

4) Az óhajtó mód folyó jelen ideje az infinitivus s az *a avea*: birni segédige óhajtó mód folyó jelen idejének kombinálásából ered.

5) A praeteritum imperfectum akként támad, hogy az infinitivus végzetéhez az *a avea*: birni segédige folyó jelen idejét függesztjük, pl.

Cînt(a)-am, aï, a, am, aï, aï.

șede-am, " " " " "

dormi-am, " " " " "

Az I. igeragozás tőhangzója egybeolvad a segédigével, a többi igeragozás tőhangzója a segédige kezdőhangzójával diphtongust alkot.

6) A gerundium az infinitivusból úgy keletkezik, hogy a csonka infinitivus végzetéhez az *-nd* suffixumot tesszük. Az *-nd* előtt az ige tőhangzója (a III. ragozás kivételével) megtompul.

Megjegyzendő *a rămîne*: maradni, ger. *rămîind*; *a prinde*: fogni, ger. *prinzînd*.

A személyes névmás rövidített alakját mindig a gerundium teljes tövéhez függesztjük, pl. *lăudîndu-l*: dicsérvén őt; *vaietîndu-să*: siránkozván, stb.

7) A participium praesens imperfectuma a csonka infinitivus s a *-tor* képző hozzácsatolásból jön létre. Megjegyzendő *a dare*: adni, *dătător*; *a stare*: állni, *stătător*.

A participium praes. perfectuma a csonka infinitivusból a *-t* képző hazzáfüggesztésével származik. Am azon igék, melyeknek infinitivusi végzete előtt *c, d, g, n* hangzó van, a participium praes. perfectumában *-s*-ben végződnek, pl. *a culege*: gyűjteni, *cules*; *a arde*: égni, *ars*; *a spune*: mondani, *spus*; *a toarce*: fonni, *tors*. A *-ște* végzetűek participiumának praes. perfectuma *-scut*, pl. *a naște*: szülni, *născut*. Megjegyzendő 1) a következő igék participiumának praes. perfectuma: *a fierbe*: főzni; *a coace*: sütni; *a rumpe, a rupe*: tépni, törni; *a fige*: döfni; *a frînge*: törni; *a sparge*: szét-törni, összetörni; *a suge*: szopni; *a frige*: sütni:

fiert, copt, rupt, fipt,
frînt, spart, supt, fript.

2) *a scoate*: kivenni ige participiumának praes. perfectuma *scos*; *a scrie* (népiesen *a scria*): írni, *scris*.

Az auristus akkép támad a participium praes. perfectumából, hogy az első személyhez az *-î*, a másodikhoz a *-și*, a

többszámában pedig a *-rām, -rāī, -rā* személyragokat függesztjük. Természetesen a participium praes. perfectumának végső *-t* hangja elmarad. Azon igék azonban, melyek a participium praes. perfectumában *-s* hangba végződnek, eme képzőjüket megtartva a következő személyragokat kapják: *-eī, -eši, -e, -erām, -erāī, -erā*, pl. *ars*: égett; *arseī, arseši, arse, arserām, arserāī, arserā*.

Megjegyzendő 1) *fript* auristusa: *fripseī, fripseši, fripse, fripserām, fripserāī, fripserā*; *rupt*; *rupseī, stb., frint*; *frinseī, stb.*; 2) *a da* auristusa: *dāduī, dāduši, dādu, dādurām, dādurāī, dādurā*; *a sta*, *stātuī, stb.*

A praeteritum perfectumot ugyanazon módon képezzük a participium praes. perfectumából mint az auristust, csupán személyragjai a következők: *-sem, -seši, -se, -sem, -seī, -se*. Vagy pedig a többes számban: *-serām, -serāī, -serā*.

Az praes. perfectum a participium praes. perfectumából s az *a avea* segédigének jelentő mód folyó jelen idejéből alkotandó, pl. *am lāudat*; megfordítva is: *lāudat-am*.

A futurum perfectumot a praes. perfectumból s az *a voi* segédigének futurum imperfectumából képezzük, pl. *voi fi lāudat*; megfordítva is járja: *fi voi lāudat*. Megjegyzendő, hogy a megfordított igealakokat különösen kérdés alkalmával használjuk. A segédige, mely az ige után áll, elveszti hangsúlyát s úgy ejtjük, mintha személyragja volna az igének; ám az írásban kötőjelet (*lāudat-am*) teszünk közéjük.

Ami az idők használatát illeti, a következőket kell megjegyeznünk:

A román nyelv, mely annyira bőviben van az igealakoknak, éppen ezen bőséggével nagy nehézséget okoz az idegennek, aki tanulásába kap. Azért elegendő, ha kezdetben az egyes igék jelentőmódjából a praesens imperfectu-

mot, praesens perfectumot s a futurum imperfectumot tanulja meg alaposan, mert az életben is ezek a legjáratosabbak.

A futurum imperfectum helyett használják még az *a avea* segédigének praes. imperfectumát s az illető ige coniunctivusának praes. imperfectumát, pl. *am să fac*: tenni fogok (szóról-szóra: van [kell], hogy tegyek); sőt az *am, ai*, stb. helyett az *a fi* segédige futurum imperfectumát is tehetjük, így: *voi să fac*, vagy egyszerűen minden személyre: *o*, tehát: *o să fac*.

Rendhagyó igék.

A román nyelvben kevés a rendhagyó ige. Az I. igeragozásba tartozik: *a da*: adni; *a sta*: állani; *a lua*: venni; *a la*: mosni.

Indicativus.

Praes. imp.

E. sz. 1. <i>daŭ</i> (adok, stb.).	<i>staŭ</i> (állok, stb.).	<i>iaŭ</i> (ieű) (veszek, stb.).
2. <i>daï</i> .	<i>staï</i> .	<i>iaï</i> (ieï).
3. <i>dă</i> .	<i>stă</i> .	<i>ia</i> (ie).
T. sz. 1. <i>dăm</i> .	<i>stăm</i> .	<i>luăm</i> .
2. <i>daï</i> .	<i>staï</i> .	<i>luaï</i> .
3. <i>daŭ</i> .	<i>staŭ</i> .	<i>iaŭ</i> (ieű).

Praet. imp.

E. sz. 1. <i>dam</i> (adék, stb.).	<i>stam</i> (állék, stb.).	<i>luam</i> (vevék, stb.).
2. <i>daï</i> .	<i>staï</i> .	<i>luaï</i> .
3. <i>da</i> .	<i>sta</i> .	<i>lua</i> .

Praet. imp.

T. sz.	1. dam.	stam.	luam.
	2. dați.	stați.	luați.
	3. daū.	staū.	luaū.

Vagy:

E. sz.	1. dădeam.	stăteam.
	2. dădeaī.	stăteaī.
	3. dădea.	stătea.
T. sz.	1. dădeam.	stăteam.
	2. dădeați.	stăteați.
	3. dădeaū.	stăteaū.

Auristus.

E. sz.	1. dăduī (adék, stb.).	stātu (steteī) (állék, stb.).	luaī (vevék, stb.).
	2. dăduși.	stātuși (steteși).	luași.
	3. dădu (dete).	stātu (stete).	lua.
T. sz.	1. dădurăm.	stăturăm (steterăm).	luarăm.
	2. dădurăți.	stăturăți (steterăți).	luarăți.
	3. dădură (deteră).	stătură (steteră).	luară.

Praes. perf.

E. sz.	1. am	}	dat (adtam, stb.).	}	stat (álltam, stb.).	}	luat (vet- tem, stb.).
	2. aī						
	3. a						
T. sz.	1. am	}	}	}	}	}	}
	2. ați						
	3. aū						

Praet. perf.

E. sz. 1. dādusem (ad- tam vala, stb.).	stātusem (álltam vala, stb.).	luasem (vettem vala, stb.).
2. dāduseși.	stātuseși.	lauseși.
3. dāduse.	stātuse.	luase.
T. sz. 1. dāduserăm.	stātuserăm.	luaserăm.
2. dāduserăți.	stātuserăți.	luaserăți.
3. dāduseră.	stātuseră.	luaseră.

Vagy:

E. sz. 1. dādesem.	stātesem.
2. dādeseseși.	stāteseseși.
3. dādesese.	stātesese.
T. sz. 1. dādeserăm.	stāteserăm.
2. dādeserăți.	stāteserăți.
3. dādeseră.	stāteseră.

Coniunctivus.

Praes. imp.

E. sz. 1. să daŭ (adjak, stb.).	să staŭ (álljak, stb.).	să iaŭ (ieŭ)(ve- gyek, stb.).
2. să daı.	să staı.	să iaı (ieı).
3. să dea (dee).	să stea (stee).	să ia (ıee).
T. sz. 1. să dăm.	să stăm.	să luăm.
2. să dați.	să stați.	să luați.
3. să dea (dee).	să stea (stee).	să ia (ıee).

Imperativus.

E. sz. 2. dă : adj.	stăı : állj.	ia : vëgy.
3. dea (dee) : adjon.	stea (stee) : áll- jon.	ia (ıee) : vegyen.

T. sz. 2. daŕi : adja- tok.	staŕi : álljatok.	luaŕi : vegyetek.
3. dea (dee) : adjanak.	stea (stee) : állja- nak.	ŕia (ŕee) : vegye- nek.

Infinitivus.

a da : adni ; dare : adás, adó (tribu- tum).	a sta : állani ; stare : állóhelyzet, álla- pot.	a lua : venni ; luare : vétel.
--	--	-----------------------------------

Participium.

Praes. imper.

dätätör : adó.	stätätör : álló.	luätör : vevő.
----------------	------------------	----------------

Praes. perf.

dat : adott.	stat : állt.	luat : vett.
--------------	--------------	--------------

Gerundivum.

dind : adván.	stind : állván.	luind : vevén.
---------------	-----------------	----------------

A többi, e táblázatban föl nem sorolt idő, a rendes módon képzendő.

A negyedik rendhagyó ige *a la*: mosni, jelentőmód folyó jelen ideje: laŕ, laŕ, stb.; auristusa: läuŕ, läuŕŕ, stb.; futurum imperfectuma: la-voŕ, la-veŕ, stb.; imperativusa: lä, lee, laŕ, lee; participiumának praes. perfectuma: läut; gerundiuma: lind. Megjegyzendő, hogy ez ige inkább a régi nyelvben volt járatos s ma napság a nép nyelvében csak itt-ott hallható. Helyette *a späla*: mosni ige használtatik. Ragozása rendes. A *laŕ*: mosok igéből származott *neläut*: piszkos, mocskos s a *läturŕ*: moslék szók általános keletüek.

A csonka infinitivusban *-ia*-ba végződő igék, pl. *a täia*: vágni, *a încuia*: bezárni coniunctivus praes. imperfectuma:

să taie (3. személy), să încuie, e helyett: să taiă, să încuia; gerundiuma: tăind, încuind.

A következő két igeről: *a minca*: enni; *a usca*: szárítani megjegyzendő:

Indicativus.

Praes. imp.

E. sz. 1. mînc (eszem, stb.).	usc (száritok, stb.).
2. mîncî.	uşî.
3. mîncă.	uscă.
T. sz. 1. mîncăm.	uscăm.
2. mîncăî.	uscăî.
3. mîncă.	uscă.

Vagy:

E. sz. 1. mănînc.	usuc.
2. mănîncî.	usucî.
3. mănîncă.	usucă.
T. sz. 3) mănîncă.	usucă.

Imperativus.

E. sz. 2. mîncă: egyél.	uscă: száríts.
3. mînce: egyen.	uşte: szárítson.
T. sz. 2. mîncăî: egyetek.	uscăî: szárítsatok.
3. mînce: egyenek.	uşte: szárítsanak.

Vagy:

E. sz. 2. mănîncă.	usucă.
3. mănînce.	usuce.

- T. sz. 2. mîncăți.
3. mănînce.

uscați.
usuce.

A II. igeragozás rendhagyó igéi *a avea*: birni, *a bea*: inni, *a vrea*: akarni, *a rămînea*: maradni, *a pune*: tenni, helyezni; *a mîne* (elavult): meghálni, megszállni (vhová).

Indicativus.

Praes. imp.

E. sz. 1. am (aș).	beaŭ (beŭ).	vreaŭ (vreŭ).
2. ai.	bcaî (beî).	vreaî (vreî).
3. are (ar).	bea (be).	vrea (vre).
T. sz. 1. avem (am).	bem.	vrem.
2. aveți (ați).	beți.	vreți.
3. aŭ (ar).	beaŭ (beŭ).	vreaŭ (vreŭ).

Auristus.

E. sz. 1. avuî.	băuî.	vruî.
2. avuși.	băuși.	vruși.
3. avu.	bău.	vru.
T. sz. 1. avurăm.	băurăm.	vrurăm.
2. avurăți.	băurăți.	vrurăți.
3. avură.	băură.	vrură.

Coniunctivus.

Praes. imp.

E. sz. 1. să am.	să beaŭ (beŭ).	să vreaŭ (vreŭ).
2. să ai (aibi).	să beaî (beî).	să vreaî (vrei).
3. să aibă.	să bea (bee).	să vrea (vree).

Praes. imp.

T. sz. 1. să avem.
2. să aveți.
3. să aibă.

să bem.
să beți.
să bea (bee).

să vrem.
să vreți.
să vrea (vree).

Imperativus.

E. sz. 2. aibî.
3. aibă.

bea (be).
bea (bee).

vrea (vre).
vrea (vree).

T. sz. 2. aveți.
3. aibă.

beți.
bea (bee).

vreți.
vrea (vree).

Infinitivus.

a avea: birni.
a vere: vagon.

a bea: inni.
bere: ital, sör.

a vrea: akarni.
vrere: akarás.

A *vrea* helyett járja a *voesc*: akarok ige is, melynek csonka infinitivusa: *a voi* és *a vroi*; parancsolómódja: *voește*, *voească*, *voiți*, *voească*.

A *rămînea* ige minden időben rendesen ragozandó, csak participiumának praes. perfectuma *rămas*: maradott.

A másik két ige: *a pune* és *a mîne* szintén csak a participium praes. perfectumát képezi rendhagyólag: *pus*: tett, helyezett; *mas*: meghált.

A II. igeragozás rendhagyó igéinek keretébe tartozik: *a zice*, *a face*, *a duce*; imperativusuk: *zi* (*zî*), *fă*, *du*. A *face* igének auristusa rendes: *făcuî*, *făcuși* stb.; participiumának praes. perfectuma szintén: *făcut*. A régi nyelvben járatos volt: *fecî*, *feciși*, *fece* (auristus); *fapt* (participium praes. perf.). Ez utóbbiból származik a mai nyelvben használatban levő *fapt*: tény; *faptă*: tett; *făptură*: alkotás szók.

A III. igeragozáshoz sorakozó rendhagyó igék *a fi*: lenni; *a veni*: jönni; *a ști*: tudni. *A fi* igeről főntebb volt már szó; *a veni* imperativusa (2. személye): *vină* és *vino*; gerundiuma: *vinid* és *viind*. Indicativus praes. imperfectuma: *vin*, *vinî*, *vine* stb., vagy: *viû*, *viî*, *vine* stb.

A ști indicativus s coniunctivus praes. imperfectumának 3. személye: *știe*; auristusa: *știui*, *știuși* stb.; participiumának imperfectuma: *știutor* és *știitor*; praes. perfectuma: *știut*; gerundiuma: *știind*.

A csonka infinitivusban *-ri*-ben végződő III. ragozásu igék szintén rendhagyólag képezik az indicativus praes. imperfectumnak egyes és többes szám 3. személyét, pl. *a omori*: megölni: (el) *omoară*, (eî) *omoară*. Coniunctivus praes. imperfectuma: (el) *să omoare*, (eî) *să omoare*; imperativus: *omoară* (tu), *omoare* (el) stb.

A tárgyas ragozásban álló igének tárgya, ha a személy neve nincs kitéve, románul a mutató névmás rövidített alakjával fejezendő ki, pl. *îl laud* (h.): dicsérem őt; *o laud* (n.); *îi laud* (h): dicsérem őket; *le laud* (n.). Sőt még akkor is használjuk ez alakokat, ha a tárgy nyiltan ki van fejezve s leginkább olyan esetben, mikor a tárgygyal vezetjük be a mondatot, pl. *pe copilul bun îl laud*: a jó gyermeket dicsérem; *pe copiii bunî îi laud*: a jó gyermekeket; *pe fata bună o laud*: a jó leányt dicsérem; *pe fetele bune le laud*.

Szenvedő igeragozás.

A szenvedő igeragozás az illető ige participiumának praes. perfectumából és az *a fi*: lenni segédigének összetételéből támad; a participium praes. perfectuma, melynek mint tudjuk melléknévi értéke van, nem és szám szerint egyezik a megfelelő főnével, a segédige pedig mód, ige és személy szerint változik. Előállhat a szenvedő igeragozás oly módon is, hogy az illető ige megfelelő idejének egyes vagy többes számát használjuk a személyes névmás rövidített alakjával,

amely az ige elé teendő. Az első alak annyit jelent: dicsért (dicsérve) vagyok, vagy, van stb.; a második pedig: engem, téged stb. dicsér vagy dicsérnek.

I. alak.

Indicativus.

Praes. imp.

E. sz. 1. sint laudat (h.), laudatã (n.).	T. sz. 1. sintem laudați (h.), laudate (n.).
2. eșli „	2. sinteți „
3. este vagy e „	3. sint „

Praet. imp.

E. sz. 1. eram laudat, -ã.	T. sz. 1. eram laudați, -e.
2. eraı „ „	2. erați „ „
3. era „ „	3. eraü „ „

Auristus.

E. sz. 1. fui v. fuseı laudat, -ã.	T. sz. 1. furãm v. fuserãm laud: ți, -e.
2. fuși v. fuseși „ „	2. furăți v. fuserăți „ „
3. fu v. fuse „ „	3. furã v. fuserã „ „

Praes. perf.

E. sz. 1. am fost	T. sz. 1. am fost	} laudați, -e.
2. aı „	2. ați „	
3. a „	3. aü „	

Vagy:

E. sz. 1. fost-am	T. sz. 1. fost-am	} laudați, -e.
2. fost-aı	2. fost-ați	
3. fost-a	3. fost-aü	

Praet. perf.

E. sz. 1. fuseșem <i>v.</i> fusem lăudat, -ă.	T. sz. 1. fuseserăm <i>v.</i> fusem lăudați, -e.
2. fuseseși <i>v.</i> fuseși lăudat, -ă.	2. fuseserăți <i>v.</i> fuseți lău- dați, -e.
3. fusese <i>v.</i> fuse lău- dat, -ă.	3. fuseseră <i>v.</i> fuse lău- dați, -e.

Futurum imp.

E. sz. 1. voi fi 2. vei fi 3. va fi	} lăudat, -ă.	T. sz. 1. vom fi 2. veți fi 3. vor fi	} lăudați, -e.
---	---------------	---	----------------

Vagy:

E. sz. 1. fi-voi 2. fi-vei 3. fi-va	} lăudat, -ă.	T. sz. 1. fi-vom 2. fi-veți 3. fi-vor	} lăudați, -e.
---	---------------	---	----------------

Futurum perf.

E. sz. 1. voi 2. vei 3. va	} fi fost lăudat, -ă.	T. sz. 1. vom 2. veți 3. vor	} fi fost lăudați, -e.
----------------------------------	-----------------------	------------------------------------	------------------------

Vagy:

E. sz. 1. fi-voi 2. fi-vei 3. fi-va	} fost lăudat, -ă.	T. sz. 1. fi-vom 2. fi-veți 3. fi-vor	} fost lăudați, -e.
---	--------------------	---	---------------------

Coniunctivus.

Praes. imp.

E. sz. 1. să fiu lăudat, -ă.	T. sz. 1. să fim lăudați, -e.
2. să fii „să fi”	2. să fiți „să fiți”
3. să fie „să fie”	3. să fie „să fie”

Praes. perf.

E. sz. 1. să fi fost lăudat, -ă.	T. sz. 1. să fi fost lăudați, -e.
2. să fi „ „ „	2. să fi „ „ „
3. să fi „ „ „	3. să fi „ „ „

Optativus.

Praes. imp.

E. sz. 1. aș fi lăudat, -ă.	T. sz. 1. am fi lăudați, -e.
2. ai fi „ „	2. ați fi „ „
3. ar fi „ „	3. ar fi „ „

Vagy:

E. sz. 1. fire-aș lăudat, -ă.	T. sz. 1. fire-am lăudați, -e.
2. fire-aî „ „	2. fire-ați „ „
3. fire-ar „ „	3. fire-ar „ „

Praes. perf.

E. sz. 1. aș	T. sz. 1. am
2. ai } fi fost lăudat, -ă.	2. ați } fi fost lăudați, -e.
3. ar }	3. ar }

Vagy:

E. sz. 1. fire-aș	T. sz. 1. fire-am
2. fire-aî } fost lăudat, -ă.	2. fire-ați } fost lăudați, -e.
3. fire-ar }	3. fire-ar }

Imperativus.

E. sz. 2. fiî lăudat, -ă.	T. sz. 2. fiți lăudați, -e.
3. fie „ „	3. fie „ „

Infinitivus.

Praes. imp.

a fi lăudat, -ă.

Praes. perf.

a fi fost lăudat, -ă.

Gerundium.

fiind lăudat, -ă.

fiind lăudați, -e.

II. alak.**Indicativus.**

Praes imp.

E. sz. 1. mă laudă.

2. te laudă.

3. îl (h.), o (n.) laudă.

T. sz. 1. ne laudă.

2. vă laudă.

3. îi (h.), le (n.) laudă.

Praet. imp.

E. sz. 1. mă lăuda v. lăudaș.

2. te " " "

3. îl, o " " "

T. sz. 1. ne lăuda v. lăudaș.

2. vă " " "

3. îi, le " " "

Auristus.

E. sz. 1. mă lăuda.

2. te "

3. îl, o "

T. sz. 1. ne lăuda.

2. vă "

3. îi, le "

Praes. perf.

Egy. sz. 1. m'a, m'aũ lăudat.	T. sz. 1. ne-a, ne-aũ lăudat.
2. te-a, te-aũ "	2. v'a, v'aũ "
3. l-a, l-aũ (h.), o a, o aũ (n.) lăudat.	3. ĩ-a, ĩ-aũ (h.), le-a, le-aũ (n.) lăudat.

Futurum imp.

Egy. sz. 1. mă va, vor lăuda.	T. sz. 1. ne va, vor lăuda.
2. te " " "	2. vă " " "
3. ĩl, o " " "	3. ĩř, le " " "

Coniunctivus.

Praes. imp.

Egy. sz. 1. să mă laude.	T. sz. 1. să ne laude.
2. să te "	2. să vă "
3. să-l, s'o "	3. să-ř, să-le "

Optativus.

Praes. imp.

Egy. sz. 1. m'ar lăuda (vagy lăuda-m'ar).	T. sz. 1. ne-ar lăuda.
2. te-ar lăuda.	2. v'ar lăuda.
3. l-ar, o ar lăuda.	3. ĩ-ar, le-ar lăuda.

És így tovább valamennyi időben. Megjegyzendő, hogy akitől vagy aki által, pl. dicsérve vagyok, *de cătra*, ritkábban *de* praepositióval fejeztetik ki, pl. școlarul e lăudat *de cătra* invățator: a tanulót dicséri a tanító (a tanuló a tanítótól, tanító által dicsértetik).

Van még egy formája a szenvedő ragozásnak, amelyet inkább személytelen alaknak mondhatunk. Úgy képezzük, hogy a reflexnévmáshoz az illető ige megfelelő idejének harmadik személyét kapcsoljuk, pl. să povesteste: mesélik (meséltetik); să zice: mondják (mondatik) stb.

Visszaható igék.

A visszaható igék ragozása csak annyiban különbözik a cselekvő igeragozástól, hogy az illető ige elé a személyes névmás rövidített accusativusi vagy dativusi alakja teendő. Az imperativusban s gerundiumban a személyes névmás helye az ige után van. Az összetett igealakokban a személyes névmás az ige előtt vagy utána állhat. A visszaható igeragozásban részesező nincsen.

Vannak olyan reflexigék, melyek a személyes névmás rövidített accusativusi alakját kívánják maguk elé, mint:

mă mir (inf. a să mira): csodálkozom.

mă duc (a să duce): megyek.

mă apropiu (a să apropia): közeledem.

mă învesesc (a să înveseli): fölvidulok.

mă bucur (a să bucura): örülök.

mă întristez (a să întrista): szomorkodom.

mă tulbur (a să tulbura): fölzavarodom, földühödöm.

mă tem (a să teme): félek.

mă ascund (a să ascunde): elbuvok.

mă deprind (a să deprinde): hozzászokom.

mă joc (a să juca): játszom.

mă uit (a să uita): elfeledkezem.

mă preumblu, mă plimb (a să preumbla): sétálok.

mă întorc (a să întoarce): visszatérek.

mă închin (a să închina): meghajlok.

mă rog (a să ruga): kérek, imádkozom.

mă stîng (a să stînge): elepedek (pl. a szomjuságtól);
(tűzről) kialszik.

mă vestejesc (a să vesteji): elsorvadok, elhervadok.

mă îndoesc (a să îndoii): kétkedem.

mă supăr (a să supăra): szomorkodom, haragszom.

mă culc (a să culca): lefekszem.

mă scol (a să scula): fölkelek.

- mă înec* (a să ineca): befuladok.
mă apuc (a să apuca): hozzáfogok (valamihez: de ceva).
mă deștept (a să deștepta): fölébredlek.
mă căesc (a să căi): megbánok.
mă încred (a să încrede): bizom.
ma gândesc (a să gândi): gondolkozom.
mă lupt (a să lupta): küzdök.
mă nasc (a să naște): születek.

A személyes névmás rövidített dativusi alakját kívánják maguk elé:

- îmi propun* (a-și propune): fölteszem magamban.
îmi iert (a-și ierta): megbocsátok (magamnak).
îmi aprind (a-și aprinde): meggyújtok (magamnak).
îmi curăț (a-și curăți): tisztítok (magamnak).
îmi ascut (a-și ascuți): meghegyezek (magamnak).
îmi scot (a-și scoate): kiveszek (magamnak).
îmi tund (a-și tunde): megnyirok (magamnak).
îmi cos (a-și coase): megvarrok (magamnak).

Visszaható igék ragozása.

Csupán az I. igeragozásból adunk egy mintát, amelynek alapján minden igeragozáshoz tartozó igét lehet ragozni, pl. *mă spăl* (a să spăla): mosakszom; *îmi spăl* (a-și spăla): mosom (pl. kezeimet: minile).

Indicativus.

Praes. perf.

Egy. sz.	1. mă spăl.	îmi spăl.
	2. te speți.	îți speți.
	3. să spală.	își spală.
T. sz.	1. ne spălăm.	ne spălăm.
	2. vă spălați.	vă spălați.
	3. să spala.	își spală.

Praet. imp.

Egy. sz.	1. mă spălam.	imi spălam.
	2. te spălai.	iți spălai.
	3. să spăla.	iși spăla.
T. sz.	1. ne spălam.	ne spălam.
	2. vă spălați.	vă spălați.
	3. să spălați.	iși spălați.

Auristus.

Egy. sz.	1. mă spălai.	imi spălai.
	2. te spălași.	iți spălași.
	3. să spăla.	iși spăla.
T. sz.	1. ne spălarăm.	ne spălarăm.
	2. vă spălarați.	vă spălarați.
	3. să spălarați.	iși spălarați.

Praes. perf.

Egy. sz.	1. m'am	}	mi-am	}
	2. te-ai		ți-ai	
	3. s'a		și-a	
T. sz.	1. ne-am	}	ne-am	}
	2. v'ați		v'ați	
	3. s'ați		și-ați	

Vagy.

Egy. sz.	1. spălatu-m'am.	spălatu-mi-am.
	2. spălatu-te-ai.	spălatu-ți-ai.
	3. spălatu-s'a.	spălatu-și-a.
T. sz.	1. spălatu-ne-am.	spălatu-ne-am.
	2. spălatu-v'ați.	spălatu-v'ați.
	3. spălatu-s'ați.	spălatu-și-ați.

Praet. perf.

Egy. sz.	1. mă spălasem.	îmi spălasem.
	2. te spălaseși.	îți spălaseși.
	3. să spălase.	își spălase.
T. sz.	1. ne spălasem.	ne spălasem.
	2. vă spălaseți.	vă spălaseți.
	3. să spălase.	își spălase.

Futurum imp.

Egy. sz.	1. mă voi	} spăla.	îmi voi	} spăla.
	2. te vei		îți vei	
	3. să va		își va	
T. sz.	1. ne vom	} spăla.	ne vom	} spăla.
	2. vă veți		vă veți	
	3. să vor		își vor	

Vagy.

Egy. sz.	1. spăla-mă-voi.	spăla-mi voi.
	2. spăla-te-vei.	spăla-ți-vei.
	3. spăla-să-va.	spăla-și-va.
T. sz.	1. spăla-ne-vom.	spăla-ne-vom.
	2. spăla-vă-veți.	spăla-vă-veți.
	3. spăla-să-vor.	spăla-și-vor.

Futurum perf.

Egy. sz.	1. mă voi	} fi spălat.	îmi voi	} fi spălat.
	2. te vei		îți vei	
	3. să va		își va	
T. sz.	1. ne vom	} fi spălat.	ne vom	} fi spălat.
	2. vă veți		vă veți	
	3. să vor		își vor	

vagy :

Egy. sz.	1. fi-mă-voî	}	spălat.	fi-mi-voî	}	spălat.
	2. fi-te-veî			fi-ți-veî		
	3. fi-să-va			fi-și-va		
T. sz.	1. fi-ne-vom	}	spălat.	fi-ne-vom	}	spălat.
	2. fi-vă-veți			fi-vă-veți		
	3. fi-să-vor			fi-și-vor		

Coniunctivus.

Praes. imp.

Egy. sz.	1. să mă spăl.	să-mî spăl.
	2. să te speli.	să-ți speli.
	3. să să spele.	să-și spele.
T. sz.	1. să ne spălăm.	să ne spălăm.
	2. să vă spălați.	să vă spălați.
	3. să să spele.	să-și spele.

Praes. perf.

Egy. sz.	1. să mă	}	fi spălat.	să-mî	}	fi spălat.
	2. să te			să-ți		
	3. să să			să-și		
T. sz.	1. să ne	}	fi spălat.	să ne	}	fi spălat.
	2. să vă			să vă		
	3. să să			să-și		

Imperativus.*Allító:*

Egy. sz.	2. spală-te.	spală-ți.
	3. spele-să.	spele-și.
T. sz.	2. spălați-vă.	spălați-vă.
	3. spele-să.	spele-și.

Tagadó:

Egy. sz.	2. nu te spăla.	nu-ți spăla.
	3. nu să spele.	nu-și spele.
T. sz.	2. nu vă spălați.	nu vă spălați.
	3. nu să spele.	nu-și spele.

Optativus.

Praes. imp.

Egy. sz.	1. m'aș	}	mi-aș	}
	2. te-aî		ți-aî	
	3. s'ar		și-ar	
T. sz.	1. ne-am	}	ne-am	}
	2. v'ați		v'ați	
	3. s'ar		și-ar	

Vagy:

Egy. sz.	1. spăla-m'aș.	spăla-mi-aș.
	2. spăla-te-aî.	spăla-ți-aî.
	3. spăla-s'ar.	spăla-și-ar.
T. sz.	1. spăla-ne-am.	spăla-ne-am.
	2. spăla-v'ați.	spăla-v'ați.
	3. spăla-s'ar.	spăla-și-ar.

Praes. perf.

Egy. sz.	1. m'aş	}	fi spălat.		mi-aş	}	fi spălat.
	2. te-aî				îi-aî		
	3. s'ar				şi-ar		
T. sz.	1. ne-am	}	fi spălat.		ne-am	}	fi spălat.
	2. v'aî				v'aî		
	3. s'ar				şi-ar		

Infinitivus.

a mă spăla.		a-mî spăla.
a te spăla.		a-îi spăla.
a să spăla.		a-şi spăla.
a ne spăla.		a ne spăla.
a vă spăla.		a vă spăla.
a să spăla.		a-şi spăla.

Gerundium.

spălîndu-mă.		spălîndu-mî.
spălîndu-te.		spă îndu îi.
spălîndu-să.		spălîndu-şi.
spălîndu-ne.		spălîndu-ne.
spălîndu-vă.		spă îndu-vă.
spălîndu-să.		spălîndu-şi.

Személytelen igék.

Három osztályba sorakoznak :

a) teljesen személytelenek, melyeknek minden időben és módban csupán harmadik személyük van.

fulgeră: villámlik.
 tună, trăsnește: menny-
 dörög.
 ninge: havazik.
 grindină: jégeső esik.
 brumează: derezik.
 ploăă, ploaăă, ploaie:
 eső esik.
 îngheață: fagy.
 viscolește: zivatar van.
 să însărează: esteledik.

să înopteaza: alkonyo-
 dik.
 să întuneacă: sötétedik.
 să înuorează: befellegzik.
 să cuvine: illik.
 să pare: úgy látszik.
 să poate: lehet, lehet-
 séges.
 să întâmplă: megtör-
 ténik.

Indicativus.

Praes. imp. fulgeră.
 Praet. imp. fulgera.
 Auristus: fulgeră.
 Praes. perf. a fulgerat.
 Praet. perf. fulgerase.
 Futurum imp. va fulgera.
 Futurum perf. va fi fulgerat.

Coniunctivus.

Praes. imp. să fulgere.
 Praes. perf. să fi fulgerat.

Optativus.

Praes. imp. ar fulgera.
 Praes. perf. ar fi fulgerat.
 Imperativus: fulgere.
 Infinitivus: a fulgera.

Participium.

Praes. imp. fulgerător.

Praes. perf. fulgerat.

Gerundium: fulgerînd.

b) melyek a személyes névmás rövidített accusativusi alakját kívánják maguk elé, pl. *mă doare*: fáj (nekem); *mă ustură*: sajog (nekem); *mă mîncă*: viszket (nekem);

c) melyek a személyes névmás rövidített dativusi alakját kívánják maguk elé, pl. *îmi place*: tetszik nekem; *îmi miroase*: szaglik (nekem); *îmi pasă*: bánom; *îmi vine*: úgy jön (nekem); *mi să cuvîne*: illik (nekem); *mi să cade*: illik (nekem); *îmi trebuie*: kell; *mi să pare*: úgy tűnik föl (nekem).

Ide tartozik a szenvedő igeragozás köréből eme alak, pl. *să vede*: látszik; *să aude*: hallatszik; *să crede*: úgy hiszik; *să zice*: úgy mondják; *să vorbește*: úgy beszélnek stb.

Ugyancsak személytelen ige gyanánt szerepelhet a segédigének egyes harmadik személye: *e, este* kapcsolatban a személyes névmás rövidített dativusi alakjával, ha a) főnév előzi meg, pl. *mi-e foame*: éhes vagyok; *mi-e sete*: szomjas vagyok; *mi-e dor*: vágyódom; *mi-e somn*: álmos vagyok; *mi-e frig*: fázom; *mi-e rușine*: szégyenlem magam; *mi-e frică*: félek stb.; b) ha melléknévi határozó áll előtte, pl. *mi-e bine*: jól megy dolgom, jól vagyok; *mi-e rău*: rosszul vagyok; *mi-e greu*: rosszul vagyok; *mi-e rece*: fázom; *mi-e cald*: melegem van stb.

Hiányos igék.

Az alábbi igék csak a felsorolt alakban járatosak:

adă: add (ide).

hai, haidă: jer.

haidăm: jerünk.

haidați: jertek.

Nem általános keletűek	}	<i>vă</i> : ereggy.
		<i>pasă</i> : ereggy.
		<i>blăm</i> : menjünk.
		<i>bleți</i> : menjetek.

Szóalkotás.

A román nyelvben egy tömeg latin szó van, melyeket hiába keresünk a nép nyelvében, mert azok lételüket a nyelvújításnak, a latinizáló iránynak köszönhetik. Ezekre a neologismusokra, melyekkel derűre-borúra árasztották el a nyelvet, még olyan esetben is, ahol az illető fogalomra volt már megfelelő szó a nép nyelvében, kevésbé vetünk ügyet. Konstatáljuk azt, hogy a román nyelvben a kelleténél több a nyelvújítás alkotta szavaknak száma s ajánljuk, hogy amennyire csak lehetséges, kerülni kell azokat, mert az új, egészséges irodalmi irány, mely a latinossal végkép szakított, a nép nyelvét akarja irodalmi magaslatra emelni. Új szót olyankor használjunk, mikor az illető fogalomra a nép nyelvében odaillő kifejezést nem találunk.

A román nyelvben is kettős alapon alkothatunk szókat: képzőkkel s összetétel útján.

I. Személytjelentő főnevet alkothatunk dolgot jelentő főnévből: a) *-ar* képzővel, pl. fier (vas), fierar (vasáros); doagă (donga), dogar (kádármester); cărbune (szén), cărbunar (szénégető); b) *-aș* képzővel, pl. luntre (csolnak), luntraș (csolnakos); arîndă (árenda), arîndaș (árendás); c) *-ist* képzővel, amely a nyelvújítás útján került a román nyelvbe, pl. artă (művészet), artist (művész); *-giu* török eredetű képzővel, pl. cafă (kávé), cafegiu (kávés). Megjegyzendő: 1. hogy az *-ar* és *-aș* képzők *a* hangja, ha *i*, *e* hang áll előtte, *e*-be megy át, pl. corabie (hajó), corabier (hajós); vie (szőlő), vier (vincellér); mie (ezer), mieș (ezredes); 2. hogy az *-ar* képzővel alkotott szóknak egy része nemcsak

személyt, hanem dolgot is jelenthet, pl. umbră (árnyék), umbrar (napernyő); ploaie (eső), ploer (esőernyő).

A föntebbi képzők útján alkotott szókból, *-ie*, *-it* képzővel *foglalkozást*, *mesterséget* jelentő szók támadhatnak, pl. dogărie, dogărit (kádármesterség). Az *-ie* képzővel alkotott szók nehánya jelölheti a helyett is, ahol valami történik, pl. *fierărie*: vasárusbolt.

A nyelvujítás alkotta *-at* képzővel szintén olyan természetű főnevek létesülhetnek, amelyek helyet jelölnek, ahol valami történik, pl. episcop (püspök), episcopat (püspökség).

Az *-ime*, *-et*, *-iş* képzőkkel gyűjtőnevet alkothatunk, pl. boier (bojár), boierime (bojárság); pom (gyümölcsfa), pomet (gyümölcsös); tufă (bokor), tufiş (sűrű bokroshely).

Kicsinyítő főnevek származnak az *-el*, *-ică*, *-aş*, *-uş*, *-ior*, *-şor*, *-uţ*, *-uţă*, *-iţă*, *-cea*, *-şel* képzők segítségével, pl. porumb (galamb), porumbel; rîndunea (fecske), rîndunică; copil (gyermek), copilaş; picior (láb), picioruş; frate (fivér), frăţior; soră (nővér), sorioară; ac (tű), acşor; nucă (dió), nucşoară; deal (hegy), deluţ; casă (ház), căsuţă; poartă (kapu), portiţă; vale (völgy), vâlcea; cal (ló), căluşel.

Rendkívül gazdag kicsinyítő képzőkben a román nyelv, melyeket igen gyakran használ, különösen becéző kifejezésekben.

Nagyító képzők: *-oc*, *-oi*, *-andru*, pl. om (ember), omoc; vulpe (róka), vulpoi; copil (gyermek), copilandru.

Főnevet alkothatunk melléknévből *-ie*, *-ime*, *-eţă*, *-eaţă*, *-tate*, *-eală* képzőkkel, pl. sărac (szegény), sărăcie (szegénység); înalt (magas), înălţime (magasság); frumos (szép), frumşeţă (szépség); dulce (édes), dulceaţă (édesség); rău (rossz), răutate (rosszaság); umed (nedves), umezeală (nedvesség).

Főnevet alkothatunk igéből *-ură*, *-oare*, *-ală* (*-eală*), *-et*, *-inţă*, *-iş*, *-mint*, *-tor*, *-ciune* vagy *ţiune* képzővel, pl. fript (megsült), friptură (sült); scris (megírt), scrisoare (levél); a să îndoii (kétkedni), îndoială (kétkedés); a să osteni

(elfáradni), osteneală (fáradtság); a suna (hangzani), sunet (hang); a ști (tudni), știință (tudomány); a să sui (fölkapaszkodni, fölhágni), suis (fölmélet); a nutri (táplálni), nutremint (táplálék); a lucra (dolgozni), lucrător (munkás = a participium praes. imperfectumával); a ruga (kérni), rugăciune (imádság); a publica (közzétenni), publicațiune (hirdetés).

Látni való, hogy háromféle alakjából az igének képe-zünk főnevet, ú. m. a csonka infinitivusból, az indicativus praes. imperfectumának 1. személyéből s a supinumból, illetve az igének, participium praes. perfectumi alakjából. Főnévi értéke van, amint föntebb említettük, az ige teljes infinitivusának és supinumának.

Főnevet képezhetünk még: a) számnévből, pl. una (egy), unitate (egység); zece (tíz), zecime (tizedrész); sută (száz), sutăș (százados); b) névmásból, pl. însuși (önmaga), însușire (tulajdonság); c) praepositióból, pl. împotriva (ellen), împotrivic (ellenfél, ellenkezőfél); d) határozóból, pl. jos (le, alatt), josnic (alantas), josnicie (alantasság); bine (jól, mint főnév: vagyon), binețe (üdvözet).

Szóösszetétel útján kevés főnév keletkezett a román nyelvben; összetettek leginkább a neologismusok, pl. interpelare, permutare, excursiune stb.

Főnévből főnévvel kapcsolatban származik néhány főnév, pl. ano-timp: évszak; dumnezeu: úristen; Turnu-Severin; vagy de prepositióval, pl. unt de lemn: faolaj.

Főnévből melléknévvel kapcsolatban, pl. bunăvoință: jóakarát; meazăzi: dél; meazănoapte: éjféli, éjszak; Cîmpulung; Sîn-Petru: Szent Péter.

Főnévből számnévvel kapcsolatban, pl. primăvară: tavasz; trifoi: lóhere.

Főnévből igével kapcsolatban, pl. codobatură: billegető (egy madárféle); pierdevară: sehonnai; papalapte: mutuj ember.

Főnévből határozóval kapcsolatban, pl. binecuvîntare: áldás; neadevăr: igazságtalanság.

Főnévből praepositióval kapcsolatban, pl. descîntec: ráolvasás; preumblare (plimblare): sétálás; contrazicere: ellenmondás.

II. Melléknévet alkothatunk:

a) melléknévből *-el, -cel, -icel, -șor, -uț, -eț, -leț, -uî* képzővel, pl. subțire (vékony), subțirel (vékonyka); mare (nagy), măricel (nagyocska); bun (jó), bunicel; acru (savanyú), acrișor; mic (kicsiny), micuț; alb (fehér), albeț; lung (hosszú), lunguî, lunguleț (hosszúkás); verde (zöld), verziû, verziû (zölde).

b) főnévből a következő képzőkkel 1. *-esc, -os, -aș, -iș, -tec (-tic), -nic*, pl. părinte (szülő), părintesc (hn. szülői), părintescă (n.); mînie (harag), mînios (haragos); patimă (szenvedély), pătimaș (szenvedélyes); cruce (kereszt), cruciș (keresztben); toamnă (ősz), tomnatec, tomnatic (őszi); obraz (arc), obraznic (arcátlan); 2. eme képzőkkel, melyek a nyelvujítással léptek be a román nyelvbe: *-al, -ic*, pl. rege (király), regal (királyi); poet (költő), poetic (költői).

c) igéből a következő képzők segítségével: *-eț, -bil*, pl. a îndrăzni (merészelni), îndrăzneț (merész); a lăuda (dicsérni), laudabil (dicséretre méltó). A nyelvujítás alkotta *-bil* képző romános formája *-ver*, élt a régi nyelvben; sokan azonban, kivált a latinoskodók, ma is használják: *lăudaver* (dicséretre méltó).

Összetett melléknév kevés van a román nyelvben; azoknak is java része a nyelvujításnak köszöni lételet.

Melléknév főnévvel kapcsolatban: fructifer (termékeny); somnifer (álmot hozó).

Melléknév melléknévvvel: a tot puternic (mindehható).

Melléknév határozóval: binecuvîntat (áldott); nevinovat (ártatlan).

Melléknév praepositióval: cuviincios (illő); afund (mély); indispus (kedvtelen).

III. Igét alkothatunk:

a) igéből nagyon keveset, pl. a dormi (aludni), a dormita, (szundikálni); a scăpa (elejteni), a scăpăta (alásülyedni erkölcsileg vagy vagyonilag); b) főnévből olyan igéket, melyek az indicativus praes. imperfectumában *-ez* (I. igeragozás), *-esc* (III. igeragozás) végzettel bírnak, pl. lucru (dolog), a lucra (dolgozni), lucrez (dolgozom); vorbă (szó), a vorbi (beszélni), vorbesc (beszélek). Főnévből ige származhatik még a következő képzők segítségével: *-eca*, *-ega*, *-ura*, *-ișă*, *-ui*, *-isi*, *-iza*, pl. fier (vas), a fiereca (megvasalni); spumă (tajték), a spumega (tajtékozni); vînt (szél), a vîntura (polyvától megtisztítani a búzát); față (arc), a înfățișa (szembesíteni); păcat (bűn, véték), a păcătui (vétkezni); istorie (történet), a istorisi (elmondani); romîn, a romîniza (románosítani); c) melléknévből ugyanolyan igéket, melyeknek a jelen időben *-ez*, *-esc* végzetük van, pl. ușor (könnyű), a ușora (könnyíteni), ușorez; orb (vak), a orbi (megvakulni, megvakítani), orbesc.

Megjegyzendő: strîmt (szűk), a strîmtora (szűkíteni), strîmtorez; moale (lágy), a moleși (lágyítani), moleșesc; d) névmásból, pl. însuși, însușesc (elsajátítok); e) számnévből, pl. mult, înmulțesc (sokszorosítok); doi, îndoesc (behajlítok); f) határozóból, pl. târziu (késő), întîrziez (kések, késledem); g) praepositióból, pl. înainte, înainteaz (előre haladok); înapoi, înapoiez (hátra maradok); asupra, asupraesc (elnyomok).

A nyelvújítással az igének különböző összetétele más beszédrészekkel került a nyelvbe, pl. crucific (keresztre feszíttek); multiplic (sokszorosítok); circumscriu (körülírok); contrazic (ellentmondok) stb. A legszokottabb összetétel a különböző elválaszthatatlan prepositiókkal, pl. descriu (leírok); descînt (ráolvasok); subscriu (aláírok) stb.

Ami a főnevek nemváltoztatását illeti, megjegyezzük, hogy mássalhangzón végződő főnév oly módon válik nőneművé, ha *-a* képzőt függesztünk hozzá, pl. domn: úr; doamnă: úrnő; copil: fiúgyermek; copilă: leánygyermek stb.

Az *-el* kicsinyítő képzőben végződő főnevekben azonban, ha nőneműekké válnak, az *-ela* alak összevonandó *-ea*, *-eaüä*-be, pl. *purcel*: malac; *purcea*, *purceaüä*; *vițel*: borjú; *vițea*, *vițeaüä*: üsző-tinó. A hivatalos foglalkozást, rangot, méltóságot jelentő főnevekből *-easă*, *-iță* képzővel alkotunk nőnemű főnevet, pl. *împărat*: császár; *împărăteasă*: császárnő, császárné; *preot*: pap; *preuteasă*: papné; *dascăl*: tanító; *dăscăliță*: tanítónő, tanítóné; *învățător*: tanító; *învățăto-reasă*: tanítónő; *învățătoriță*: tanítóné; *socaci*: szakács; *socăciță*: szakácsné; *baron*: báró; *baroneasă*: bárónő; *baroniță*: báróné stb.

Nőnemű főneveket alkothatunk még: *-că*, *-oai*e, *-oane* képzővel is, pl. *romîn*; *romîncă*: román nő; *ungur*: magyar; *unguroaică*, *unguroane*: magyar nő; *sîrb*: szerb; *sîrboaică*: szerb nő; *neamț*: német; *nemțoaică*, *nemțoane*, *nemțoai*e: német nő stb.

A rövid *-i* hangra végződő melléknevekből *-e* képzővel alkotjuk a nőnemet, pl. *vechî*: régi, *veche*; *stîngaci*: balos, balkezű, *stîngace*.

Az *-iü* végzetű melléknevekből *-ie*-vel, pl. *auriü*: arany-sárga, *aurie*; *cenușiü*: hamvasszürke, *cenușie*.

A *-tor* végzetű melléknevek *-e* képzővel válnak nőneműekké, pl. *muncitor*: küszködő, szenvedő, *muncitoare*.

Az *-el* kicsinyítő képzővel ellátott melléknevek nőneme *-ică*-re végződik, pl. *mititel*: kicsiny, *mititică*; *subțirel*: vékony, *subțirică*; *frumoșel*: szép, *frumoșică* (*frumușică*). Néha *-ea*-ra, pl. *mititel*, *mititea*; *frumoșel*, *frumoșea* stb.

Rövidítések és műszavak.

Az alábbiakban felsoroljuk mindazon rövidítéseket s műszavakat, melyek a román nyelvben leginkább járatosak. Együttal szükségesnek tartottuk e lajstromhoz csatolni mind-anna elnevezéseket, melyeket nyelvtanunk tartalmaz.

Rövidítve	Teljes értelme	Jelentése
a. c.	anul curent.	folyó év; f. é.
l. c.	luna curentă.	folyó hó; f. hó.
d. e.	de exemplu	például; pl.
d. p.	de pildă	
d. Hr. }	după Hristos	Krisztus után; Kr. u.
d. Cr. }	după Cristos	
în. d. }	înainte de Hristos	Krisztus előtt; Kr. e.
Hr. (Cr.) }	înainte de Cristos	
D-le.	Domnule!	Uram!
D-lor.	Domnilor!	Uraim!
D-zeŭ.	Dumnezeŭ.	Isten.
D-ta.	domniata.	maga, ön, kegyed, uraságod.
D-voastră.	Domnia voastră.	maga, ön, kegyed, uraságod.
Dl.	Domnul.	az úr.
M. S. M. E.	Măria (maiestatea) sa; ei.	Fölsége.
S. (Sf.)	Sînt (Sfînt).	Szent.
S. S.	Sfinția sa.	Szentsége.
ș. a. m. d.	și așa mai departe.	és így tovább.
ș. c. l.	și cealaltă.	stb.
N.	nominativ.	alany eset.
G.	genitiv.	birtokos eset.
D.	dativ.	tulajdonító eset.
A.	accusativ.	tárgy eset.
V.	vocativ.	fölszólító eset.

A román nyelvtanokban a következő elnevezések járatosak: părțile cuvîntului: beszédrész; vorbă: szó; silabă: szótag; sunet: hang; literă: betű; propoziție, propozițiune: mondat; substantiv: főnév; concret: összevont; abstract

elvont; substantive proprii: tulajdonnevek; — commune: köz; — colective: gyűjtő; — materiale: anyagnevek; gen: nem; număr: szám; cas: eset; declinațiune: főnévragozás; singular, singurit: egyes szám; plural, înmulțit: többes szám; articol, articol: ártikulus, nemszócska; adiectiv: melléknév; genul bărbătesc, -masculin: hímnem; genul femeesc, -feminin: nőnem; numărul: számnév: — hotărit: határozott; -nehotărit: határozatlan; — cardinal: alap; — ordinal: rend; — distributiv: osztó; — proporțional: arány; — multiplicativ: sokszorozószámnév; pronume: névmás; — personal: személyes; — posesiv: birtokos; — demonstrativ: mutató; — relativ: visszahozó; — interrogativ: kérdő: — nehotărit: határozatlan névmás; verb: ige; modul indicativ: jelentő mód; — conjunctiv: kötő —; -optativ: óhajtó —, föl-tételes —; — imperativ: parancsoló —; — infinitiv: határozatlan —; gerundiul, supinul: főnévi igenév; participiul: melléknévi igenév; presentele: jelen idő, folyó jelen; imperfectul: folyó múlt; perfectul simplu: egyszerű befejezett jelen; perfectul compus: összetett befejezett jelen; mai mult ca perfectul: befejezett múlt; fiitorul: jövő idő; verb ajutător, — auxiliar: segédige; verb nepersonal, — impersonal: személytelen —; verb nerugulat: rendhagyó —; adverb: határozó; suffix: képző stb. stb.

A mi grammatikánkban található még a következő műszók: praepositio: viszonyzó (előljáró); praesens imperfectum: folyó jelen, jelen idő; praeteritum imperfectum: folyó múlt; futurum imperfectum: folyó jövő; futurum perfectum, futurum exactum: befejezett jövő; auristus: befejezett jelen (elbeszélésben); praesens perfectum: befejezett jelen; praeteritum perfectum: befejezett múlt.

A háromféle helyesírás.

bucată: falat, darab.
 mușc, a mușca, muș-
 cat: harap.
 săr, a sări, sărit: ugrik
 vioșie: jókedv.
 bucătură: falat.
 rump (rup), a rumpe
 (rupe), rupt: tör.
 dinte: fog.
 să pare: úgy látszik.
 ademenesc, a ademe-
 ni, ademenit: áltat,
 csábít.
 miros: szag.
 urmez, a urma, urmat:
 követ.
 mieunez, a mieuna,
 mieunat: nyávog.
 frec, a freca, frecat:
 dörzsöl.
 lingușire: hízelgés.
 incredințez, a incre-
 dința, incredințat:
 biztosít.
 curăție: tisztaság.
 amicitie, prietenie:
 barátság.

înșel, a înșela, înșe-
 lat: megszal.
 aparință: nyilvánulás,
 jelenség.
 întru adins: komolyan.
 întru adevăr: igazán.
 recompensez, a re-
 compensa, recom-
 pensat: vizsonoz.
 ma car, a să căra
 (cărat): elviszi magát.
 las, a lăsa, lăsat:
 hagy.
 singurel: egymagában.
 mă mir, a să mira
 (mirat): csodálkozik.
 încep, a începe, în-
 ceput: kezd.
 îmbunez, a îmbuna,
 îmbunat: csitít, becéz,
 dédelget.
 făt: fiú.
 neadevărat: igazságta-
 lan.
 căștig, a căștiga, căș-
 tigate: szerez.
 folos: haszon.

Etymologicus:

Akadémiai:

Phoneticus:

Unu pruncu se ducea cu una bu- Unŭ pruncŭ se Un prune să du-
 ducea cu o bu- ducea cu o bucată cea cu o bucată de
 cata de pane in de pâne în mână, pine în mână, muș-
 mana, musicandu mușcându din când când din când în
 dein candu incandu în când din pâne și când din pine și să-
 dein pane si sarindu sârindŭ de vioșia la rind de vioșie la

de vîosia la tota bu-
catur'a ce o rumpea
cu dentii. Er' una
pisica adaminita de
mirosulu mancarei
l'urmă mieunandu
si frecanduse de
petiôrele pruncului
asia cîtu cu dulcile
ei lingusiri se para
cà vrè alu increden-
tiă despre curati'a
amicetiei ei catră
densulu.

Prunculu insie-
latu de aste frumôse
aparentié crediu in-
tru adensu, cumu
cà mici i-e intru
adeveru amicu si
vrendu alu recom-
pensă i dede una
parte dein bucata.
Ci micia abia pren-
se in gura bucatu'r'a
si se si cară lasandu
pe pruncu singurelu.

Acest'a vediendu
prunculu se miră si
incepu a plange. Er'
unu mosiu betranu
apropianduse si im-
bunandulu i dîse:
Nu te superă fetulu
meu, cã pisic'a e cã
amicii neadeverati;
ea veni dupa tine
numai cã se castige
folosulu seu, si cas-
tigandulu n'ai ce
mai astepta dela ea.

tôtă bucătura ce o
rumpea cu dinții.
Êr' o pisică adămă-
nită de mirosul
mîncărei l'urma
mieunându și fre-
cânduse de picioa-
rele pruncului așa
cît cu dulcile ei lin-
gușiri se părea, că
vrea alū încredința
despre curăția ami-
țitiei ei cătră den-
sulu.

Prunculū înșelatū
de aste frumôse apă-
rințe cređu intru
adins, cumcã miței
i-e întru adevărū
amicū și vrëndū
alū recompensă i
dede o parte din
bucată. Ci mîța abia
prinse în gură bu-
cătura și se și căra
lăsîndū pre pruncū
sîngurelū.

Acêsta vèdëndū
prunculū se mira și
începū a plînge. Êr'
unū moșiu bētrînū
apropiînduse și im-
bunându-l i dîse:
Nu te supēra fētulū
meu, cã pisica e ca
amicii neadevērati;
ea veni după tine
numai ca să căștîge
folosulū seu, și căș-
tigându-l n'ai ce
mai aștepta dela ea.

toată bucătura ce o
rumpea cu dinții.
Îar o pisică ademe-
nită de mirosul
mîncareî il urma
mieunînd și frecîn-
du-să de picioarele
pruncului așa, cît
cu dulcile ei lingu-
șiri să părea, că vrea
a-l încredința despre
curăția amicitiei ei
cătră dînsul.

Pruncul înșelat
de aste frumoase
aparințe, crezu întru
adins, cumcã miței
i e întru adevăr
amic și vrînd a-l re-
compensa, îi dede o
parte din bucată. Ci
mița abea prinse în
gură bucătura și să
și căra, lăsînd pe
prunc singurel.

Aceasta vâzînd
pruncul, să mira și
începu a plînge.
Îar un moș bătrîn
apropiîndu-să și im-
bunîndu-l îi zise:
Nu te supăra fătul
mieū, cã pisica e ca
amicii neadevărati;
ea veni după tine
numai ca să căștîge
folosul său și căști-
gîndu-l, n'ai ce mai
aștepta dela ea.

Olvasmányok.

Közmondások. Idiotismusok.

proverb, zicătoare:	armasar: csődör.
közmondás.	umăr: váll.
șeauă: nyereg.	corn: szarv.
îapă: kanca.	capră: kecske (amibe a
poală: pendely, szoknya.	fadarabot teszük fűrésze-
scurt: rövid.	lés alkalmával).
leg, a lega, legat: köt.	meliță: kendertilló.
sac: zsák.	leucă: lőcs.
plin: teli.	colac: kalács.
corb: holló.	coadă: fark.
moară: malom.	cos, a cosi, cosut: var.
mă prăpădesc, a să	sparg, a sparge, spart:
prăpădi (prăpădit): el-	betör.
pusztul.	roată: kerék.
nod: csomó.	cioară: varjú.
papură: káka.	biruesc, a birui, biruit:
mă pripesc, a să pripi	legyöz.
(pripit): siet.	leac: orvosság
trec, a trece, trecut:	ovăs: zab.
elmúlik, lefolyik.	goz: gaz.
astup, a astupa, as-	bîrnă: gerenda.
tupat: betöm.	nor, nuor: felhő.
călcîi: sarok.	risipesc, a risipi, ri-
descure, a descurca,	sipit: szétszór.
descurcat: szétbont.	arăt (arat), a arăta,
paî: szalma(szál).	arătat: mutat.
țințar: szunyog.	

Muerea a îmbățiînit pe dracu.

Cu o floare nu să face vară.

Bate șeaua să priceapă îapa.

Poale lungî și minte scurtă.

Leagă sacul la gură până e plin.

Corb la corb nu scoate ochi.

Arde moara, dar și șoarecii să prăpădesc.

Caută nod în papură.

Cine să pripește, să pîrlește.
 Apa trece, pietrele rămîn.
 Să nu dea dumnezeu omului cît poate răbda.
 Găina de e pasere, cînd bea apă, tot să uită la dumnezeu.
 Gura lumii numai pămîntul o astupă.
 Nu umbla gonind vînturile și măsurînd cîmpurile.
 Unde nu e cap, vai de picioare.
 Mi s'aŭ aprins călcîiele de dorul țării.
 Fuge mincînd pămîntul.
 S'a luat apa dela moară
 A dat pielea popii.
 Vrea să îndrepte lumea cu umărul.
 A ajuns cuțitul la os.
 A ajuns la creangă verde.
 A ajuns în corn de capră.
 Îi umblă gura ca melița.
 A căutat pe dracul și a și dat de el.
 Vorbește în vînt.
 Acolo umblă cîinii cu colacii 'n coadă.
 Acul e mic, dar mari haine coasă.
 Adevărul umblă de multe ori cu capul spart.
 A fi a cincea roată la car.
 Fă bine, așteaptă rău.
 Mai multe cioare birue pe una.
 Mîncă ca trei, lucră ca șapte.
 Nașterea omului e pentru alții, moartea e a lui.
 Nicî o boală fără leac.
 Nu-î ovăsul pentru giște.
 Nu știî din ce tufă sare iepurele.
 Romînul zice: „Dă-mî, Doamne, mintea neamțului cea
 din urma !“
 Ursul nu joacă de bună voie.
 Vede gozul în ochiul altuia, dar birna din ochiul său nu.
 Vîntul adună norii și chiar vîntul îi risipește.
 Ziua bună de dimineața să arată.

A seregély. (Graurul.)

vînător: vadász.
 nespus: kimondhatat-
 lanul.
 buzunar: zseb.
 clipă: szempillantás.

sosesc, a sosi, sosit:
 megérkezik.
 vînat: vadászat.
 ascund, a ascunde,
 ascuns: elbúvik.

Un vînător bătrîn avea odată un graur, care putea să vorbească cîteva cuvinte. Cînd venea acasă dela vînat, bătrînul vînător striga: „Grăurel, unde eşti?“, iar graurul răspundea îndată: „Aici sînt!“ Lui Îonel (Jánoska) cel mic, care era băiatul vecinului, îi plăcea nespus de mult paserea aceasta. El venea adese ori la vînător, ca să să joace cu graurul. Odată a venit Îonel, cînd bătrînul vînător era dus la vînat. Atunci el prinse paserea și după ce o băgă repede în buzunar, voi să fugă cu ea. Tocmai în clipa acea vînătorul, care sosise dela vînat, intră în casă. Acesta, ca să facă plăcere lui Îonel, striga ca de obicei: „Grăurel, unde eşti?“ Atunci paserea, ce era ascunsă în buzunarul copilului, răspunse tare: „Aici sînt!“

Mese a félemberről.

flăcău: legény.
 stîină: esztena.
 isprăvesc, a isprăvi,
 isprăvit: csinál, végez;
 elalszik.
 iască: tapló.
 cremene: tűzkő, kova.
 mă sui, a să sui, suit:
 fölmászik.
 copac: erdei fa.
 zăresc, a zări, zărit:
 észrevesz.
 mă daŭ jos, a să da
 jos, dat: leszáll.

aflu, a afla, aflat:
 talál.
 minune: csoda.
 aud (auz), a auzi, auzit:
 hall.
 minciună: hazugság.
 ton: hang.
 satan: sátán.
 leg, a lega, legat: köt.
 mijlociu: középső.
 pătesc, a păți, pățit:
 megjár, rosszul jár.
 mirare: csodálat.
 groază: irtózat.

apuc, a apuca, apucat:
elfog.

îeu înima în dinți, a
lua înima în dinți,
luat: neki bátorodik

grăesc, a grăi, grăit:
beszél.

spun, a spune, spus:
mond.

pitic: törpe.

nuntă: lakodalom.

moară: malom.

macin, a măcina, mă-
cinat: öröl.

porumb: kukorica

înjug, a înjuga, înju-
gat: járomba fog.

sac: zsák.

car: szekér.

plec, a pleca, plecat:
elindul.

jug: járom.

bardă: bárd.

trimit, a trimite, tri-
mis: küld.

botez: keresztelő.

crac: ág.

vîrf: csúcs.

înfig, a înfige, înfipt:
bedőf.

scoț, a scoate, seos:
kivesz.

mă urc, a să urca,

urcat: fölmászik.

cad (caz), a cade, căzut:
leesik.

bărdoî: nagy bárd.

sbor, a sbura, sburat:
röpül.

puî: fiók.

întimplare: történet.

scap, a scăpa, scăpat:
kimenekül, kiszabadul.

bag, a băga, băgat:
dug.

raî: mennyország.

fîntînă: kút.

bag de samă: számba
vesz, ügyet vet.

întorc, a întoarce,

întors: visszafordul.

mă daŭ, a să da pe
ghiață: csuszkál, si-
kánkozik.

ghiață: jég.

mă pomenesc, a să
pomeni, pomenit:
megemlékezik; fölébred.

șed (sez), a șede, șezut:

oală: fazék. [ül.

trîntesc, a trînti,

trîntit: odavág.

istorie: történet.

lovesc, a lovi, lovit:
üt.

oblu: egyenes.

omor, a omori, omo-

rît: agyonüt, megöl.

A fost odată ca nici odată, că dacă n'ar fi fost, nu s'ar
povestî. A fost și este și de acea să povestește.

Aŭ fost odată trei flăcăi frați ciobani. Șezînd ei odată
în stîină și isprăvindu-li-să focul și ȧasca și cremenea, n'aveau
cu ce să-și facă de mîncare. Făcîndu-li-să foame, fratele cel
mai mare să sui într'un copac, că doară va vedea vr'o zare

de foc (látni fog valamiféle tűzfényt). Intr'o depărtare mare zări un foc mic și dîndu-să jos, să duse acolo și află o jumătate de om, frigînd pe un om.

„Ce minune mare, măi!“ zise el, „o jumătate de om să frigă pe un om! lucru neuzit și nevăzut!“ „Știi, că o să te frig și pe tine, dacă nu-mi vei spune o minciună,“ îi răspunse jumătatea de om cu un ton de satană. „Nu știu nici o minciună,“ îi răspunse ciobanul. Atunci jumătatea de om îl legă d'un copac și să puse iar la foc.

Frații ceialalți văzînd, că nu măi vine fratele cel măi mare, hotărîră să meargă unul din ei la focul văzută; decî merse cel mijlociu, care o păți ca cel măi mare. In urmă merse și cel măi mic și mirare cu groază îl apucă, cînd văzu pe frații săi legați de copaci și jumătatea de om frigînd un om; dar luăndu-și inima 'n dinți, grăi așa: „Cum, tu, un pitic, vei putea mînca un om?“ „Dară nu știi, că te frig și te mănînc și pe tine, dacă nu mi-î (nu mi vei) spune o minciună bună!“ „Pe cine?“ întrebă ciobanul. „Pe tine,“ răspunse jumătatea de om. „Ei bine“, îi zise ciobanul, „o să-ți spun o minciună“.

Atunci ciobanul începu a spune așa: „La nunta tatii ducîndu-mă la moară, ca să macin porumb, am înjugat sacii la car, am pus boii în car și am plecat. Și ajungînd la moară, am măcinat și punînd iară boii în car și sacii la jug am plecat acasă. La trei zile după nuntă îmi dădu tata barda și mă trimise în pădure să tai lemne pentru botezul mieu. In pădure era numai un copac, care ajungea la cer și care n'avea crai decît numai în vîrf. Tata îmi spuse, că avînd d'a mă urea tocmai în vîrf, să înfig barda în pom și să pun piciorul pe ea; după aceea s'o scot și s'o înfig măi sus, și iară să pun piciorul pe dînsa, și așa să mă urec pînă în vîrful lui; dară îmi spuse să înfig barda bine 'n copac, ca să nu cad, că dacă voi cădea, barda va face șapte bîrzi și un bîrdoi și va sbura cu mine la cer, unde sînt niște puî de rîndunică, care dacă m'or (= mă vor) vedea, mă vor mînca. Așa plecai în pădure,

făcuî dnpă zisa tată-mieū și din întîmplare scăpă barda, și șapte bărzi și un bardoî sburară cu mine la cer; aci cum mă văzură puii de rîndunică, în loc să mă mănînce, mă luară și băgară în raî. Acolo cum întraî, văzuî o fintină și mă duseî la ea să bea apă. După ce băuî apă, mă duseî la preumblare; dară băgaî de samă, că mi-am uitat capul la fintină. Intorcîndu-mă la fintină văzuî, că capul făcuse două picioare și să dădea pe ghiață; îl luaî și cînd îl puseî la loc, mă pomenîi la pămînt și văzuî pe tată-mieū și pe tată-tăū, că ședeau jos pe cîte un trunchi de stejar și făceau oale, însă tată-mieū trîntea în capul tată-tăū toate oalele, care nu le făcea bine, așa după cum trîntesc eū toporul acesta 'n capul tăū.“

Ciobanul, care în timpul istoriei pusese mîna pe topor, îl lovi pe pitic oblu în cap și omorîndu-l, să scăpă pe sine și pe frațîi săi.

Cîntecul gînteî latine.

gintă: törzs, nem.
 regină: királynő.
 frunte: homlok.
 divin: isteni.
 lucește, a luci, lucit:
 fénylik.
 secular: százados.
 menire: küldetés, hivatás.
 măreț: büszke.
 îndrept, a îndrepta,
 îndreptat: igazít.
 merg, a merge în cap,
 mers: élen halad.
 vărs, a vărsa, vărsat:
 önt.
 urmă: nyomdok.
 virgină: szűz.
 farmec: varázs.
 răpitor: elragadó.
 străin: idegen.

mă înclin, a să în-
 clina (înclinat): meg-
 hajlik.
 genunche: térd.
 cad, a cade, căzut:
 esik.
 dor: vágy.
 viū: élénk.
 zimbitor: mosolygó.
 senin: derült.
 mă oglindez, a să
 oglinda (oglindat): tü-
 körbe tekint.
 splendid: fényes, tün-
 döklő.
 mă scald, a să scaldă
 (scaldat): fürdik.
 smarald: smaragd.
 cōmoară: kincs.
 voios: vîg.

împart, a împărți,
 împărțit: eloszt.
 teribil: szörnyű.
 mînie: harag.
 braț: kar.
 liberător: fölszabadító.
 lovesc, a lovi, lovit:
 üt.
 crud: nyers, durva.
 tirănie: zsarnokság.

lupt, a lupta, luptat:
 küzd.
 onor: becsület.
 judecată: ítélet.
 față cu: szemben.
 sînt: szent.
 admirare: csodálat.
 reprezentez, a repre-
 senta, reprezentat:
 képvisel.

Latina gintă e regină
 Intr'- ale lunei ginte mari;
 Ea poartă 'n frunte o stea divină,
 Lucind prin timpii seculari.
 Menirea ei tot înainte,
 Măreț îndreaptă pașii săi,
 Ea merge 'n capul altor ginte,
 Vărsind lumină 'n urma ei.

Latina gintă-î o virgină
 Cu farmec dulce, răpitor;
 Străinul în cale i să inclină
 Și pe genuchă cade cu dor.
 Frumoasă, vie, zimbitoare,
 Sub cer senin, în aer cald,
 Ea să oglindă 'n splendid soare,
 Să scaldă 'n mare de smarald.

Latina gintă are parte
 De-ale pămîntului comori,
 Și mult voios ea le împarte
 Cu celelalte-a ei surori.
 Dar e teribilă în mînie,
 Cînd brațul ei liberător
 Lovește 'n cruda tirănie
 Și luptă pentr' al ei onor.

In ziua cea de judecată,
 Când față 'n cer cu Domnul sînt,
 Latina gintă a fi întrebată :
 „Ce-ai făcut p'acest pământ ?“
 Ea va răspunde sus și tare :
 „O Doamne, 'n lume cît am stat,
 In ochii săi plinî de admirare,
 Pe tine te-am reprezentat !“

(*Vasilie Alexandri.*)

I.

mă leagăn, a să legăna
 (legănat): ringatózik.
 scad, a scade, scăzut:
 alászáll, rövidül.
 frunziș: lombozat.
 răresc, a rări, rărit:
 ritkít.
 dungă: oldal.
 cîntăreț: dalos (madár).
 alung, a alunga, alun-
 gat: elkerget.
 stol: csoport.

zare: fény.
 întunec, a întuneca,
 întunecat. besötétít.
 scutur, a scutura,
 scuturat: ráz.
 aripă: szárny.
 veștejit: hervadt.
 amorțit: dermedt.
 mă îngîn, a să îngîna
 (îngînat): áltatja (önma-
 gát), csillapítja (magát).

Ce te legenî, codrule,
 Fără ploaie, fără vînt,
 Cu crengile la pămînt ?
 — De ce nu m'aș legăna,
 Dacă trece vremea mea !
 Ziua scade, noapte crește,
 Și frunzișul mi-l rărește.
 Bate vîntul frunza 'n dungă,
 Cîntăreții mi-î alungă ;
 Bate vîntul dintr'o parte,
 Îarna-î ici, vara-î departe.

Și de ce să nu mă plec,
 Dacă paserile trec !
 Peste vîrf de rămurele
 Trec în stoluri rîndurile,
 Ducînd gîndurile mele
 Și norocul mieu cu ele.
 Și să due pe rînd, pe rînd,
 Zarea lumii 'ntunecînd ;
 Și să duc ca clipele,
 Scuturînd aripele,
 Și mă lasă pustiit,
 Veștejit și amorțit, —
 Și cu doru-mî singurel,
 De mă 'ngîn numai cu el.

II.

falnic: büszke.
 cîntare: dal.
 scară: lépcső.
 marmură: márvány.
 pătrund, a pătrunde,
 pătruns: behatol.
 înalbesc, a înalbi,
 înalbit: megfehérít.
 tinăreță: ifjúság.
 mireasă: menyasszony.
 suflare: lehellet.
 izbesc, a izbi, izbit:
 rácsap.
 zid: fal.
 sun, a suna, sunat:
 hangot ad.
 val: hullám.

țintirim: temető, cin-
 terem.
 tăcere: hallgatás, csönd.
 cetate: város.
 preot: pap.
 vechime: régi kor.
 miezul nopții: éjfél.
 glas: hang.
 adînc: mély.
 grai: szó.
 rostesc, a rosti, ro-
 stit: mond.
 lin: csendes, enyhe.
 înviî, a învia, înviat:
 föltámad.
 mort: halott.

S'a stins viața falnicei Veneții,
 N'auzi cîntări, nu vezi lumină de baluri ;
 Pe scări de marmură, prin vechi portulari
 Pătrunde luna, înalbind păreții.

Okeanos să plînge pe canaluri,
 El numa 'n veci e 'n floare tinărețîi;
 Mireseî dulcî î-ar da suflarea viețîi,
 Izbește 'n ziduri vechi, sunînd din valuri.

Ca 'n țintirim tăcere e 'n cetate.
 Preot rămas din a vechimeî zile,
 San-Marco, sinistru miezul nopțîi bate.

Cu glas adînc, cu graiul de Sibile,
 Rostește lin în clipe cadențate:
 „Nu 'nvie morțîi, — e în zadar, copile!“

(*Mihaî Eminescu.*)

A képhez. (La icoană)

icoană: kép, szentkép.
 cătun: kis hegyi falu.
 adorm, a adurmi,
 adurmit: elalszik.
 bordei: földbe ásott ka-
 lyiba.
 vatră: tűzhely.
 suflet: lélek.
 trist: bánatos, szomorú.
 chinuit: meggyötört.
 somn: álom.
 netezesc, a netezi,
 netezit: simogat.
 ard, a arde, ars: ég.
 boală: betegség.
 încetez, a înceta, în-
 cetat: megszünik.
 țip, a țipa, țipat: jajgat.
 fărîm, a fărîma, fărî-
 mat: morzsol.
 tulbure: zavaros.
 pleoapă: szempilla.

obosit: fáradt, kimerült.
 biruesc, a birui, bi-
 ruit: legyöz.
 gonesc, a goni, gonit:
 üz.
 curm, a curma, cur-
 mat: félbeszakít, ketté-
 fulger: villám. [vág.
 străbat, a străbate,
 străbătut: áttör.
 întuneric: sötétség.
 beznă: homály.
 fălfăesc, a fălfăi,
 fălfăit: libeg.
 pară: lánglobbanás.
 istovit: kimerült.
 odor: kincs.
 așintit: meredt.
 silesc, a sili, silit:
 kényszerít.
 popas: megállás, pihenő
 hely.

ocolesc, a ocoli, ocolit: megkerül.
 trudit: kimerült.
 orbește: vakon.
 închipuese, a închipui, închipuit: képzél.
 credință: hit.
 înoptat: elsötétedett.
 încap, a încape, încăput: befér.
 minune: csoda.
 zdrobesc, a zdrobi, zdrobit: összetör.
 milă: szánalom.
 jale: gyász, bánat.
 prefac, a preface, prefăcut: átalakít.
 rugăciune: imádság.
 cucernic: jámbor, alázatos.
 închinare: meghajlás.
 deschid (deschiz), a deschide, deschis: kinyit.
 zimbesc, a zimbi, zimbit: mosolyog.
 caut (cat, cot), a căuta (a căta, a cota), căutat (câtat, cotat): keres, tekint.
 tind, a tinde, tins: kinyújt.
 rugă: kérelem.
 plîngere: panasz.
 Isus: Jézus.
 Fecioară: A szent-szűz.
 spășit: vezeklő.
 ingenunchi, a ingenunchia, ingenunchiat: letérdel.
 mă îndur, a să în-

dura (îndurat): irgalmaz.
 rază: sugár.
 încălzesc, a încălzi, încălzit: melegít.
 farmec: varázs.
 lipesc, a lipi, lipit: ragaszt.
 ațintit: merőn rászegzett.
 deștept: éber.
 scîncit: nyöszörgés.
 acoper, a ocoperi, acoperit: betakar.
 pază: védelem.
 tînjesc, a tînji, tînjit: sînylódik.
 văpae: lánglobbanás.
 cuprind (cuprinz), a cuprinde, cuprins: átfog, átkarol.
 grumaz: nyak.
 micuț: kicsiny.
 rup, a rupe, rupt: szakít.
 amuțesc, a amuți, amuțit: elnémul.
 lacom: mohó.
 căutătură: tekintet.
 înmărmurit: megkövült.
 groaznic: szörnyű.
 cumplit: kegyetlen.
 sârman, sîrman: szegény, nyomorult.
 cersesc, a cerși, cerșit: koldul.
 pumn: ököl.
 încleștat: összeszorított.
 lut: sár.
 împietrit: megkövült.
 mut: néma.
 hohot: hahota.

huruesc, a hurui, huruit: csörömpöl.

greoi: nehézkés.

sparg, a sparge, spars: összetörök.

crunt: kegyetlen.

desnădejduire: reménytelenség.

scăpăr, a scăpăra, scăpărat: szikrázik.

ajurare: önkívület.

zmintit: bolond.

scîndură: deszka.

izbesc, a izbi, izbit: földhöz csap.

răcnesc, a răcni, răcnit: ordít.

rîs: kacagás.

pornesc, a porni, pornit: megindul.

Noaptea s'a lăsat pe vale și cătunu-î adormit.

In bordei sărac, la vatră, suflet trist și chinuit,

Fără somn, tinăra mamă copilasu-și ține 'n poală,

Și plîngînd îl netezește pe obrajii arși de boală.

De cu sară mititelul încetase să măi țipe;

Să ducea, văzînd cu ochii, viața-i fărămată 'n clipe.

Peste ochii mari și tulburî cad pleoapele-obosite,

Somnu-l birue, adoarme. Sufărî repezî ca gonite

De-al morții frig, din urmă trec măi slabe, măi curmate . . .

Ea tresare; — cum le-ascultă, șir de fulgeri îi străbate

Intunericul din suflet. — Pe păreți, în bezna rece,

Fălfăind ca o'aripă, para focului să trece.

Îat'o scoborînd la vale, galbănă și istovită,

Cu odoru-î strîns la sinu-î; cu privirea ațintită

Spre biserica cu Sfînta, ea-și silește 'ncetu-î pas. —

De trei nopți și două zile bate drum făr'de popas;

Ș'ar fi ocolit pămîntul, făr'a să simți trudită.

Ea credea profund, orbește . . . Mare și ne 'nchipuită

E credința, ce 'ntr'un suflet înoptat și trist încape!

„Nu să poate făcătoarea de minuni să nu mi-l scape!

Iși zicea mereu în gîndu-î, — inimă de piatră fie

Și 'ncă s'ar zdrobi de milă. — Toată jalea mea pustie

Mi-oî preface-o 'n rugăciune la picioarele Prea-Sfînteî,

Și 'n cucernică 'nchinare și plîngînd sta-voi nainte-î,
Păn' ce-l voi vedea din somnu-î, ochiî mari blind deschi-
zîndu-șî,

Zimbitor cătînd spre mine și mînuțele tinzîndu-șî . . .
Cum să nu-mî asculte Sfînta rugă mea ș'a mele plingerî? . . .
Eû atîta am pe lume, — pe cînd ceru-i plin de îngerî!“

Blîndă, cu Isus în brață, din argint, Fecioara cată
Cu iubire spre spășita mamă jos îngenunchiată :
Parc' (= pare că) ascultă și 'nțelege. — „O, îndură-te,
privește-l!

Și din ochiul tăû c'o rază de viață încâlzește-l!
Căci tu știi, ce farmec dulce-î să-ți lipești pruncul de piept,
Ațîntit să-ți stea asupră-î și prin somn ochiul deștept,
Și cum inima-ți tresare, c'un scîncit cînd el te chiamă,
Să-l acoperî cu iubirea și cu paza ta de mamă.
Vezi-l tinjitor, cum doarme 'n frumusețea-î îngerească !
Cum putea-va fără dînsul mama lui să măî trăească ? . . .

Te îndură, — din văpaia viețîi tale dă-î viață,
Să-mî cuprîndă iar grumazul cu micuțele lui brață.
Ca și mine strîngî la pieptu-ți lumea 'ntreagă 'n fiul tăû . . .
O de-ai ști, cu ce 'ntuneric copere sufletul mieû
Ochiu-î stîns — și ce pustie mi-ar fi viața fără dînsul, —
N'ai putea să stai o clipă, rece, ascultîndu-mî plînsul!“ . . .
Dar de-odată-și rupse vorba, — limba-î amuțise 'n gură ;
Spre copil și 'ntoarse (își . . .) îute lacoma-î căutătură . . .
Era mort. — Înmărmurită stătu drept cu pruncu 'n brață,
C' ochiî groaznic de mînie ea privi icoana'n față :
„Cum ? Tu n'ai simțit, Prea-Sfînto, milă de cumplita-mî jale ?
Eû, sîrmana, plîng, cerșîndu-ți raza îdurării tale,
Și tu, rece și cu pumnîi îcleștați, mi-l dai vederî ? . . .
Astfel întelege cerul lacrima, limba durerî ?
S'a sfîrșit orice nădejde ! . . . Și privirea ta de lemn
Ațîntită stete-aupra-mî, fără ca să-mî dea un sămn,

C'a mea rugă-î ascultată și durerea mea-î crezută!
 Îa-ți și lutul . . . ca și dînsul împietrită ești și mută! . . .
 Și c'un hohot lung cadavrul îl aruncă 'n fața Sfintei,
 Care, huruind greoaie, la pămînt căzu nainte-î.
 Și durerea i să sparsă 'n crunta desnădejduire,
 De minie-î scapăr ochi, — ea strigă în aiurire:
 „O, de sigur n'ăi fost mamă, și de porți un prunc la sin,
 E-o minciună! . . . Ce zmintită-s, unei scîndurî să mă 'nchin.“
 Și izbind icoana 'n față cu piciorul: „E-o minciună!“
 Măi răcni 'ntr'un rîs sălbatic și porni . . . Era nebună.

(Alexandru Vlahuța).

Husvétkor (La Paști).

Paști: Husvét.
 ciripit: csiripelés.
 cînt: ének, dal.
 roșu: vörös.
 salcie: fűzfa
 răsufu: lehelet.
 înviere: föltámadás.
 creștin: keresztény.
 mă întălnesc, a să în-
 tălni (întălnit): találko-
 zik.
 chip: arc.
 clătin, a clătina, clă-
 tinat: mozzgat, mozzog.
 șoptesc, a șopti, șop-
 tit: suttog.
 zgomot: zaj.
 zburare: röpülés.
 frunte: homlok.
 scobor, a scobori, sco-
 borit: lehajt.
 Duhul sfînt: Szent lélek.

liniște: csönd, nyugalom.
 stih: verssor (a szentírás-
 ból).
 repet, a repeta, repe-
 tat: megismétel.
 străbat, a străbate,
 străbătut: áttör.
 clopot: harang.
 rîd (rîz), a rîde, rîs:
 nevet.
 faptă: cselekedet, tett.
 soarte: sors.
 încetișor: lassan.
 nevastă: menyecske.
 pleată: hajfonadék.
 șovăesc, a șovăi, șo-
 văit: tétováz.
 nepot: unoka.
 dorese, a dori, dorit:
 vágyakozik.
 zimbet: mosolygás.

Prin pomi e ciripit și cînt,
 Văzduhu-î plin de-un roșu soare,
 Și salciile 'n albă floare. —
 E pace 'n cer și pe pămînt,
 Răsufnul cald al primăverii
 Adus-a zilele 'nvierii.

Și cît e de frumos în sat!
 Creștinii vin tăcuți din vale,
 Și doi de să 'ntălnesc în cale,
 Iși zic: Cristos a înviat!
 Și ride-atîta sărbătoare
 Din chipul lor cel ars de soare.

Ș'un vînt de-abea clătinător
 Șoptește prin văzduh cuvinte:
 E glasul celor din morminte,
 E zgmotul zburării lor!
 Și pomiî frunțile-și scoboară,
 Că Duhul sfînt prin aer zboară.

E liniște. Și din altar
 Cîntarea 'n stihuri repetate
 Departe până 'n văi străbate —
 Și clopotele cîntă rar,
 Ah, Doanme! Să le-auzi din vale,
 Cum rîd a drag și plîng a jale!

Biserica pe deal măi sus
 E plină astăzi de lumină,
 Că 'ntreagă lume este plină
 De-acelaș gînd, din cer adus:
 În fapta noastră ne e soarta,
 Și viața este tot, nu moartea.

Pe deal să sue 'ncetișor
 Neveste tinăre și fete,
 Bătrînă cu iarna vieții 'n plete;
 Și 'ncet, în urma tuturor,
 Vezî șovăind cîte-o bătrînă
 Cu micul eî nepot de mîna . . .

Ah, iar în minte mi-aî venit
 Tu, mama micilor copile!
 Eū știū că și 'n aceste zile
 Tu plîngi pe-al tăū copil dorit.
 La zimbet cerul az ne chiamă:
 Sint Paștile! Nu plînge, mamă!

(*Gheorghe Coșbuc*).

A lantos (Cobzarul).

cobză: lant.
 salut, a saluta, salu-
 tat: üdvözöl.
 zdrîngănesc, a zdrîngă-
 găni, zdrîngănit:
 penget.
 strună: húr.
 cerșitor: koldus, kére-
 gető.

datină: szokás.
 străbun: ősi.
 întind (întinz), a întinde,
 întins: nyujt.
 strop: csöpp.
 răspîndesc, a răs-
 pîndi, răspîndit:
 terjeszt.
 doină: népdal.

Salută zdrîngănind din strune.
 Bătînd cadența din picior
 Și cîntă legănîndu-și capul,
 Cobzarul, mîndru cerșitor . . .

Îar după datina străbună,
 Cînd îi întinzî paharul plin,
 El nu bea pînă ce închină
 Și varsă jos un strop de vin . . .

— Cobzarule, de-ai ști cit farmec
 Și voie bună răspîndești,
 Cu zvonul cîntecelor tale
 În inimile romînești!

Noi toți sîntem așa de tinări,
 Că am putea să-ți fim nepoți . . .
 Dar cînd ne zici bătrîna doină,
 Ești cel mai tinăr între toți!

(*St. O. Josif.*)

A román paraszt.

drag: kedves.
 prețuesc, a prețui,
 prețuit: becsül.
 dar: ajándék, adomány.
 înzestrez, a înzestra,
 înzestrat: vagyonnal
 ellát.
 privesc, a privi, pri-
 vit: tekint.
 ascult, a asculta,
 ascultat: meghallgat.
 înfățișare: megjelenés,
 szembeállítás.
 curat: tiszta.
 patriarchal: patriar-
 chális.
 credință: hit.
 danț, joc: tánc.
 voinicesc: bajnoki, vitéz,
 férfiás.
 port: viselet.
 pitoresc: festői.
 columnă: oszlop.
 jalnic: bánatos.
 melodios: dallamos.
 mai ales: leginkább.

armonios: összhang-
 zatos.
 sperare: remény.
 simțire: érzelem.
 respectez, a respecta,
 respectat: tisztelettel
 illet.
 bătrînețe: agg kor.
 mîndru: büszke.
 sămn: jel.
 vrednic: érdemes.
 viteaz: vitéz.
 măcar: bár.
 adîncă cuminție:
 mély eszessége, gondol-
 kozása.
 tipăresc, a tipări, ti-
 părit: nyomtat.
 proverb: közmondás.
 închipuire: képzelet.
 minunat: csodálatos.
 zugrăvesc, a zugrăvi,
 zugrăvit: megfest.
 poveste: mese.
 oriental: keleti.
 mă vedesc, a să

vedi (vedit): látszik, ki-
 tűnik.
 sap, a săpa, săpat: ás,
 bevés.
 strălucit: fényes.
 găsească, a găsi, găsit:
 talál.
 satiric: gúnyos.
 nație: nemzet.
 relație: köz, összeköt-
 tetés.
 darnic: adakozó.
 mă arăt, a să arăta
 (arătat): mutatkozik.
 ospete: vendégszeretet.
 păstrează, a păstra,
 păstrat: megőriz.
 sfințenie: szentség.
 strămoș: ős.
 geniu: szellem.
 alcătuesc, a alcătui,
 alcătuit: alkot.
 dovedă: bizonyíték.
 leagăn, a legăna, legă-
 nat: ringat.
 copilărie: gyermekkor.
 zmeu: sárkány.
 alung, a alunga, alun-
 gat: elkerget.
 falcă: álkapocs.
 îngrozească, a îngrozi,
 îngrozit: elrémít.
 ieș, a ieși, ieșit: ki-
 megy.
 mormânt: sír.
 pivniță: pince; kripta.
 spaimă: rémület, rémítés.
 nesupus: engedetlen.
 oaspe: vendég.
 îndată: legott, nyomban.
 trec, a trece, trecut:
 elhalad, elmúlik.

cinstesc, a cinsti,
 cinstit: megtisztel,
 megajándékoz.
 cuseru: nász (uram).
 mă încredințez, a să
 încredința (încredin-
 țat): megbizonyosodik.
 respect: tisztelet.
 frățesc: testvéri.
 locuitor: lakó, lakóság.
 plăcere: tetszés.
 împodobează, a împo-
 dobi, împodobit: ki-
 szépít, kicifráz.
 maș: bél.
 pestriț, pistriț: tarka.
 socot, a socoti, so-
 cotit: vél, számol.
 laudăros: dicsekvő.
 scot, a scoate, scos:
 kivesz.
 alb: fehér.
 mă amestec, a să
 amesteca (amestecat):
 keveredik, elegyedik.
 clacă: ingyen munka, ka-
 láka.
 mulțumire: köszönet,
 megelégedés.
 păcălire: rászedés.
 vâcar: csordás.
 mă mîniî, a să mînia
 (mîniat): haragszik.
 alerg, a alerga, aler-
 gat: fut.
 șes: síkföld.
 întins: elterített.
 chiuesc, a chiui, chi-
 uit: kiabál, dalolgat.
 pocnesc, a pocni,
 pocnit: pattog, pat-
 togtat.

necontenit: szakadat-
 lanul.
 harapnic, sbic: ostor.
 căruță: szekér.
 caleșcă: kocsí.
 cobor, a cobori. co-
 borit: leszál.
 pod: híd.
 repegiune: gyorsaság.
 vîrtej: forgó.
 spăimîntător: elré-
 mítő.
 prilej: alkalom.
 frică: félelem.
 ȋute: gyors.
 ham: hám.
 primejdie: veszedelem.
 dibacî: bator.
 orb: vak.
 glod: göröngy.
 costișă: ferdeség, mere-
 dekség.
 prăpastie: kietlen, sza-
 kadék.
 grijă: gond.
 horă: körtánc, hóratánc.
 mă învârtesc, a să în-
 vîrti (învîrtit): forog.
 vestit: híres.
 muntean: hegyi.
 mă opresc, a să opri
 (oprit): megállapodik.
 veselie: vígság.
 caracteristic: jel-
 lemező.
 maî cu samă: leginkább.
 doresc, a dori, dorit:
 vágyik.
 lacrimă: könny.
 străinătate: idegen föld.
 pătruns: áthatva.
 jale: bánat.

tainic: titkos.
 nesfirșit: végtelen.
 buciun: hegyi kürt.
 picătură: esöpp.
 vînă: ér.
 scîntee: szikra.
 mă induioșez, a să in-
 duioșa (induoșat): el-
 fogul.
 priveștițe: szemhatár,
 látókör.
 vrednic: érdemes.
 lungit: elterüve
 codru: hegyi erdő.
 răzămăt, răzîmat: tá-
 maszkodva.
 toiag: bot.
 turmă: nyáj, tömeg.
 salt, a sălta, săltat:
 táncol.
 pleată: hajfonadék.
 cărare: ösvény.
 cîrmuesc, a cîrmui,
 cîrmuit: kormányoz.
 plută: tutaj.
 catarg: árbocfa.
 firesc: természetes.
 frumusețe: szépség.
 zugrav: festő.
 mă îmbogățesc, a să
 îmbogățîi (îmbogățit):
 meggazdagodik.
 lesne: olcsó.
 umplu, a umple, um-
 plut: tölt.
 cresc, a crește, cres-
 cut: nő.
 cată (caută): tekint.
 podoabă: dísz.
 acopăr, a acoperi,
 acoperit: beföd.
 naștere: születés.

înverzesc, a înverzi,
 înverzit: zöldel.
 înflorese a înflori,
 înflorit: virágzik.
 holdă: szántóföld.
 răsăresc, a răsări, răsărit: kikél.
 mă rânasc, a să rânaste (rănăscut): ujjă születik.
 mă întinăresc, a să întinări (întinărit): megifjodik.
 dragoste: szeretet, szerelem.
 iubesc, a iubi, iubit: szeret.
 mă rătăcesc, a să rătăci (rătăcit): eltéved.
 desiș: sűrűség, sűrű hely.
 puie (pună): tegyen.
 hoție: rablóélet.

puternic: hatalmas.
 desime: sűrűség.
 șerpuesc, a șerpui, șerpuit: kigyózik.
 pierd, a pierde, pierdut: elveszt.
 potecă: erdei ösvény.
 deșteptat: fölébredt, fölébresztett.
 ascuns: elrejtett.
 îndemn, a îndemna, îndemnat: rávesz.
 mă desesc, a să desi (desit): sűrűsödik.
 mă răcorez, a să răcori (răcorit): hűsöl.
 poeană: hegyi mező.
 ponoară: hegyi mező.
 crud: gyöngé.
 cruzișor: gyöngé.
 calc, a călca, călcat: hág, lép.

Mie mi-e drag românul și știu prețui darurile, cu cari l-a înzestrat natura. Mi-e drag să-l privesc și să-l ascult, căci el e simplu și frumos în înfățișarea lui, căci e curat, înțelept, vesel și poetic în graiul său.

Imi plac obiceiurile sale patriarhale, credințele sale fantastice, danțurile sale vechi și voinicești, portul său pitoresc, care la Roma să vede săpat pe columna lui Traian, cîntecetele sale jalnice și melodioase, și mai ales poeziile sale atât de armonioase.

Ei îl iubesc și am multă sperare într'acest popor plin de simțire, care respectează bătrînețele, care-și iubește pămîntul și care, fiind mîndru de numele său de român, îl dă ca sămn de cea mai mare laudă orcăruî om vrednic, orcăruî viteaz, fie măcar de sînge străin.

Am multă sperare într'acest neam, a căruî adincă cuminție e tipărită într'o mulțime de proverburî, unele mai în-

țelepte decît altele, a cărui închipuire minunată e zugrăvită în poveștile sale poetice și strălucite, ca înseși cele orientale, al cărui spirit satiric să vedește în nenumăratele anecdote asupra tuturor națiilor, cu cari s'a aflat el în relație, a cărui inimă bună și darnică să arată în obiceiul ospetiei, pe care l-a păstrat cu sfințenie dela strămoșii săi, al cărui geniu în sfîrsit lucește atît de viu în poeziile sale alcătuite în onorul faptelor mărețe.

Și spre dovadă :

Care din noi nu a fost legănat în copilăria sa cu dulcele cîntec de Nani,*) puiule,*) și cu povești pline de zmei, ce alungă pe Făt-logofăt,**) cu o falcă în cer și cu una în pămînt ?

Care nu a fost îngrozit cu numele de Strigoî¹⁾, de Pricolici,¹⁾ de Stafii,¹⁾ de Rusalii,¹⁾ de Babe-cloanțe,¹⁾ carile ies noaptea din morminte și din pivnițe pentru spaima copiilor nesupuși ?

Cine, ajungînd noaptea la o casă țărănească, a întrebat: „Bucuros de oaspeți“²⁾ și n'a auzit îndată: „Bucuros!“ Sau trecînd pe lingă o masă de țărani a zis: „Masă bună!“ fără a fi poftit îndată la dînsa ? Sau fiind față la o nuntă din sat, n'a fost cinstit de cuscrii voioși și nu s'a încredințat de respectul tinărilor cătră bătrîni ?

Cine a intrat la vorbă frățește cu locuitorul de la cîmp și nu s'a mirat de ideile, de judecățile lui, și nu a găsit o mare plăcere a asculta vorba lui împodobită cu figuri originale ?

De pildă :

Vrea sa grăească de un om bun ? El zice :

E bun ca sinul mamei.

*) becéző elnevezés : csibém, fiókám.

***) mesebeli alak.

1) a különféle kísértetek neve.

2) „Szivesen látják a vendéget?“

De un om nalt și frumos? E nalt ca bradul și frumos ca luna lui Mai.

De un om rău? Are mațe pestrițe.

De un om prost? El socoate că: cite paseri zboară, toate să mănincă.

De un lăudăros? Intră în doi, ca în doisprezece și nu-l scoate nici douăzeci și patru.

De un tinăr cu părul alb? L-a nins de vreme (korán havazódott meg; t. i. megöszült), ș. c. l. ș. c. l.

Cine s'a amestecat printre flăcăii său la șezătoare (fonóka) și n'a petrecut ciasuri de mulțumire, auzind glumele tinărilor, păcălirile lui Păcală*) și Tindală,*¹⁾ poveștile lui Sfarmă-Piatră,¹⁾ Strîmbă-Lemne¹⁾ și ale lui Statu-Palmă,²⁾ Barbacot,²⁾ istoria Văcarului, care s'a miniat pe sat?

Cuî nu-î place să vază (vadă) alergînd pe un șes întins o poștă romîneasă cu opt cai? Caii aleargă cit le apucă piciorul; poștașii chiuesc cit le ține gura, pocnînd neconținut din harapnice, și căruța saū caleșca coboară văile, trece podurile, suie dealurile cu o regegiune a drumului de fier (vasút) din unele țări. Tot drumul e un virtej spăimîntător, în care călătorul are prilej de a-și vedea capul frînt de zece ori pe cias; dar n'aibă frică el, căci deși drumurile sînt rele, deși caii sînt iuți și micî, deși hamurile sînt slabe, deși într'un cuvînt primejdiile sînt multe, poștașii romîni sînt dibaci, sînt voînici. Fie noapte oarbă, fie glod, fie costișă, fie vale saū prăpastie, n'aibă grijă călătorul, cînd poștașul îi zice: „Nu te teme, domnule, că ești cu mine!”

Cine a văzut o horă veselă învîrtindu-să pe iarba la umbra unui stejar, saū danțul vestit al călușerilor,**¹⁾ saū munteneasca saū voiniceasca,³⁾ și s'a putut opri cu sînge rece în fața acelor veselii ale proporului atît de vii, atît de caracteristice?

*) Csalóka Péter-féle alakok. ¹⁾ mesebeli erős emberek neve.

²⁾ Hóköm ember, R'fnyi szakállu. ^{**1)} a káru erek tánca igen nehéz és farsztó, valóságos ballettánc. ³⁾ táncok neve.

Și mai cu samă, care țaran român nu și-a dorit patria cu lacrimi, când s'a găsit în străinătate? Și care român nu să simte pătruns de o jale tainică și nesfârșită, când aude buciulul și doinele de la munte?

O, trebuie să nu aibă cineva nici o picătură de sînge în vîne, nici o scîntee de simțire în inimă, pentru ca să nu să înduioșeze la priveliștea patriei sale și să nu iubească pe frațele său: poporul român! Aruncă-ți ochii tăi la orcare român și-l vei găsi totdeauna vrednic de figurat într'un tablou. De va șede lungit pe iarbă la poalele unui codru, de va sta pe picioare răzimat într'un toiag lingă o turmă de oi, de va sălta în horă vesel și cu pletele în vînt, de să va cobori pe o cărare de munte cu durda sa pe spinare, de să va arunca voinicește pe un cal sălbatic, de va cîrmui o plută de catarguri pe Bistrița, s. c. l.; orcum îl vei privi, fie ca plugar, fie ca cioban, fie ca plutaș, te vei minuna de fireasca frumusețe a posei lui și te vei încredința, că un zugrav n'ar putea nicăiri să-și îmbogățească albumul mai mult și tot odată mai lesne, decît în țările noastre.

Vezi-l pe român, când vine primăvara, cum i să umple sufletul de bucurie, cum îi crește inima în piept, ca frunza în pădure, cu cită mulțumire el cată la noua podoabă a naturei, ce acopere locul nașterii sale, cu cită veselie el vede luncile înverzite, cîmpiile înflorite, holdele răsărite!

Romîrul să rănaște cu primăvara, el întinărește cu natura, căci o iubește cu toată dragostea unui om primitiv. De acea și toate cîntecile lui încep cu „*Frunză verde*.“ Lui îi place să să rătăcească prin desișul pădurilor, îi place să pocnească și să cînte din frunză, îi place să și puie florii la pălărie, să asculte cîntecile paserilor și să zică atunci cîte o doină de jele, de dragoste saū de hoție. Pentru dînsul primăvara este un timp de simțiri puternice și ademenitoare. Și desimea înverzită a codrilor, prin cari șerpuesc și să pierd tainice poteci, deșteaptă în inima lui un dor ascuns de voinicie și îl îndeamnă a zice:

Frunza 'n codru s'a desit,
 Sufletu-mă s'a răcorit!
 Hai' voinice la ponoară,
 Păn' ce-î iarba cruzişoară.

Unde calci,
 Urmă nu faci;
 Unde şezi,
 Nu te mai vezi.

(V. Alexandri.)

„Sărăceni“ *falva*. (Satul „Sărăceni“.)

Sărăceni: Szegényfalva.
 sun, a suna, sunat:
 hangzik.
 însămnare: jelentés.
 închid, a închide, în-
 chis: bezár.
 mijloc: közepe (vminek).
 rîpos: szakadékos meredek.
 gropniţă: temető.
 aluniş: mogyorós.
 alun: mogyorófa.
 mesteacăn: nyírfa.
 lucrul de căpetenie:
 fődolog.
 vale: patak.
 adînc: mély.
 supărăcios: haragos.
 mă topesc, a să topi
 (topit): elolvad.
 mă supăr, a să supă-
 ra (supărat): megha-
 ragszik.
 vârs, a vârsa, vârsat:
 önt.
 încetez, a înceta, în-
 cetat: megszűnik.

pat (pătesc), a păti,
 pătit: megjár, meg-
 szenved.
 sămănătură: vetés.
 pic, a pica, picat: esik.
 năpădire: ráözönlés;
 isten csapása.
 adapost: menedékhely.
 broască: béka.
 baltă: mocsár, pocsolya.
 răchită: fűzfa.
 mă îmbuib, a să îm-
 buiba (îmbuibat):
 buján nő.
 sălcis: füzes.
 minune: csoda.
 leneş: lusta.
 nisip: homok.
 palmă: tenyér.
 păpuşoi: kukorica.
 rod: termés:
 dobîndă nyereség.
 îndemn: ösztönzés.
 căştig, a căştiga, căş-
 tigmat: szerez.
 scot gîndul: lemond.

îndemn, a îndemna,
 îndemnat: ösztökél.
 petrec, a petrece,
 petrecut: eltölt.
 răcoare: hűvös.
 deprind, a deprinde,
 deprins: megszokik.
 cîrțiță: vakond.
 sărăcie: szegénység.
 gard: kerítés.
 de prisos: szükségtelen.
 îngrădesc, a îngrădi,
 îngrădit: bekerít.
 horn: kémény.
 fum: füst.
 aflu, a afla, aflat:
 talál.
 acoperiș: tető.
 murueală: malter.
 clădese, a clădi, clă-
 dit: épít.
 la olaltă: együtt, együvé.
 amestec, a amesteca,
 amestecat: össze-
 kever
 fîn: széna.
 cuptor: kemence.
 imală: sár.

prispă: pitvar; padmaly.
 alcătuesc, a alcătui,
 alcătuit: alkot.
 țapă: karó.
 scîndură: deszka.
 întepenesc, a înte-
 peni, întepenit:
 megerősít, oda ver.
 par: karó.
 înalțat: kimagasló.
 butuc: tönk.
 privesc, a privi, pri-
 vit: tekint.
 supun, a supune, su-
 pus: legyőz.
 plăcere: tetszés.
 stîlp: oszlop.
 putrezesc, a putrezi,
 putrezit: elrohad.
 mă plec, a să pleca,
 plecat: meghajol.
 răbdător: türelmes.
 zicală: mondás, példa-
 szó.
 vinovat: bűnös.
 mă curățesc, a să
 curății (curățit): meg-
 tisztul.

Pe Valea — Sacă este un sat, pe care oamenii îl numesc Sărăcenii. Un sat „Sărăcenii“ pe o vale sacă (és: seacă); mai rău nu poate să sune însămnarea unui loc.

Valea-Sacă!

Vale, pentrucă este un loc închis între munți; sacă, pentrucă părăul, ce și-a făcut cale pe mijlocul văii, este săc aproape întregul an.

Iată cum stă valea :

In dreapta este un deal numit Ripoasa, in stînga sînt alte trei dealuri, numite Fața, Gropnița și Aluniș.

Pe „Ripoasa“ cresc stînci; pe „Fața“ sînt holde; pe „Gropnița“ este satul, iară pe „Aluniș“ sînt mormintele satului între aluni și mesteacănî.

Așa în dreapta și așa în stînga; dar lucrul de căpetenie este tocmă în fund. Aici sînt munții; de aici vine ce vine.

Dincolo, peste Ripoasa, este Valea-Răpiței, o vale mai adîncă decît Valea-Sacă și numită așa, pentru că printr'însa curge Răpița. Răpița este supărăcioasă, mai ales în timp de primăvară, iar părăul de pe Valea-Sacă este un crac al Răpiței. Primăvara, cînd să topește neaua pe munți, Răpița să supără, varsă o parte din minia ei în cracul de pe Valea-Sacă și asta încetează a mai fi „sacă“. În cîteva cîsurî Sărăcenii sînt numai prea bogați de apă. Așa o pat aproape în fiecare an. Cînd sămănăturile din vale par mai frumoase, valea sacă minte cu numele și spală tot ce-î pică în cale.

Ar fi încă bine, dacă astă năpădire ar ținea numai scurtă vreme. Apa rămîne însă pe vale, formînd multe locuri de adăpost pentru neamul broscănesc.

Iară în locul grinelor, pe lingă bălți, cresc răchite și să imbuibă sălcișul.

Este oare minune, dacă în urma acestora Sărăcenii s'au făcut cu vremea cei mai leneși oameni? Este nebun acela, care seamănă, unde nu poate secera; or unde nu știe, dacă va putea or nu secera. Pe Fața locul este nisipos, griul crește cît palma și păpușoiul cît cotul; pe Ripoasa nici murele nu să fac, iară în vale apa mănîcă rodul. Unde nu e nădejde de dobîndă, lipsește și îndemnul de lucru. Cine lucrează, vrea să câștige, iară Sărăcenii și-au fost scos gîndul de câștig, pentru acea nici nu să află îndemnați să lucreze. Cît puteau, petreceau vremea întinși la răcoare; cît nu puteau, își mînceau zilele lucrînd prin alte sate învecinate. Cînd venea apoi iarna, vai și amar!

Iar cine e deprins cu răul, la mai bine nici nu gîndește. Sărăcenilor le părea, că decît așa mai bine nici nu poate fi;

peștele în apă, paserea în aer, cirtăța în pământ, Sărăcenii în sărăcie.

Sărăcenii? Un sat, cum Sărăcenii trebuie să fie. Ici o casă, colo o casă, tot una cite una. Gardurile sînt de prisos, fiindcă n'aũ ce îngrădi; ulița este satul întreg. Ar fi prost lucru un horn la casă; fumul află cale și prin acoperiș. Nicî murueala pe părății de lemn n'are înțeles, fiindcă tot cade cu vremea depe dinșii. Cîteva lemne clădite la olaltă aũ un acoperiș de paie amestecate cu fin, un cuptor de imală cu prispa bătrînească, un pat alcătuit din patru țapi bătuți în pământ, o ușă făcută din trei scînduri înțepenite c'un par cruciș și cu altul curmeziș, lucru scurt, lucru bun. Cui nu-ı place, să-și facă altul mai pe plac.

În virful satului, adecă la cel mai înalțat loc, este o alcătueală, pe care Sărăcenii o numesc „biserica“. Ce să fie și asta? Este o grămadă de butuci bătrîni, puși unii peste alții în chip de părăți. În vremile bătrîne, cîndva, nu să știe cînd, ei să află în supusă plăcere spre acea parte, care avea să țină locul unui turn. Asta, pentrucă stîlpîi din fața, fiind putreziiți de cînd a bătut vîntul cel mare, s'aũ plecat spre răbdătorul pământ, trăgînd cu sine întreaga alcătueală. Așa a și rămas apoi, fiind biserică, cel puțin în Sărăcenî, un lucru de prisos.

Popă? Să zice, că nu e sat făr'de popă. Pe semne, cine a făcut zicala asta, n'a știut de Sărăcenî. Sărăcenii erau un sat fără de popă. Adecă — erau sat cu popă, numai că popa lor totdeauna era popă fără sat. Un lucru singur în felul lui cu Sărăcenii ăștia. Mai că n'a fost încă popă, care să fi stat mai mult decît trei zile în Sărăcenî: într'una vine, într'alta rămîne, iar în a treia să duce. Ciți popi vinovați, toți aũ trecut prin Sărăcenî și care a stat mai multă vreme aici, s'a curățit de păcate.

(Jon Slavici.)

Năpasta.

(Actul II. — scena III.)

năpasta: inség, csapás,
sorsverés.
tarabă: ablaktábla, vágó-
tőke.
țol: ruhanemű.
sfios: szégyenlős.
ocnă: bányá, akna.
Bodaproste: hála isten.
mă pogor (pogorese), a
să pogorî (pogorît):
leszáll.
negreșit: minden esetre.
stavilă: akadály, gát.
văr: unoka; pajtás.
doniță: kártyus (edény).
fluer, a fluera, fluerat:
fütyöl.
mierlă: rigó.
îacătă: ime.
veveriță: mókus.
labă: láb (csak állatról
mondják).
mititel: kicsiny.
galbăn: sárga.
prind (prinț), a prinde,
prins: megfog.
crac, cracă: ág.
subțire: vékony.
acu: most.
mă încovăi, a să în-
covăia (incovăiat):
meghajlik.
mă aplec, a să apleca
(aplecat): lehajlik.
mă ridic, a să ridica
(ridicat): fölemelkedik.

sclipesc, a sclipi,
sclipit: ragyog, fénylik.
parcă: mintha.
scîntee: szikra.
îacă: ime.
rătăcit: eltévedt.
lulea, luleauă: pipa.
tutun: dohány.
amnar: csiholó acél
aî: nos.
bănuitor: gyanakvólag
mișcare: mozgás.
celar: pince.
ușă crepată: kissé nyi-
tott ajtó.
căutătură: tekintet.
milos: jó szívű, kegyes.
urmez, a urma, ur-
mat: folytat.
trîntesc, a trînti,
trîntit: földhöz csap.
podidesc, a podîdi,
podîdit: ellep.
zguduesc, a zgudui,
zguduit: megráz.
împing, a împinge,
împins: megtol.
palid: sápadt.
gîfăesc, a gîfăi, gî-
făit: nyög.
mă obidesc, a să obidi
(obidit): önmagát mé-
regbe hozza; földühöd.
treptat: fokonkint, mind-
egyre.
moale: puha.

bubă: daganat.
 pe furiș: lopva.
 mă repezesc, a să
 repezi (repezit): rá-
 veti magát.
 gonesc, a goni, gonit:
 üz.
 pustiū: puszta.
 mă întorc, a să in-
 toarce (intors): vissza-
 tér.
 răpun, a răpune, ră-
 pus: megöl.
 rinjesc, a rinji, rin-
 jit: rávigyorog.
 părăsesc, a părăsi,
 părăsit: pusztán hagy.
 înhaț, a înhăța, în-
 hățat: hámba fog; nya-
 kon ragad.
 răstit: ráförmedve.
 tresar, a tresări, tre-
 sărit: megrázkódik.
 înfricoșat: megrémülve.
 țifnesc, a țifni, țifnit:
 elhül.
 sete: szomj.
 pe înfundate: magába
 fojtva.
 ochiesc, a ochi, ochit:
 szemügyre vesz.
 cană: kancsó.

țandară: szilánk.
 ameninț, a amenința,
 amenințat: fenyeget.
 încrunțat: dühös.
 pornesc, a porni, por-
 nit: megindul.
 mă rătrag, a să ră-
 trage (rătras): vissza-
 vonul.
 răcnet: ordítás.
 mă năpustesc, a să
 năpusti (năpustit):
 rárohan
 taî, a tăia, tăiat: el-
 vág.
 apuc, a apuca, apu-
 cat: megfog.
 învirtesc, a învirti,
 învirtit: megforgat.
 ucid, a ucide, ucis:
 meggyilkol.
 înecat: fuldokolva.
 țirese, a țiri, țirit:
 maga után vonszol.
 mă zbat, a să zbate
 (zbătut): rángatózik.
 bardă: bárd.
 mă depărtez, a să de-
 părta (depártat): eltá-
 vozik.
 obosit: fáradt.

Jon (coboară tremurînd): Mi-e foame . . . Imî dai să
 mănînce ?

Anca (lui Dragomir încet): Trebuie să-l oprim aici până
 mine . . . (merge la tarabă, îa pîne, o cană de rachiū și țoluri
 și le-aduce pe masă). Șezi colea, Joane . . .

Jon: Șed (șede sfios în fața lui Dragomir, care să dă
 înapoi cu scaunul).

Anca (dîndu-î să bea): Cum e la ocnă, Joane?

Jon: Bodaproste . . . e bine (la întrebările ei Jon răspunde lui Dragomir).

Anca: Și cum ai fugit de-acolo?

Jon (ca iluminat): Vezi, că s'a pogorit Maica Domnului la mine și zice: pe cumcă, Joane, cînd îi (= veî) ajunge la fîntînă sub deal, o să-ți iasă înaintea cine să te aducă la mine și să vii (= vini) negreșit . . . să vii, că eu te scap de toți dușmanii tăi și o să-ți fie bine, că eu, Maica Domnului, o să puî (= pun) stavilă între tine și rele; relele să nu mai poată trece la tine și nici tu să nu mai poți trece la ele . . . (Simplu) Așa . . .

Anca: Ei . . . ?

Jon: Pe urmă, vere, m'am dus la fîntina de sub deal și am pus donițele jos . . . Ei! era frumos și cald . . . și era pădurea singură . . . doar într'o tufă fluera de departe o mierlă . . . Numa, din spre partea dealului, iacătă că-mi iese înaintea o veveriță . . . vezi, o trimisese Maica Domnului! — sta în fața mea în două labe și să uita la mine drept cu ochii ei mititei și galbeni. Eu am dat s'o prinz, cînd colo . . . tuști! a sărit p'o cracă subțire de alun: acu să încovăea craca și s'apleca cu ea până la pămînt, acu să ridica, acu să apleca. Eu după ea, ea iar înaintea mea în două labe, să uita la mine . . . Îi sclikeau ochii, vere, de par'că erau două scînteî și mă chiema iac'ășa . . . (face gestul). Am umblat o zi întreagă; la urmă a pierit și am rămas rătăcit . . . De acum o să mă duc înapoi acasă.

Anca: Unde acasă?

Jon: La ocnă.

Dragomir: Ai scăpat și vrei să te duci singur înapoi?

Anca: Da de ce te-a închis pe tine, Joane?

Jon: Pentrucă am omorît pe Dumitru.

Dragomir: Da tu l-ai omorît?

Jon: Eă.

Anca: Ba nu tu.

Jon: Ba eu . . . Luleaua și tutunul și amnarul lui erau la mine.

Dragomir: Ei, ș'apoî ? Dacă s'o găsi luleaua și tutunul și amnarul tău la mine, să chiamă că te-am omorît, ai ?

Jon (neînțelegînd bine): E! . . .

Anca: Ascultă-l pe el, Joane, tu stai de geaba închis.

Jon (dă din cap): Hăhă !

Dragomir: Și o să scapi curînd de acolo . . . Peste un an . . . (să oprește, privind bănuitor la Anca ; ea face o mișcare de inteligență, trece la tarabă, d'acolo în celar și ascultă prin ușă, pe care a lăsat-o crepată).

Jon: Mai am unsprezece ani.

Dragomir: Ba unul.

Jon: Ba unsprezece . . .

Dragomir (impacientat s'apropie de Jon și confidențial, după ce a aruncat o căutătură de jur-împrejur): Dacă mîne, poimîne o ieși un om ș'o zice: dați-i drumul lui Jon, că nu este el vinovat, e altcineva.

Jon: Altcineva . . . Ei! așa a făcut unul dela noi dela ocnă . . . om milos, vere, dumnezeu să-l miluească . . .

Dragomir (urmîndu-și jocul): Lasă-mă să-ți spuî . . . E altcineva. Jon a fost un prost, ȳ-a luat din buzunar luleaua și tutunul; dar cînd i le-a luat, Dumitru era mort . . .

Jon: Ba nu . . .

Dragomir: Ba era mort . . . cu fața la pămînt . . .

Jon: Ba nu, era trîntit pe spate (Anca mișcare) și a deschis ochii la mine . . .

Dragomir: Ce !

Anca (coboară repede la masă): Ș'apoî ?

Jon: Apoî l-a podidit sîngele pe nas și pe gură ș'a murit . . . (mănîncă, Anca își sterge ochii și să uită la Dragomir).

Dragomir (răstit la ea): Ce te uiți la mine așa ? (ea apleacă privirile ; el mai aspru). Uită-te la mine ! (bate cu pumnul în masă ; Jon tresare ; foarte animat cătră Jon): Cînd l-ai găsit în pădure ?

Jon (să scoală spăriat și începe să tremure): Spui, să nu mă lovești, să nu mă bați! . . .

Dragomir: Cine te bate? . . . șezi jos . . . (Jon șede infricoșat). Pentru ce să te bat?

Jon: Pentrucă am omorît pe Dumitru . . .

Anca (coborînd): Creștinul lui dumnezeu, înțelege că nu tu.

Jon (cătră Dragomir): Nu eă . . . da cine? (Dragomir țifnește.)

Anca: Spune cine, Dragomire.

Dragomir (fierbînd): Nu te-amesteca tu în vorbă! . . . Lasă-ne 'n pace! . . . Nu știu . . . (bea cu sete).

Anca (foarte simplu): Vreă să-ți spuă eă, Joane? . . . Uită cine (arată pe Dragomir; acesta face o mișcare violentă). Uită, Joane, veză tu? ăsta a omorît pe Dumitru; (lui Dragomir): Zi tu, că nu-ă așa! . . . (Jon să scoală, începe să rîză pe înfundate și să ochiască pe Dragomir).

Dragomir (bea până în fund, trîntește pe masă cana, care să face țandări și să scoală): Sînt prost eă, că staă la vorbă cu doă nebună!

Anca: Doă nebună!

Dragomir (amenințător): Tu, femee! . . . (incrunat pornește spre ea, care s'a rătras la tarabă).

Jon (dă un răcnet și să năpustește asupra lui Dragomir, tăindu-ă drumul; îl apucă de gît și-l învirtește în loc): Staă aci . . . De ce l-ă ucis, mă, pe creștin? (Anca din fund urmărește cu tot interesul jocul lor).

Dragomir (luptînd înecat): Lasă-mă, nebunule!

Jon (crescendo): Atuncă, dacă l-ă omorît tu, pe mine de ce m'a închis, mă? . . . de ce? . . . (il zgudue și-l împinge departe în față lîngă masă; Dragomir palid cade gîfăind pe un scaun). Dacă tu ești vinovat (obidîndu-să treptat și arătîndu-și moalele capului), de ce mi-a făcut mie bubă aici înăuntru? (să vaită). Mă doare! . . . Mă doare! . . .

Dragomir (să ridică pe furiș depe scaun și face un pas):
Cum să scap?

Jon (oprindu-să din plîns și repezîndu-să): Staî aci!
(il apucă de git).

Dragomir: Anco, mi-a stins puterile!

Jon (crescendo): Tu... ești dracul... Dacă tu ești dracul, de ce nu te duci să stai în baltă, unde te-a gonit Maica Domnului?... or de ce nu mergi pe pustii locuri? or de ce nu te întorci în fundul iadului?... de ce? (il pune în genunchi).

Dragomir: M'a răpus!

Jon: De ce să mă chinuești tu pe mine? (il lasă un moment și-l privește rînjind sălbatic) Măi!... este la noi o ocnă părăsită... În fund e o baltă neagră... Dacă arunci o piatră în fund, numai de departe, din inima pămîntului începe să aue și auă tot mereu, și tocm'a doua zi tace, cînd zice Maica Domnului: destul!... Acolo trebuie să vii tu cu mine... să te iaă de git... (il înhață), să te ridic și să te arunc în fundul bălții... așa!... Haide, (urlînd) Haide!... (il tîrește; *Dragomir* să zbate).

Anca (aparte): Il omoară... nu trebuie!... (pune mîna pe bardă).

Dragomir: Săi, Anco!

Jon (il tîrește): Haide! nu urla, cine!

Anca (alergînd în fața lui *Jon* cu barda ridicată): Nebunule, îți crep capul!

Jon (tresare, lasă pe *Dragomir* și să dă la o parte sfios): Nu el?... N'ai zis tu?... Tu ai zis (să rătrage spre fund).

Anca (ajutînd pe *Dragomir* să să ridice): Scoală!...

Jon (depărtîndu-să): Atunci mă duc (îese repede în fund).

Anca (după ce a ridicat pe *Dragomir*, care să așează obosit la masă și uitîndu să în toate părțile): *Dragomire*, s'a dus!

Dragomir: S'a dus?

Anca: Să duce'n sat . . . Trebuie să-l întoarcem înapoi și să-l ținem aci, până vedem ce e de făcut . . . Aide după el! . . .

Dragomir: Nu merg . . .

Anca: Fuge! n'o să-l mai ajungem . . .

Dragomir: Du te tu.

Anca (suie și privind către el, aparte): Așteaptă tu! d'abea a început! . . . (iese în fugă prin fund).

(*I. Luca Caragiale.*)

Mit adott az isten a népeknek? (Inzestrarea neamurilor.)

inzestrare: megajándékozás: fölruházás.

inceput: kezdet.

ci-că (= zice că): azt mondják.

despărțesc, a despărți, despărțit: elválaszt.

halandala, alandala: össze-vissza.

apucătură: fogás, fortély.

hărăzuesc, a hărăzui, hărăzuit: fölajánl; megad.

jidan, jidov, ovreū: zsidó.

leū: romániai pénznem; frank.

mă satur, a să sătura (săturat): jóllakik.

pornesc, a porni, pornit: megindul.

mă abat, a să abate (abătut): betér.

tufă: bokor.

căpșună: szamóca, földi eper.

mă răstesc, a să răsti (răstit): rákiált.

încelec, a încăleca, încălecat: fölszáll a lóra.

darnic: adakozó.

mă pârînd, a să pârînda (pârîndat): változik, megfordul.

ciupercă: gomba.

scăpăr, a scăpăra, scăpărat: csihol.

înjghieb, a înjghieba, înjghiebat: összetákol.

îaū, a lua (luat) înainte: megelőz.

scăp, a scăpa, scăpat: elszalaszt.

bajocură: gúny, csúfság.

La începutul începutului, ci-că popoarele nu erau despărțite, trăeau așa la un loc, halandala, fără nici o deosebire în firea lor. Nu hotărîse încă dumnezeu apucăturile națiilor, nu le rînduise menirea lor în lume.

Intr'o bună zi meșterul dă poruncă să vie la el toate neamurile, ca să le hărăzuească partea de bine și de rău pe pămînt.

Turcul, măi cu grijă, să scoală măi de vreme și după ce să curăță și să 'nchină, pornește cătră scaunul Atotputernicului. În drum nu s'abate pe nicăiri: soldat, nu alta. Cum ajunge, să și înfățișază. Dumnezeu îl întrebă :

— Ei, ce vreî ?

— *Bine*, doamne.

— În *bine* să trăești.

Intră grecul.

— Tu pe ce ți-ai măi pus gîndul ?

— Eū gîndesc tot la bine, Atotștiutorule.

— Te-a luat înanite turcul.

— *Norocul* lui.

— *Noroc* să ai.

Vine jidanul.

— Da tu ce ceî (= ceri) ?

— Binele, Luminat.

— Binele l-a luat turcul.

— *Alei!*

— De *lei* să nu te măi saturi.

S'arată și bulgarul.

— Ție ce-ți poștește gustul ?

— Binele, Meștere.

— A venit turcul măi de dimineață.

— Ei, ce *prost* am fost, că n'am venit eū întii !

— *Prost* să rămii (= rămîni).

Romînul să măi oprise pe la niște tufe de căpșune și întirziase. Cînd să 'nfătoșază, dumnezeu îi zice cam răsîit :

— Dar tu ce cauți ?

- Binele, Stăpîne.
- Binele-î la turci.
- Norocul lor.
- Pe noroc a încălecat grecul.
- *Dar* eũ cum rămîn?
- *Darnic*.

S'aũ pãrîndat ruşii, nemţii, ungurii şi le-a dat dumnezeũ ce-a apucat. Țiganul gãsise de dimineață o ciupercã şi pãn'a scãpãrat de-a înjghiebat foc s'o coacã, îl luase ceialaltî înainte.

- Ție ce sã-ți mãi daũ?
- Sã-mî daî bine, Mãrite.
- L-a luat turcul.
- Dar eũ?
- Darul e al romînului.
- Alei!
- Şi leiî ți-aũ scãpat din minã.
- Apoi nu-î *bajocurã* asta, sã mã laşi aşa pe dinafarã?
- De *bajocurã* sã fii cît îi (= veî) trãi.

(*Joan Adam*: „Pe lingã vatrã“.)

A fogoly. (Captiv.)

opresc, a opri, oprit:
megállapodik.
lacrimã: könny.
rotunjesc (rotunzesc), a
rotunji, rotunjit:
gömbölyít.
cerbice: nyakszirt, nyak-
csigolya.
gît: torok, gége.
pleşuv: kopasz, csupasz.

vultur: sas.
înlănţuesc, înlănţui,
înlănţuit: láncrea ver.
cerc, a cerca, cercat:
megkisérel.
cîrlig: horog, kempó.
plisc: csőr.
ruginit: rozsdás.
verigã: karika.
îmbrãţişez, a îmbrã-

țișa, îmbrățișat: át-
 fog.
 coajă: héj.
 moale: puha.
 cioc: csőr.
 mă curm, a să curma
 (curmat): megszűnik;
 bereped.
 imbucătură: harapás.
 rece: hideg.
 ating, a atinge, atins:
 érint.
 zuruesc, a zurui, zu-
 ruit: zörög.
 prevestire: előérzet.
 urít: rút.
 induioșez (és: induio-
 șesc), a induioșa, in-
 duioșat: elkeserít.
 povestire: mese, elbe-
 szélés.
 întristez, a întrista,
 întristat: elszomorít.
 sărman: szegény.
 prisonier: fogoly.
 înrăuțit: gonosz.
 zădăresc, a zădări, ză-
 dărit: ingerel.
 baston: bot.
 mă strîmb, a să strîm-
 ba (strîmbat): finto-
 rít.
 injurios: gyalázó, ká-
 romló.
 robesc, a robi, robit:
 raboskodik.
 scutur, a scutura,
 scuturat: megráz.
 aripă: szárny.
 desprețuesc, a des-
 prețui, desprețuit:
 megvet.

îngrop, a îngropa,
 îngropat: temet.
 gol: mesztelen.
 cenușă: hamu.
 ciufulesc, a ciufuli,
 ciufulit: csúfol, ócsá-
 rol.
 prostesc, a prosti, pros-
 tit: elbutít, elkábít.
 nepăsător: nem törődő.
 tulbur, a tulbura, tul-
 burat: fölzavar.
 ațipire: szundikálás.
 lovesc, a lovi, lovit: üt.
 pălesc, a păli, pălit:
 megüt.
 sburătură: vágás, do-
 bás.
 prund: homok, kavics.
 obidit: elkeseredett.
 încătușez, a încă-
 tușa, încătușat:
 láncra ver.
 obosit: fáradt, kimerült.
 mă uit, a să uita (uit)
 tekint.
 timpit: bamba.
 bajocuritor: gúnyt üző.
 desfac, a desface,
 desfăcut: kinyit.
 tremurare: remegés.
 sfidător: kihívó.
 trăsniț: villámütött.
 sgîrietură: karcolás.
 să cure: fejsze.
 sucesc, a suci, sucit:
 megfogat, csavar.
 ascund, a ascunde,
 ascuns: elrejt.
 boțesc, a boți, boțit:
 fölborzol.
 năting: buta.

zăbreală: rács.
 cușcă: kalitka.
 înseninat: derüs.
 aduľmec, a aduľmeca,
 a aduľmecat: szimatol.
 legănaire: ringatás.
 gol: ür.
 privire: tekintet (privire
 dusă: elmerülten).
 dornic: vágzó.
 stîncă: szirt.
 înăsprit: kemény
 înfrunt, a înfrunta,
 înfruntat: korhol.
 abătut: eltért, elpártolt;
 magába szállt.
 zgribulese, a zgri-
 buli, zgribulit: di-
 dereg.
 sarică: guba, suba.
 înstrăinat: elidegene-
 dett.
 zborul: röpülés.
 nenorocit: szerencsét-
 len.
 tresar, a tresări, tre-
 sărit: megrázkodik.
 amintire: emlékezet.
 umezit: nedves.
 detunătură: robaj.
 turbat: veszett, ádáz.
 val: hullám.
 furie: dűh.
 stîng, a stînge, stîns:
 elolt.
 orbită: szemüreg.
 obraji: arc.
 rostogolesc, a ros-
 togoli, rostogolit:
 hömpölyget.

nevolnic: gyöngé, nyo-
 morult.
 împrejurare: körül-
 mény.
 desnădejd uit: remény-
 telen.
 pirotire: szundikálás.
 lăstun: parti fecske.
 săgeată: nyíl.
 țipăt: kiáltás.
 arunc, a arunca, arun-
 cat: dob, vet.
 treacăț: elmenetel; futtá-
 ban.
 înviorat: fölvidult.
 moliciune: puhaság.
 mă îndrept, a să in-
 drepta, îndreptat: oda-
 fordul.
 pradă: préda.
 gheboșit: meggörbült,
 meggörnyedt.
 întind, a întinde, in-
 tins: kinyújt.
 săritură: ugrás.
 pornesc, a porni, por-
 nit: megindul.
 umbră: árnyék.
 uscat: száraz.
 mătăsos: selymes.
 mă îndoii, a să îndoii
 (îndoii): behajlik.
 oprire: visszatartás.
 gratie: rács.
 săc: száraz.
 clătin, a clătina, clă-
 tinat: megingat.
 afurisenie: átkozódás.

Vae victis! . . .

— Opriți-vă lacrimă . . .

Rotunjindu-și cerbicea gîtului pleșuv, vulturul înlănțuit cerea să prindă în cirligul pliscului ruginit veriga, ce-î îmbrățișa piciorul. Coaja moale a ciocului să curmă de îmbucătura fierului rece, iar inelele atinse zuruea într'o prevestire urită, înduioșind sufletele ca o povestire întristătoare.

— Sărmanul prizonier! . . .

Înrăutățirii îl zădărea cu bastoanele; unii să strimba în el injurios. Vulturul robit își scutura aripile desprețuitor și îngropîndu-și gîtul gol în cenușa penelor ciufulite, răminea prost și nepăsător, tulburîndu-și apele ochilor în ațipire.

— Loviți . . .

Un copil îl pălește în plise c'o zburătură de prund. Obiditul încătușat își aprinde luminile obosite și să uită timpit la bajocuritor, despiciîndu-și ușor ciocul într'o tremurare sfidătoare. Ce-î mai pasă stejarului trăsmit de sgîrietura unei săcuri! . . .

— Loviți . . .

Își sucește gîtul pleșuv, ascuns în cenușa penelor sale boțite și caută năving prin zăbrelile cuștei spre largul cerului înseninat.

Il adulmecă legănarea golului . . . Rămîne cu privirea dusă, dornică, stîncă înăsprită, înfruntînd bătea ploaei, bătrîn abătut ce așteaptă, sgribulit în sarica lui veche, venirea unui fecior înstrăinat.

Sus departe e zborul slobod . . .

— Nenorocitul captiv! . . .

Tresărind, își rotunjește cerbicea gîtului pleșuv și cearcă să prindă în cirligul pliscului său ruginit veriga ce-î înlănțue piciorul. Coaja moale a ciocului să curmă de îmbucătura fierului rece, iar inelele atinse zuruesc într'o prevestire întristătoare, înduioșind sufletele ca o amintire urită. Ce poate malul umezit în fața detunăturilor turbate ale valurilor în furie! . . .

— Știngeți-vă lacrimi în orbite, ca să nu-mă ardeți obraji în rostogolirea voastră . . .

Nevolnic în fața împrejurărilor dușmane, tristul încătușat își îngroapă desnădejduit gîtul gol în cenușa penelor ciupelite și rămîne prostit și nepăsător, tulburîndu-și apele ochilor în pirotire.

— Loviți . . .

Un lăstun scrie o săgeată neagră pe dinaintea prisionierului, aruncînd un țipăt din treacăt. Vulturul robit sare înviorat din moleciunea ațipirei și să 'ndreaptă în lungul cuștei pe urma prăzei. Gheboșit întinsese gîtul pleșuv înainte și făcînd o săritură pornită, dă (megkiserli) să-și desfacă umbra aripelor. Penele uscate, mătăsoase, să 'ndoaie de oprirea grațiilor, pocnind săc, desnădejduitor. Lanțul clătinat zurue într' un blăstăm de afurisenie, induioșind sufletele ca o povestire întristătoare.

— Știngeți-vă lacrimi . . .

(J. Adam: „Flori de cîmp.“)

Népdalok.

doină, cîntec popo-
ran: népdal.

cuc: kakuk.

creangă: ág.

mă las, a să lăsa
(lăsat): ereszkedik.

codru: rengeteg.

pîrjolesc, a pîrjoli,
pîrjolit: perzsel.

rămîn, a rămînea, ră-
mas: marad.

trudă. E szónak jelentése
tulajdonképpen: *törődés*,
igyekvés; nem fordítandó.

pară: láng.

prînzuț: ebéd.

apșoară: víz.

vas: ivóedény, hordó.

mă răcesc, a să răci
(răcit): meghül.

mă încălzesc, a să
încălzi (încălzit): meg-
melegedek.

măsuță: asztal.

rotelat: kerek.

încunjur, a încun-
jura, încunjurat:
körülvesz.

strujeluță: szelet.

pită, pine: kenyér.

picătoresc, a pică-
turi, picăturit: eső-
pögtet.

fereastă, fereastră:
ablak.

inimioară: szív.

glas: hang.	călărire: lovaglás.
coasă: kasza.	codruț: erdő.
flămînd: éhes.	supărare: bánat, szomorúság.
rînduiesc, a rîndui,	fluturaș: pillangó.
rînduit: rendel.	aripă: szárny.
cănțălărie: iroda.	floricică: virág.
traî: sors, életrend.	cerime: égbolt.
pruncie: gyermekkor.	cîmpie: mezőség.
vior: kékes, ibolyaszínű	
cheltuie: költség.	

I.

Cîntă puiul cucului (corbului)
 Pe creanga goronului.
 Așa cîntă de frumos,
 De să lasă codru 'n jos;
 Așa cîntă de cu jele,
 Stă Murășu 'n loc, nu mere (= merge).

II.

Săracă inima mea.
 Mare foc arde la ea ;
 De- ar putea focul țeși,
 Mare deal ar pîrjoli.

III.

Eū mă duc, codrul rămîne,
 Plînge frunza după mine.
 După truda plîngă nime,
 După min' (= mine)-oî (= voi) plînge eū,
 Cînd oî vedea, că-mî e răū.

IV.

Ardă-l focul și para
 Pe cel ce-șî lasă țara.
 Să mă ardă și pe mine,
 De oî fi lăsat de bine.

V.

Mă rugai maică de tine,
 Să țin zile pentru mine,
 Să ma dai în sat cu tine.
 Și tu zile nu ținuseși,
 Și în sat nu mă dăduși ;
 Mă dăduși în țară strină (= străină),
 Unde nu cunosc pe nime.
 Și tu maică mă așteaptă
 În toată Dumineca
 Cu prânzuțul cald în masă,
 Cu apșoara rece 'n vasă.
 Până ești maică-oi veni,
 Prânzu 'n masă s'a răci,
 Apa 'n vasă s'a 'ncălzi,
 Ești maică tot n'oi veni.
 Că ești maică am prânzit
 La măsuța rotelată
 Și de strini încunjurată.
 Și ești maică am mâncat
 O strujeluță de pită,
 Cu lacrimi picăturită.

VI.

Duceți-vă rîndunele
 La fereastra mîndreii mele,
 Și cîntați doine de jele,
 Doina inimioarei mele.

VII.

Cîte paseri is pe munte,
 Nu-î ca cucul de cu minte.

Cînd aude glas de coasă,
 Să duce din țara noastră.
 Cucule, bolîndule,
 Ce vini var' (= vara) să șezi flămînd ?
 Dumnezeu mi-a rînduit :
 Să vin vara să vă cînt
 Și iarna să șed flămînd.

VIII.

De-ar fi cerul din hărtie
 Și luna cîntălarie
 Și soarele domn să scrie,
 Și să scrie, tot să scrie,
 Totuș n'ar putea scria (= scrie)
 Traiul din pruncia mea.

IX.

Dunăre, apă vioară,
 De te-ai face o cerneală,
 Să mă treci la maica 'n țară,
 Să-mi de (= dee) bani de cheltuire
 Ș' un cal bun de călărire,
 Să mă duc la bătălie.

X.

Codrule, codruțule,
 Deschide-ți cărările,
 Să-mi duc supărările ;
 Căci acasă nu mă lasă
 Dorul mîndrei arzător
 Și mă face călător.

XI.

Face m'aş un fluturaş,
 Pe aripa vîntuluî
 In jurul pămîntuluî
 Aş sbura, pân'aş sbura
 Floarea, florica mea.

XII.

Cît e satul mieû de mare,
 Mindra mea păreche n'are.
 Că-î floarea vieţii mele,
 Şi e mindră întră stele.
 Cîte stele-s (= sînt) pe cerime,
 Cîte florî is pe cîmpie,
 Cîte fete 'n satul mieû,
 Dar ca ea nu găsec eu.

(Saját gyűjtésünk. Különböző vidékekről.)

Népballadák.

I.

mălină: vadcsereznye.
 mă însor, a să însura
 (însurat): megnősül.
 oaste: hadsereg.
 peşesc, a peşi, peşit:
 feleségül kér.
 logodesc, a logodi,
 logodit: eljegyz.
 lopată: lapát.
 sap, a săpa, săpat: ás.
 vie: szőlő.
 rădăcină: gyökér.
 svîrlesc, a svîrli,
 svîrlit: dob.

mă uit, a să uita (uitat)
 néz, tekint.
 lătuţ: (vminek) szélte.
 lunguţ: (vminek) hossza.
 crep, a crepa, crepat:
 kettétör; kettéped.
 închin, a închina, îm-
 chinat: ráköszönt.
 imbiş, a imbia, imbiat:
 kínál.
 incredinţare: eljegyzés.
 nănuşită: keresztanya.
 cumătră: komaasszony.
 slobod, irtat: szabad.

fină: keresztleány.
 ȋan, ȋa: ugyan.
 ȋertător: engedelmet
 adó.

ȋntorc, a ȋntoarce,
 ȋntors: megfordul.
 ortac: társ.
 răbd, a răbda, răbdat:
 tőr.

Frunză verde de mălină.
 Moşule, bătrînule!
 Numa 'n fecior a avut,
 Duminecă s'a 'nsurat,
 Lună la oaste l-aŭ luat.
 La nevastă a lăsat:
 Nouă ană şi nouă lună,
 Nouă albe săptămînă.
 Nevasta l-a aşteptat:
 Nouă ană şi nouă lună,
 Nouă albe săptămăni,
 Şi el tot nu a venit.
 La nevastă aŭ venit
 Peşitoră, logoditoră,
 Ş-o peşiră, logodiră.
 Moşul din casă ȋeşi,
 Lopata 'n mînă lua,
 In grădină să ducea.
 Sapă vii din rădăcină,
 Le svîrle peste grădină.
 Tot sapă şi să uită
 In lătuşul cîmpului,
 In lunguşul drumului;
 Şi nimica nu să vede,
 Fără un cătană verde.
 Cătana cînd ajungea,
 Din grai el aşa-mă grăea:
 „Bun e lucrul moşule?”
 „Bun e, bun, dar nu prea bun.”
 „De ce moşule nu-ȋ bun?”

„Cum să fie lucrul bun ?
 Numa un fecior avuî,
 Duminecă s'a 'nsurat,
 Lunî la oaste l-aŭ luat,
 La nevastă a lăsat :
 Nouă ani și nouă lunî,
 Nouă albe săptămînî ;
 Nevasta l-a așteptat.
 La nevastă aŭ venit
 Peșitori, logoditori,
 Ș-o peșiră, logodiră.“
 Cătana din grai grăea :
 „Haidați moșule cu mine
 Și-mî dă apă depe piatră,
 Că 'n mine inima-mî creapă.“
 Atunci moșul să duce (= ducea)
 Și luî apă îi dăde (= dădea)
 Și în casă îl băgă.
 Ia păharul ne-'nchinat,
 Sed' (= șede) pe scaun ne-'mbiat.
 După degetul cel mare
 Scoase 'nel (= inel) de 'ncredințare
 Și mi-l bagă în păhar
 Și din grai așa-mî grăea :
 „Nănușiță, cumătră mare,
 Fi va slobodu-mî, or ba,
 Ca să închin la fina ?“
 „Bucuros, fecior frumos !“
 Nevasta din grai grăea :
 „Cuscrii, cuscrii, dragii miei !
 Ia fiți bunî și iertători,
 De mine ascultători
 Și napoi întorcători,
 Că mi-a adus dumnezeu,
 Iară pe ortacul miei.

Ș-a fost bun și a fost rău,
Asta e ortacul mieu,
Rebde-l bunul Dumnezeu!“

(Saját gyűjtésünk. Krassó-Szörény megye.)

II.

<p>mioară, mioriță:
bărâny (egy éven fölül);
mióra.
picior de plai: orom.
mă cobor, a să coborî (coborît): leszáll,
lefelé jön.
turmă: nyáj.
miel: bárány.
mări: hé.
mă sfătuesc, a sa sfătui (sfătuit): tanácskozik.
apus de soare: napnyugta.
ortoman: gazdag, tekintélyes.
cornut: ágas-bogas szarvú.
bărbat: bátor.
lînă: gyapju.
plăviță: szöke.
lae: fekete.
bucălae: fekete pofájú.
baci: öreg juhász; bács.
zăvoi: patak mellett fekvő kis erdő.
stăpîn: úr, gazda.
năsdra vân: táltos, a jövőt ismerő.
mohor: muhar.
îngrop, a îngropa, îngropat: eltemet.
pe aproape: közel.</p> | <p>stină, strungă: akol.
dos: möge (vminek).
fluer: furulya.
fag: bükk.
duios: bánatos.
soc: bodza.
bate vîntul: fú a szél.
răsbat, a răsbate, răsbătut: átmegy.
string, a stringe, strîns: összegyűl.
omor: gyilkosság.
mă însor, a să însura (insurat): megházasodik.
crăeasă: királynő.
mireasă: menyasszony.
nuntă: esküvő.
cunună: koszorú.
paltin: jávorfa.
nuntași: násznép.
lăutar: hegedűs, muzsikus.
făclie: fáklya.
întălnesc, a întălni, întălnit: megtalál.
alerg, a alerga, alergat: futkároz.
întreb, a întreba, întrebat: kérdezget.
trag, a trage, tras: húz.
față, fețișoară: arc.
spumă: hab.</p> |
|--|--|

musteață, muste-
 cioară: bajusz.
 spic: kalász.
 păr, perișor: haj.

mură: szeder.
 mă îndur, a să îndura
 (îndurat): megszán.

Pe-un picior de plai,
 Pe-o gură de răi
 Îată vin în cale,
 Să cobor la vale
 Trei turme de miei
 Cu trei ciobănei:
 Unu-î (= unul e) Moldovan (Moldovai),
 Unu-î Ungurean (Magyarországi)
 Și unu-î Vrincean (Vrâncsai).
 Iar cel Ungurean
 Și cu cel Vrincean,
 Mări, să vorbiră,
 Ei să sfătuiră:
 Pe l-apus (= la apus) de soare,
 Ca să mi-l (népies forma; „mi“ nem fordítandó)
 omoare
 Pe cel Moldovan,
 Că-î măi ortoman
 Ș-are (= și are) oi măi multe,
 Mîndre și cornute,
 Și cai învățați
 Și cîni măi bărbați.
 Dar cea mioriță,
 Cu lînă plăviță,
 De trei zile 'ncoace
 Gura nu-î măi tace,
 Iarba nu-î măi place.
 — Mioriță lae,
 Lae, bucălae,
 De trei zile 'ncoace
 Gura nu-ți măi tace!

Or iarba nu-ți place,
 Or ești bolnăvioară,
 Drăguță mioară ?
 — Drăguțule bace !
 Dă-ți oile 'ncoace
 La negrul zăvoï,
 Că-î iarba de noi
 Și umbra de voï.
 Stăpîne, stăpîne !
 Îți chiamă ș un cîne :
 Cel măi bărbătesc
 Și cel măi frățesc,
 Că l-apus de soare
 Vreaș să *mi* (nem fordítandó) te-omoare
 Baciul Ungurean
 Și cu cel Vrincean.
 — Oiță birsană (= bárkasági),
 De ești năsdraivană,
 Și de-a fi să mor
 În cîmp de mohor,
 Să spuï (= spunï) lui Vrincean
 Și lui Ungurean :
 Ca să mă îngroape
 Aice pe-aproape,
 În strunga de oi,
 Să fiu tot cu voï,
 În dosul stîniï,
 Să-mï aud ciniï.
 Aste să le spuï,
 Îar la cap să-mï puï (= punï) :
 Flueraș de fag,
 Mult zice cu drag !
 Flueraș de os,
 Mult zice duios !
 Flueraș de soc,

Mult zice cu foc !
 Vîntul cînd a (= va) bate,
 Prin ele-a (= va) răsbate,
 Ş-oile s-or (= să vor) strînge,
 Pe mine m-or (= mă vor) plînge
 Cu lacrimi de sînge.
 Iar tu de omor
 Să nu le spuî lor !
 Să le spuî curat :
 Că m-am însurat
 C-o mîndră crăeasă,
 A lumii mireasă ;
 Că la nunta mea
 A căzut o stea.
 Soarele şi luna
 Mi-aŭ ţinut cununa,
 Brazî şi păltinaşî
 I-am avut nuntaşî ;
 Preoţi munţiî mari,
 Paserî lăutarî,
 Paserile mii
 Şi stele făcliî !
 Iar dacă-î zări,
 Dacă-î întălni
 Măicuţa bătrînă
 Cu brîul de lînă,
 Din ochi lăcrămînd,
 Pe cîmpî alergînd,
 De toţi întrebînd
 Şi la toţi zicînd :
 Cine-a cunoscut,
 Cine mi-a văzut
 Mîndru ciobănel,
 Tras printr'un inel ?
 Feţişoara lui

Spuma laptelui,
Mustecioara lui
Spicul grîului!
Tu, mioara mea,
Să te 'ndurî de ea
Și-î spune curat :
Că m-am însurat
C-o fată de crai,
Pe-o gură de raî.
Iar la cea măicuță
Să nu spuî, drăguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea ;
C-am avut nuntași
Brazî și paltinași,
Preoți munții mari,
Paseri lăutarî,
Paserile miî
Și stele făclîi!

JEGYZET.

A bukuresti akadémia április hóban tartott nagygyűlésén a román helyesírást a következőkben állapította meg: *ea* és *oa* diphtongusok mindig *ea* és *oa* betűkkel irandók; az *șt* hangsoport szintén csak *șt*-vel; a *z* hangra csak a *z* betű használandó; rövid *i* és rövid *ü* nincs, tehát csak *oameni* s nem *oamenî*, *oameni* és nem *oameniî*, *nou* és nem *noî*. Az esetben, ha az *u* hangsúlyos, kiteendő a hangsúly jele: *el auzî*, *a întocmî*, *tăcî*, *făcî*; az *ă* hang minden esetben *ă*-val irandó; az *i* hang a szók elején állandóan *i*-vel, szók közepén pedig *â*-val testesítendő meg, tehát *gând* s nem *gînd*, *român* s nem *romîn*.

OLVASMÁNYOK.

	Oldal
Közmondások. Idiotismusok	140
A seregély	142
Mese a félemberről	142
V. Alexandri: Cîntecul gînteî latine	145
M. Eminescu: Ce te legeni, codrule ?	147
" " Sonet	148
A. Vlahuța: La icoană	149
Gh. Coșbuc: La Pașii	153
St. O. Josif: Cobzarul	155
V. Alexandri: A román paraszt	156
J. Slavici: Satul „Sărăcenii“	163
J. L. Caragiale: Năpasta	167
J. Adam: Inzestrarea neamurilor	173
" " Captiv	175
Népdalok	179
Népballádák	183

